

Atrivibar Eghaghaniba Itir Akinafarir

Namba 2

2 Eghaghaniba Akar faragha zuim

Akinafarir kam, an eghaghanibar akinafarir Namba 1in Eghaghanibar akinafarimin akuar mam. Kamaghin, ni Namba 2in Eghaghanibar akinafarimin akar mingaribar gansi, ni Namba 1in Eghaghanibar akinafarimin akar faragha zuimin gan.

Namba 2in Eghaghanibar akinafarir kam, an Atrivim Solomonin eghaghanim gamua ghua dughiar Israelin kantri bigha akuar pumuningin ikia kantrin pumuningin otogha ghua, kantrin kamning uaghara apanibar dafaribar ikuvizir dughiamin tu. Akinafarir kam uaghan, kantri Israelin notin amadaghan itimin otivizir bizir aviribav kemezir puvati. A kantri Juda ko Jerusalem in nguibar ekiamin otivizir biziba, a dararam eghari.

Atrivim Solomonin eghaghanim

(Sapta 1--9)

God nighnizir aghuim isa
Solomon ganingi

(1 Atriviba 3:4-15)

¹ Devitin otarim Solomon, atrivir bar gavgavimin oto. Ezi Ikiavira Itir God, an God, a ko ikiava gavgavim a ganiga a gamima, a guizbangira ziar ekiar bar pin itim ini. ² Solomon, 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, ko 100plan midorozir gumazibar garir

gumazir dapaniba, ko jasba, ko Israelian gumazir dapaniba bar moghira, ko men ikizibar gumazir dapaniba bar men dia. Ezi gumazir kaba iza Israelian gumazamiziba ko bar moghira uari akuvazi, Solomon Godin akamin gun me migei. ³ Egha Solomon ko gumazamiziba bar moghira dikavigha Godin ziam famin danganir Gibeonin nguibar ekiam itir mighsiamin ghue. Dughiar kamin, God bativamin Purirpenim, pin itir danganir kamin iti. Bar fomira, Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, Purirpenir kamin ingari. ⁴ Dughiar kamin, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam Jerusalem in itir purirpenir igharazir Devit ingarizimin iti. Atrivim Devit, faragha Kiriati Jearimin nguibar ekiamin ghua Boksiam kam inigha, iza Jerusalem in itir purirpenir kamin aneti. ⁵ Ezi God bagha ofa gamir dakozir mam uaghan, Gibeonin itir Ikiavira Itir Godin Purirpenimin guamin boroghin iti. Kar brasin dakozir Besalel fomira ingarizim. Besalel, a Urin otarim, egha Hurin igiavotarim. Ezi Solomon gumazamiziba ko, me bar moghira ghua danganir kamin Ikiavira Itir God ko migia, an ziam fe. ⁶ Egha Solomon ghua God bativamin Purirpenimin otogha brasin ofa gamir dakozir kamin boroghin tugha, Ikiavira Itir Godin damazimin ofa gamir dakozir kam gisin 1,000plan ofan bar isia mighiribagh ami.

⁷ Solomon ofa gamigha givazi, Ikiavira Itir God dimangan, uabi an akagha a migia ghaze, “Ni bizir tizim gifongegh, nan azaraghti, ki ni daningam.”

⁸ Ezi Solomon kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ni nan afeziam Devit, bar an apangkuvigha deragha a gami. Egha ni datirighin na gamizi, ki an danganim

inigha atrivimin oto. ⁹ O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, gumazamizir ni me gativasa na ganingizir kaba, me bar avirasemezi gumazitam me diponan iburagham, mati nguazir kamın minemniaba. Kamaghın, ni datirighın nan afeziam Devit ko amizir akar dikirizir kam damighti, a guizbangira otivasa ki ifonge. ¹⁰ Ni datirighın nighnizir aghuim ko fofozim na daningasa ki ifonge, eghti ki deraghvira gumazamizir kabar ganam. Puvatighti, ki manmaghira nin gumazamizir avirir kabagh ativagh men ganam? Guizbangira, gumazitam uabi me gativan iburagham. Ki uabi ki fofoziba bar puvati.”

¹¹ Ezi God kamaghın Solomonın akam ikaragha ghaze, “Nin azangsizim a bar dera. Ni bizir aviriba ko dagiar aviriba ko ziar ekiam iniasa nan azarazir puvati. Ni uan apanibagh asighasighasa nan azarazir puvati. Ni dughiar ruarimin nguazir kamın ikiasa nan azarazir puvati. Ni gumazamizir ki ni ganingiziba deraviram men ganasa, nighnizir aghuim ko fofozir aghuim bagha nan azai. ¹² Kamaghın, ki datirighın nighnizir aghuir bar aviriba ko fofoziba ni daningam. Egh ki uaghan dagiar aviriba ni daningiva gumazamizibar amuti, me ziar ekiam ni daningam. Eghti bizir kamın, atrivir nin faragha ikeziba ko nin gin izamiba, ni bar me gafiragham.” ¹³ Ezi Solomon Gibeonın Godin ziam fer danganimin itir God bativamin Purirpenim ategha, uamategha Jerusalemın ghu. Egha a Jerusalemın atrivimin ikia Israelian gari.

Atrivim Solomon midorozir gumazir aviriba ko bizir aviriba iti

(1 Atriviba 10:26-29)

¹⁴ Solomon dughiabar zurara uan midorozir gumaziba bagha, midorozir karisba ko hoziaba isi. Egha a karisba

ko hoziaba ikiamin nguibar ekiabar da arisi, ezi maba a ko Jerusalem in iti. A 1,400plan karisba ikia, egha 12,000plan hoziaba iti. ¹⁵ Solomon atrivimin itir dughiamin, a temer sidan aviriba ko silvan aviriba ko golin bar avirim inigha Jerusalem in ize. Ezi dughiar kam in silvaba bar avirasemegha dagiar kinibar min pura tintinibar irav iti. Egha uaghan temer sidan bar aviriba iti, mati Israelin mighsiar muziaribar itir temeaba. ¹⁶ Solomon, kantri Musri ko kantri Silisian, ua bagha hoziaba ini. A dagiar ingangaribagh amir gumaziba amadima, me Silisian ghua a bagha hoziabagh ivesi.* ¹⁷ Ezi dagiaba bagha ingangaribagh amir gumazir kaba, Musrin karisba ko hoziabagh ivesi. Karisba vaghvagha dar ivezim 6,000 kinan tu, ezi hoziaba vaghvagha dar ivezim 1,500 kinan tu. Ezi dagiar ingangaribagh amir gumazir kaba, me karisba ko hoziaba inigha ghua da amadima, Hitia ko Sirian atriviba dagh ivesi.†

2

Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa bizibar akiri

(1 Atriviba 5:1-18)

¹ Solomon gumazamiziba Ikiavira Itir Godin ziam fasa, a Godin Dipenitam in ingarasa nighnisi. Egha a ua baghavira uaghan dipenitam in ingarasa nighnisi. ² Egha a 80,000plan gumaziba mighsiaba itir danganimin mangi dagiaba aghorasa me amiseveghe, 70,000plan gumazir dagiaba ko bizir igharaziba sara ateramiba amiseveghe,

---

1:16: Godin Araziba 17:16 * 1:16: Gumazir maba kamagh in nighnigha ghaze, Kantri Musri, a Kantri Isipin ababanim gami. † 1:17: Hibrun akam deragha akar kam in mingarim abighizir puvati.

3,600plan ingangarir gumazibar ganamin gumazir dapaniba amisefe.

³ Egha Solomon Tairin nguibar ekiamin Atrivim Hiram bagha akam amaga ghaze:

“Ni fomira nan afeziam Atrivim Devitin akura, egha ni an Dipenimin ingarasa temer sidaba a bagha da amangi. Ezi ki kamaghin ifonge, ni datirighin uaghan arazir kamra na damuam. ⁴ Ki datirighin Ikiavira Itir God, uan God bagh Dipenimin ingaram. Dipenir kam, a God baghvira ikiam, eghti ki uan gumazamiziba ko dipenir kamin mangi mughuriar aghuiba zuir pauran aghuiba tuam. Egh e zurara Godin damazimin Bretin rubuzir e ofan min a daningamibar arigham. Egh e bar isia mighirir ofabar amuam. Egh e zurara mizaraziba ko guaratiziba bar, ko Sabatin dughiaba, ko iakinir igiabar dughiar ekiaba, ko Ikiavira Itir God, en Godin ziam famin dughiar ekiar igharaziba, e a bagh ofan kabar amuam. A zurara arazir kam damuasa Israelia e mikeme.

⁵ “En God gavgavir bar ekiam ikiava godin igharaziba bar dagh afira. Kamaghin, ki bar Dipenir eki-amra ingaram. ⁶ Guizbangira, gumazitam God bagh dipenir tamin ingaran iburagham. E fo, overiar bar pin itim, en damazimin a bar ekefe, egha a uaghan Godin damazimin, bar sufi. Kamaghin, tinara a bagh dipenitamin ingaramin gavgavim iti? Ti puvatigham. Ki uaghan a bagh dipenimin ingaran iburaghuburaki. Egha ki a bagh, paura tuti a isi migharir mughuriar bar aghuim damuamin danganimin min, Dipenimin ingarasa ifonge.

⁷ “Ki uabi, ki Juda ko Jerusalem ingumazir maba iti,

fomira nan afeziam Devit, Godin Dipenir kamin ingan-garibar amuasa me amisefe. Me bizir igharagha garibar amuamin fofoziba iti. Ni gumazir bizir igharagha garibagh fozir aghuitam amadaghti, a izi me ko ingar. Gumazir kam, gol ko silva ko bras ko ainin bizibar ingaramin fofozim iki. Egh nir pighagheviba, ko nir agheviba ko nir bluplaba ko, dighdirir bar aghuibar ingaramin fofozir bar aghuim iki. A uaghan nedaziba aghoramin fofozim iki.

⁸⁻⁹ “Ki uaghan kamaghin fo, nin ingangarir gumazir maba Lebanonin mighsiabar itir danganibar itir temeoba oka bar fo. Kamaghin, nin ingangarir gumaziba Lebanonin temer sidaba ko temer painba ko junipan temeoba okegh na bagh da amadaghti da izasa ki ifonge. Ki Dipenir bar dafar dirimin ingaram. Kamaghin, ki uan ingangarir gumaziba amadaghti me mangi, nin ingangarir gumazibar akuragh temer pozir dafam mikinam.

¹⁰ “Ni oragh, ki daghetaba nin ingangarir gumazibar aningam. Ki witin me mirmirigha givazimin 2,000 tanba, ko balin 2,000 tanba, ko wainin dipar 400,000 litaba, ko olivin borer 400,000 litaba ia daningam.”

¹¹ Tairin Atrivim Hiram, Solomonin akam baregha givagha, akinafarim osira, Solomonin akam ikarvagha kamaghin a migia ghaze:

“Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bar me gifonge, kamaghin a ni gamizi, ni men atrivimin oto. ¹² E datirighin Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Israelian God. A uabi overiam ko nguazimin ingari. Egha otarir bar aghuir mam isa Atrivim Devitin danganim iniasava a ganingi. Devitin otarir kam a nighnizir aghuir bar aviriba ko fofoziba iti. Egh a Ikiavira Itir Godin Dipen-

imin ingariva, ua bagh tamin ingaram.

¹³ “Kamaghin, ki datirighin uan ingangarir gumazir faragha zuim Huram nin akurvaghsi anemangam. A ingangarir guar aviribar amuamin fofozim ikiava, nigh-nizir bar aghuim iti. ¹⁴ An amebam Danin anabamin adarazir amizim, ezi an afeziam Tairin nguibar ekiamin gumazim. Huram, a gol ko silva ko bras ko ain ko dagiaba ko temebar bizibar ingaramin fofozim iti. Egha a uaghan nir pighagheviba, ko nir bluplaba, ko nir agheviba ko, inir ghurghurir aghuariba ko dighdirir bar aghuir bar diribar ingari. Egha a nedaziba aghorir fofozim iti. Egha gumaziba nedazir manmaghin garibar ingarsi a mikimti, an adar ingaram. A nin ingangarir gumaziba ko nin afeziam Atrivim Devitin ingangarir gumazibar akuragh ingaram.

¹⁵ “Ezi nan gumazir ekiam, ni datirighin mikemezi moghin, e bagh witba ko baliba ko wainin dipaba ko olivin boreba amangasa ki ifonge. ¹⁶ Nan ingangarir gumaziba Lebanonin mighsiabar ghuavanabogh temer ni ifongeziba okegh ada inigh, ongarir dadarim bagh magiram. Egh me ongarimin da uari akuvagh pamten da ikegh, da inigh ongarimin Jopan nguibar ekiamin magiram. Eghti nin ingangarir gumaziba Jopan izi temer kaba inigh Jerusalem mavanangam.”

*Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingari
(1 Atriviba 5:15--6:38)*

¹⁷ Solomon mikemezi, me Kantrin Igharazibar Gumazamizir Israelin aven itiba, bar me menge. Fomira Solomonin afeziam Atrivim Devit me menge, ezi Solomon datirighin ua me medi. Ezi men dibobonim 153,600in tu. ¹⁸ Egha a mighsiaba itir danganimin itir dagiaba aghorasa men 80,000plan gumaziba amisevegga, dagiaba

ko biziba ateras 70,000plan gumaziba amisefe, egh men ganti me deravira ingangarim damuasa 3,600plan gumazir dapaniba amisefe.

3

¹ Atrivim Solomon Jerusalemın aven, Morian Mighsiam gisin maghira Ikiavira Itir Godın Dipenimın ingari. Mighsiar kamra, Ikiavira Itir God Solomonın afeziam Devit bato. Fomira Jebusian adarazir gumazir mam Arauna, a mighsiar kamın wıtın ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimın ikia ingangarir kam gami. Danganir kam, Devit Ikiavira Itir Godın Dipenimın ingarasa anemisefe.

² Solomon atrivimın itir dughiamın, namba 4ın azenimın, an namba 2ın iakinimın an aruer namba 2ın, a Dipenimın ingangarim maghıram a gami. ³ Godın Dipenimın biribar ababaniba, Atrivim Solomon uabi dar ingari, ezi da kamaghın ghu, an ruarim 27 mita, ezi an arozim 9 mitan tu. ⁴ Ezi azuarir mam Dipenimın itiar akamın amadaghan iti. An arozim 9 mitan tugha, Godın Dipenimın arozim ko voroghıra ghu. Ezi an tuirivim, 54 mitan tu. Ezi me golin aghuim inigha, danganir kamın aven biriba bar dagh arıgha da ave. ⁵ Egha me temer painın arariba inigha Godın Dipenimın aven itir Anogoroghezir Danganimın biriba bar dagh afughafuki. Egha me golin aghuim inigha ter ararir kabagh arıgha bar da ave. Egha golin kam gisin, me temer detın nedaziba ko senın digiriba aghore.

⁶ Atrivim golin kaba, kantri Parvaimın da ini. Egha a dagıar bar dirir iveziba bar pın koziba inigha, Godın Dipenim asıngi. ⁷ A gol inigh, Dipenimın danganiba bar dar pogh da avasa gumazamizibav gei, kar dipenir otavaraziba ko afiaba, ko biriba, ko tiar akaba, ko ter ararir tiar akabar apengan itiba. Egha me Dipenimın biribar enselin bar gavgavibar nedazibar ghore.

⁸ Egha Solomon me mikemezi, me Bar Anogoroghezir Danganimin ingari. An arozim 9 mita, egha Dipenimin arozim ko voroghira ghu. Ezi an ruarim uaghan 9 mitan tu. Egha me golin bar aghuim inigha Bar Anogoroghezir Danganimin biribar pogha bar da ave. Golin kamın os-
 imtizim 20,000 kilogrem gafira. ⁹ Me 500 grem gol inigha dikonibar dapanibar pogha da ave. Egha me uaghan gol inigha ghurir pin itimin danganir dozibar biribar pogha da ave.

¹⁰ Egha atrivimin ingangarir gumaziba enselin bar gav-
 gavir pumuningin nedazimningin ingari. Egha me gol inigha bar moghira aningın pogha aning avara. Egha Bar Anogoroghezir Danganimin aven aning asara. ¹¹⁻¹³ Aning uaghara Bar Anogoroghezir Danganimin amadaghan gari. Aningın avizimning kuiagherigha voroghira iti. Ezi an-
 ingın avizibar ruariba vaghvagha, 2 mita ko 25 sentimitan tu. Enselin mam agharir guvimin amadaghan mitighav iti, ezi an avizir mam agharir guvimin birim biragha an poro. Ezi enselin igharazim agharir kiriamin amadaghan mitighav iti, ezi an avizir mam agharir kiriamin birim biragha an poro. Ezi aningın avizir igharazimning iza danganir kamın aven tongira uaning bira. Enselin kamn-
 ingın avizibar ruariba bar moghira 9 mitan tu. ¹⁴ Egha Bar Anogoroghezir Danganimin tiar akam avasa, me inir bluplaba, ko pighagheviba, ko agheviba ko, inir ghurghurir aghuariba sara inigha inir ekiam isami. Egha me enselin bar gavgavibar nedaziba inir kamın da isamigha, tiar akamin anegura.

*Me quarir akinir ruarir
 pumuningin ingari
 (1 Atriviba 7:15-22)*

¹⁵ Atrivim migeima, me guarir akinir ruarir pumuningin ingarigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin azenara aning asara. Aningin ruarimning uaghara 16 mitan tu. Me uaghan guarir akinir ruarimningin roghuar pumuning akirigha guarir akinir kamning gisin aning ati. Guarir akinir ruarir kamningin roghuamningin ruarim, 2 mita ko 20 sentimitan tu. ¹⁶ Me gin senbar ingarigha guarir akinir ruarir kamningin roghuamning garu. Egha me temer pomigranetin ovizibar nedazir 100plan ingarigha, senin kabagh isin da ike.* ¹⁷ Ezi me guarir akinir ruarimningin ingangariba agivagha, aning inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin azuarimin tiar akamin boroghin aning asara. Egha guarir akinir ruarir sautin amadaghan tughav itim, kamaghin a dibori, Jakin. Egha notin amadaghan tughav itim kamaghin a dibori, Boas.†

4

Me Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha ua bizir mabar ingari

(1 Atriviba 7:23-51)

¹ Atrivim Solomon mikemezi, me bras inigha ofa gamir dakozir mamın ingari. An ruarim 9 mitan tu, ezi an arozim uaghan 9 mitan tu, ezi an tuirivim 4 mita ko akuamin tu.

² Egha me brasin aviriba inigha da tuezi da isia amerezi,

---

* 3:16: *Hibrun akam ghaze, me Bar Anogoroghezir Danganimin* aven senin kabar ingari. Ezi bar guizbangira, Bar Anogoroghezir Danganimin aven, me an bizibar ingarir puvati. Kamaghin amizi, gumazir aviriba ghaze, me deragha akar kamin mingarimin osirizir puvati. † 3:17: *Hibrun akamin, ziar kam Jakin, akar kamin mirara ghu,* “God a gamizi an oto.” Ezi ziam, Boas, akar kamin mirara ghu, “Godin gavgavimin aven.” 4:1: *Ua Me Ini 27:1-2*

me bras tengin bar ekiamin ingarigha, a dibora ghaze, Ongarim. Tengin kamin arozimin ababanim 4 mita ko 57 sentimitan tu, ezi an tuirivimin ababanim, 2 mita ko 28 sentimitan tu, ezi an akam gighuizir ababanim, 13 mita ko 71 sentimitan tu. ³ Egha me bulmakaun apuribar nedazir bizir pumuning tengin kamin akamin miriabar da arigha a gighui. Ezi tengin kamin akam bulmakaun nedaziba bar a gighuigha iti. Egha bulmakaun 12plan nedaziba, 1 mita 1 mitan tizibar aven iti. Me nedazir kabar ingarigha da isa tengin poghezir pu. Puvati, me tengin ingaravira nedazir kaba sara ingari. ⁴ Egha me 12plan bulmakaun apuriba brasin dar ingara, uaghan maghira tengin kam dar ogabagh isin an ingari. Ezi bulmakaun kabar 3plan guaba, aruem anadi naghin gari, ezi 3pla aruem uaghiri naghin gari, ezi 3pla notin amadaghan gari, ezi 3pla sautin amadaghan gari. Ezi dar ogaba tengin dikinimin apengan ikia, egha uarir akuighav iti. ⁵ Tengin kamin brasin mitiar azenan ikegha ghua averiamin tuzim, a bar mitemegha, an ababanim, 8 sentimitan tu, mati gumazimin dafarimin ababanim. Tengin kamin miriam mati kavin akam, egha akimarir aghuarir onezir mamın min kuiagherigha iti. Tengin kam 60,000 litan dipam an aven ikiam. ⁶ Egha me uaghan tengin muziarir 10plan ingari. Egha me 5pla sautin amadaghan Godin Dipenimin miriamin ada afe, egha 5pla notin amadaghan ada afe. Ezi tengin kaba, me dar ofan bar isia mighiribar amuamin asizir tuziba ruam. Ezi tengin ekiam, ofa gamir gumaziba a guruam.

⁷⁻⁸ Egha me gol inigha lambar arighasa 10plan aghoribar ingari. Lamin aghoribar ingaramin arazimin Akar Gavgavim, a Moses Osirizir Arazibar akinafarimin iti, ezi me deraviram an gintigha, lambar aghariba arazir kamin dar ingari. Egha me uaghan 10plan dakozibar

ingari. Egha lamın aghariba ko dakoziba isa, Godın Dipenimin aven, Anogroghezir Danganimin aven da ariki. 5plan dakoziba ko 5plan lamın aghoriba notın amadaghan iti, ezi 5plan dakoziba ko 5plan lamın aghoriba sautın amadaghan iti. Egha me uaghan gol inigha 100plan itarir ekiabar ingari. ⁹ Me uari akuvamin danganir ekiam ko uari akuvamin danganir dozimin ingari. Danganir dozir kam, a ofa gamir gumazibar danganim. Egha uari akuvamin danganir ekiamın tiar akabar ingari. Egha me bras inigha tiar akar kabar pogha, bar ada ave. ¹⁰ Egha me tengin ekiam inigh ghua Dipenimin guamin mıkebar sautın amadaghan itimin anefa.

¹¹ Ezi Huram uaghan ruamin mineba, ko savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir itariba sara ingari. Egha datirighin Huram Atrivim Solomon a ganingizir inganariba bar ada agifa. Kar Ikiavira Itir Godın Dipenimin inganariba. ¹² Bizir Huram ingarizibar kara: Brasin ingarizir guarir akinir ruarir pumuning ko, aningin pin itir dapanimning ko, sen brasba ivemin min dar ingarigha, a da isa guarir akinimningin dapanimningin asuamning asingi. ¹³ A uaghan 400plan temer pomigranetin ovizibar nedazibar ingarigha da isa guarir akinimning dapanimning garuzur ivemin min garir bizim gike. Guarir akinimningin dapanimningin asuamning vaghvagha pomigranetin ovizir bizir pumuning aningin iti. ¹⁴ A uaghan 10plan wilkarbar ingari, egha 10plan itarir ekiar dagh isin itibar ingari. ¹⁵ Egha uaghan tengin dipar bar ekiar kamın ingari, me a dibora ghaze, Ongarim. Egha uaghan 12plan bulmakaun apuribar nedazir tengin kam ateramibar ingari. ¹⁶ Egha a uaghan ruamin mineba, ko savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir itariba, a brasin bar dar ingari. Huram, Solomonin akamin gin ghua,

Ikiavira Itir Godin Dïpenim bagha biziba bar adar ingari. An adar ingarigha gïvagha, iniba inigha bar deraghavira da isamigha dagh amizi, da bar deragha taghtasi.

¹⁷ Atrivim Solomon Seredan nguibar ekiam ko, Sukotin nguibar ekiamningin tizimin, Jordanin Faner danganir zarimin, a bizir kabar amuasa Huram mikeme. Danganir kam, a bizir kabar ingaramin nguazir gavgavir aghuim iti. Huram brasba inigha, da tuezi da isia ameregha dipamin min oto. Ezi ana da isa mozir me bizir kabar nedazibar min nguazir kuizibagh fugha dar ingari. ¹⁸ Solomon Huram mikemezi, a brasin bizir kaba bar dar ingari. Da bar aviraseme, ezi me brasin kabar osimtizim mengezir puvati. Ezi gumazitam brasin kabar osimtizim gifozir puvati.

¹⁹ Solomon Ikiavira Itir Godin Dïpenimin bizibar ingarasa, ingangarir gumazibav keme. Ezi me gol inigha, ofa gamir dakozim ko, God ganidir bret arizir dakozimin ingari. ²⁰ Egha me Anogoroghezir Danganimin birimningin boroghin darighasa golin bar aghuim inigha 10pla lamba afamin aghoribar ingari. Lambar ingaramin arazimin akam, a Moses Osirizir Arazibar aven iti, ezi me lamin aghoriba arazir kamın gin ghua dar ingari. ²¹ Me uaghan golin bar aghuim inigha akimariba ko, lamba ko, bizir akamimin min garir avimin suighamibar ingari. ²² Egha me golin bar aghuim inigha, ofan ghuziba arighamin itariba ko, itarir igharaziba ko, bizir lamba amungamiba ko, itarir paura tutima migharir mughuriar aghuim mangamiba, ko itarir avim ateramiba, me bar dar ingari. Me uaghan gol inigha, Bar Anogoroghezir Danganim ko Danganir Anogoroghezim ko Godin Dïpenimin guamin itir tiar akabar ainsisbar ingari.

5

¹ Atrivim Solomon, uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba bar ada gifa. Egha Solomon, an afeziam Devit Ikiavira Itir God baghavira inabazir bizir kaba, silva ko gol ko itarir aghuiba, ana da inigha iza Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir danganir biziba arizimin da ariki.

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin aneti

(1 Atriviba 8:1-9)

² Egha Atrivim Solomon Israelian gumazir aruaba ko, men anababar gumazir dapaniba ko, men inazir afeziabar dakozibar gumazir ekiaba bagha akam amaga ghaze, me bar izi Jerusalem a bativam. A kamaghsua, me Atrivim Devitin Nguibar Ekiam Saionin Mighsiamin mangi, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin mavanang, danganir igiam darigham. ³ Ezi Israelian gumazamiziba bar, namba 7in iakinimin iza Atrivim Solomonin boroghin uari akufa. Kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. ⁴ Israelian gumazir aruaba bar otivigha givazi, Livain gumaziba, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpu. ⁵ Ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Ikiavira Itir Godin Boksiam ko, God bativamin Purirpenim ko, an biziba bar ada inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin ghu. ⁶ Me ghua otivigha givazima, Solomon Israelian gumazamiziba ko bar iza Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin uari akuvagha iti. Egha me God bagh ofa damuasa sipsipba ko bulmakaun apurir bar aviribav soghezi, gumaziba da mengan ibura.

5:1: 2 Samuel 8:11; 1 Eghaghaniba 18:11

5:2: 2 Samuel 6:12-15; 1

Eghaghaniba 15:25-28

⁷ Me ofaba bar dagh amigha givazima, ofa gamir gumaziba Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir Danganir Bar Anogoroghezimin ghua, enselin bar gavgavimningin avizimningin apengan aneti. ⁸ Enselin kamningin aviziba kuiagherigha ikia, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ko iter otevir Boksiam aterimning sarama avara. ⁹ Boksiam aterir iter otevir kamning, bar ruara. Ezi aningin ruaghatevimning, tiar akamin inir ekiamin porozi, aningin ruaghatevimning mong fighav iti. Eghti gumazim Danganir Anogoroghezimin tugh, aningin ruaghatevimning itir danganimningin ganam. Gumazim Danganir Anogoroghezir kam in azenan ikiva, aningin ganighan kogham. Iter otevir kamning, datirighin ikia kamaghira iti.* ¹⁰ Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin aven bizir aviriba itir puvati, Godin Akar Gavgaviba itir dagiar akuamningra, an aven iti. Israelia fomira Isip ategha iza Sainain Mighsiamin itima, Ikiavira Itir God me ko Akar Dikirizir Gavgavim akiri. Ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, a dagiar akuar kamningin iti, ezi Moses fomira aning isa Boksia kam garu.

Godin angazangarir ekiam Ikiavira Itir Godin Dipenim gizifa

(1 Atriviba 8:10-11)

¹¹⁻¹³ Gumazamiziba tighar uari akuvagh Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh Ikiavira Itir Godin Dipenimin

---

5:8: 2 Eghaghaniba 3:10-13 * 5:9: Migirigiar otevir kam, "Iter otevir kamning, datirighin ikia kamaghira iti," a e itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. 5:10: Godin Araziba 10:5

5:11-13: 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 136:1; Jeremaia 33:11

aven mangamin dughiamin, Godin ofa gamir gumaziba Godin damazimin zueghamin arazim gami. Ezi gumazamiziba iza uari akuvagha givazir dughiamin, Asap, ko Heman ko Jedutun, ko men otariba ko men adarasi, me inir ghurghurir bar aghuiba ikegha, aruem anadi naghin ofa gamir dakozimin boroghin tuivighav iti. Gumazir kaba, me Livaibar tongin gumazir ighiabagh amua gitabav soziba. Me gitan guar aviriba ko brasin itarir aviribar suighav iti, ezi 120plan ofa gamir gumaziba sighthabar suigha me ko tuivighav iti. Gumazir kaba, me onger akaba banga bar fo, egha me uarir akuigha Ikiavira Itir Godin ziam fava a minabir ighiabagh amir dughiamin, gumazir ighiabagh amiba ko sighthabagh iviba, me bar tiarir vamiran ighiar bar aghuibagh ami.

Ofa gamir gumaziba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven anetigha givagha, me azenimin izir dughiamin, ighiam gamir gumaziba maghira dikavigha sighthabagh iviava, brasin itariba ko gitabav sogha, Ikiavira Itir Godin ziam fe. Me kamaghin onge:

“Ikiavira Itir Godin Araziba bar dera,
ezi a zurara en apangkuva ikia mamaghira iti.”

Me tuivighavira ikia ighiar kam gamir dughiamin, ghuariam zuamira Ikiavira Itir Godin Dipenimin averiam bar a gizifa. ¹⁴ Ikiavira Itir Godin angazangarim ghuariam in aven isiragha bar angazangarigha Dipenim bar anevara. Kamaghin, ofa gamir gumaziba uan ingangarim damuan ibura.†

6

¹⁻² Ezi Solomon kamaghin Ikiavira Itir God ko migia

† 5:14: Ni 1 Atriviba 8:11in gan.

ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni ghaze, ni ghuariar bar mi-tarmemin aven ikiam. Ezi ki datirighin ni bagha Dipenir bar aghuir mamın ingari, kar dipenir ni zurara ikivira ikiamim.”

*Solomon migirigiaba isava gumazamizibagh anidi
(1 Atriviba 8:14-21)*

³ Atrivim Solomon God ko mikemegha givagha, raghirigha Israelian gumazamizibar gara, deragh me damuasa Godin azangsisı. ⁴⁻⁸ Egha a kamaghin migei, “E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Israelian God. An akar dikirizir nan afeziam Devit bagha amizir kam, deraghaviram an gin ghu. Devitin nighnizim kamakin, a Dipenitamın ingarighti, gumazamiziba Ikiavira Itir God, Israelian Godin boroghın iziva an ziam fam. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, ‘Ki Isipin kantrin uan gumazamiziba inigha izir dughiamın ikegha iza datirighin, Israelia nan ziam fasa, ki ua bagh Dipenitamın ingarasa, nguibar ekiatam ginabazir puvati. Egha uaghan, uan gumazamizibar ganasa gumazitam amisevezir puvati. Egha datirighin, ki nguibar ekıar kam Jerusalem amisefe, eghti gumazamiziba an iziva nan ziam fam. Devit, ki uan gumazamizibar ganasa ni a misefe. Ki fo, ni na bagh Dipenimın ingarasava amir nighnizir kam, a dera. ⁹ Ni uabi na bagh Dipenimın ingaran kogham. Nin otarir nin otoghamimra, a gin na bagh Dipenimın ingarighti, gumazamiziba an mangıva nan ziam fam.’

¹⁰ “Ikiavira Itir God, akar dikirizir kam gamizi, a datirighin guizbangıram oto. Ezi Ikiavira Itir God akam akirizi moghin, ki uan afeziam Devitin danganım inigha Israelian atrivimın otogha iti. Egha ki Ikiavira Itir God, Israelian God bagha Dipenir kamın ingari, eghti Israelia

an boroghin mangi an ziam fam. ¹¹ Egha ki Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arighasa, Dipenir kamin aven danganir mamin ingari. Boksiam kamin aven, dagiar akuar pumuning iti, ezi Akar Dikirizir Gavgavim aningin iti. A fomira me koma Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.”

*Solomon God minabi
(1 Atriviba 8:22-53; Onger Akaba 132:8-10)*

¹²⁻¹³ Egha Solomon Israelian gumazamizibar damazimin, Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimin boroghin tu. A me brasin ingarizir ofa gamir dakozimin ghuanabogha a gisin miti. Dakozir kam ofa gamir dakozimin boroghin, danganir me uari akuvimin iti. Dakozir kamin arozim, 2 mita ko 20 sentimitan tu, ezi an ruarim, uaghan 2 mita ko 20 sentimita, ezi an tuirivim, 1 mita ko 30 sentimitan tu. Solomon Israelian gumazamizibar damazimin, uan dafarimning fegha overiamin aka. ¹⁴ Egha kamaghin God ko migei, “O Ikiavira Itir God, Israelian God, godin tam nin min overiam ko nguazimin itir puvati. Ni zurara, uan Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin ghua, uan ingangarir gumazamizir navir averiabar aven ni baghavira itiba, apangkuvir ekiam men ikiavira iti. ¹⁵ Nan afeziam Devit, a nin ingangarir gumazim, ni fomira a ko amizir akar dikirizir kam deraghaviram an gin ghua, datirighin a gamizi a guizin oto. ¹⁶ Kamaghin, O Ikiavira Itir God, Israelian God, ki datirighin nin azai, ni nan afeziam Devit ko dikirizir akar igharazim uaghan a ginighnigh. Ni a migia ghaze, ‘Devit, nin ovavir boriba nin min zurara nan gin izi, deraghvira nan damazimin daruti, ki zurara nin adarazir aven gumazitam amiseveghti, a Israelin kantrin atrivimin iki mamaghira ikiam.’ ¹⁷ O Israelian God, ki kamaghsua, nan afeziam Devit, a nin

ingangarir gumazim, ni a ko dikirizir akar kam damighti an daghem guizin otogh.

¹⁸ “O God, guizbangira ni ti izi nguazir kamin ikiam o? E fo, overiar bar pin itim a bar ekefe, ezi ni an ikiamin danganiba ti puvatighama! Ezi dipenir ki ni bagh ingaramin kam, a manmaghin nin tughatigham? ¹⁹ O Ikiavira Itir God, nan God, ki nin ingangarir gumazim, ni datirighin nan ararem ko azangsizim barakigh. ²⁰ Ni kamaghin migia ghaze, ‘Dipenir kam kar nina, eghti gumazamiziba an aven iziva nin boroghin izam.’ Ki kamaghin ifonge, Ni arueba ko dimagaribar zurara damazim Dipenir kam gasaragh mamaghira iki. Eghti ki Dipenir kamin ganiva ni ko mikimamin dughiabar, ni nan migirigiaba baragham. ²¹ O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin pin iti. Ki Israelia ko, e nin gumazamiziba, e nin Dipenimin ganiva ni ko mikimamin dughiabar, ni en migirigiaba baragh en arazir kuraba gin amang.

²² “Gumazitam, arazir kuratam gumazir igharazitam damighti, an namakaba a inigh nin Dipenimin aven izi, egh nin ofa gamir dakozimin boroghin mangi, egh pazi gumazir kam damusi nin azangam. Eghti nin damazimin bizir kam guizbangira puvatighti, ni osimtizir kam gin amadagh. ²³ O Ikiavira Itir God, ni uan nguibamin iki, uan ingangarir gumazamizibar akaba baragh, egh deraghvira men kotiam akirigh. Egh ni mizazim isi gumazir osimtizim gamizim gasi, egh osimtizir kuramin uam a ikaragh. Egh ni osimtiziba puvatizir gumazim deraghvira a damighti, gumaziba bizir kamin ganigh fogh suam an arazir kuram gamizir puvati.

²⁴ “E Israelia, nin gumazamiziba, e arazir kurabar amuti, bizir kam bangin en apaniba e misoghti, ni apani-

bar amamangatighi me e abiragham. Eghi e ti ua uan navibagh iragh, uan arazir kuraba gin amangisi, nin Dipenimin izi nin ziam fi nin azangsighti, ²⁵ ni uan Nguibamin iki e Israelia nin gumazamiziba en azangsiziba baragh, en arazir kuraba gin amang. Egh en apaniba e inigh kantrin igharazimin mangighti, ni uam e inigh izi kantrin ni fomira en inazir afeziabagh aningizimin e atigh.

²⁶ “E nin gumazamiziba arazir kurabar amuti, ni en arazir kuraba ikarvagh amozimin anogoregham. Eghi, e uan navibagh iragh Dipenir kamin gan nin ziam fi, nin azangsighti, ²⁷ ni uan Nguibamin iki, e Israelia, e nin ingangarir gumazamiziba, ni en azangsiziba baragh, en arazir kuraba gin amang. Egh ni uan arazir aghuibar en sure damu. Egh amozim amadaghti a nguazir ni fomira e ganingizim gizi.

²⁸ “Eghi dagheba otevir dughiam en kantri batogham, o arimariar ekiatam otogham, o aminir avimin min isitam izi azenibagh asighasigham, o odezir aviriba daghebar ami da agivam, o apaniba izi en nguibar ekiabar e korogh e misogham, o arimariar igharagha garir aviriba e gasighasigham, ²⁹ bizir kaba otivti, e Israelia nin gumazamiziba, en tav osimtizir kabar tamin mizazim baragh, uan aghariba fegh nin azangsighti, ³⁰ ni Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin ikiva en azangsizim baregh en akuragh en arazir kuraba gin amadagh. Nirara gumazamizibar nighniziba bar dagh fo, kamaghin, ni uabi vaghvagh en arazir kurar e amiziba ikarvagh ivezir kuram e daning. ³¹ Ni kamaghin damightima, e nin gumazamiziba zurara nin apengan iki, egh nguazir ni en inazir afeziabagh aningizir kamin ikiam.

³² “Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, me nin adarazi Israelian aven itir puvati, egh me nin ziam bangin, uan nguibar saghon itiba ategh kagh izam. Guizbangira, me nin ziar ekiam ko, ingangarir bar ekiar ni en gumamazizibar akurvaghasa amiziba, me da baraki. Egh men tarazi, nin ziam fisi, nin Dipenir kamin izi, egh ni ko mikimam.

³³ O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin iti, egh ni men dimdiam baragh, egh bizir me damuasa nin azangsizibar amu. Kamaghin, e Israelia, nin gumamaziziba, e ami moghin, nguazir kamin gumamaziziba bar ni gifogh, egh nin atiating nin apengan ikiam. Egh me fogh suam, Dipenir ki ingarizir kam, kar nin Dipenimra, eghti nguazir kamin gumamaziziba an aven, me nin boroghira izam.

³⁴ “Egh danganir manamin ni uan gumamaziziba amadaghti, me mangi uan apanibav soghsi, nin nguibar ekiar ni ua bagha misevezir kam ko Dipenir ki ni bagha ingarizir kam, guam a mituagh ni ko mikimti, ³⁵ Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin iki, e uarir akurvaghasa ni ko migeir migirigiaba baragh en apangkuvigh en akuragh.

³⁶ “Gumamaziziba bar moghiram arazir kurabagh ami. E arazir kurabar amighti, ni en atar en apanibar amamangatighti, me izi e ko misogh e abinigh e inigh mangi, kantrin saghon itim o roghira itimin e isi kalabuziabar min e arigham. ³⁷⁻³⁹ Eghti e men kantrin kamin aven kalabuziar gumamazizibar min ikiva, uan arazir kuraba bagh nighnigh navibagh iraghti, Ikiavira Itir God, ni e uarir akurvaghamin azangsiziba baragh. Guizbangira, e uan apanibar kantrin ikiva nighnizir gavgavim nin iki, uan navir averiabar aven ni baghvira iki guizbangira navibagh iragh, egh e nguazir ni en ovavibagh aningizir kam ko, nguibar ekiar ni ua baghavira inabazir kam ko, gumamaziziba ni bagh izamin Dipenir ki ni bagha ingarizir kamin ganiva, guam a mituagh kamaghin ni ko

mikim suam, 'E arazir kurabar tuavimin ghua arazir kurar aviribagh amigha gifa.' Eghti ni uan Nguibamin iki, e ni ko migeir migirigiaba baragh, e nin gumazamiziba, ni en kuarkuvigh en akuragh, en arazir kuraba gin amadagh.

⁴⁰ "O nan God, e nin Dipenimin itir danganir kamın iki ni ko mikimti, ni zurara en ganıva uan kuarim atigh en dimdiaba baragh.

⁴¹ "O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ni dikavigh, uan Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam sara izi uan avughsir danganimin iki.

Akar Dikirizir Gavgavimin Boksar kam, a nin gavgavir bar ekiam aka.

O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ni zurara uan ofa gamir gumazibar akuragh, eghti nin arazir kam, a men kurkazir aghuimin min ikiam.

Eghti nin gumazamizir ni baghavira itiba, nin arazir aghuiba bangin bar akongegham.

⁴² O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ni uan ingangarir gumazim Devit ginighnigh.

Guizbangira, ni zurara an apangkufi.

Kamaghira, ni uabi misevezir atrivim, akirim ragh a gasan marki."

7

Solomon Dipenir kam damighti, a Ikiavira Itir God baghvira ikiasa ofa gami

(1 Atriviba 8:62-66)

¹ Solomon God ko mikemegha givazi, God overiamin avim amadazi, a izaghira, ofan bar isia mighiriba ko ofan

maba sara, bar adar isi. Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarim bar ekevegħa an Dipenir kam bar a gizifa. ² Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiar kam Godin Dipenim gizifa, kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba an aven mangan ibura. ³ Israelia avir kamin garima, a izaghirima, me gari, angazangarir bar ekiam Ikiavira Itir Godin Dipenim gizivagħa an iti. Ezi me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin nguazimin arighizir dagiabagh isin, uan teviba apirigha dapaniba avigha, uan guaba isa nguazim mituagħa, Ikiavira Itir God minabava, an ziam fa ghaze:

“Ikiavira Itir Godin Araziba bar dera,
egħa a zurara en apangkuva ikia
mamaghira iti.”

⁴ Egha Atrivim Solomon uan gumazamiziba ko me bar mogħira, Ikiavira Itir God bagħa ofabagh ami. ⁵ Atrivim Solomon God bagħa 22,000plan bulmakaun apuriba ko 120,000plan sipsipba inigha ofa gami. Arazir kamin atrivim uan gumazamiziba ko me Dipenir kam gamizima, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin oto. ⁶ Godin ofa gamir gumaziba vongin mitivizi, Livaiba vongin mitifi. Atrivim Devit igħiabar amuasa uan ingangarir gumazibav kemezi me ingarizir biziba, me da sara mitivighav iti. Devit fomira Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiamin, Livaiba gitaba ko bizir igħarazibav sogħa, Ikiavira Itir God minabir igħiabagh amua, bizir kabagh ikararai. Me igħiar kam gami, “Ikiavira Itir God, zurara en apangkuva ikia mamaghira iti.” Ezi gumazamiziba datirighin mitivighav itima, Livaiba igħiar kam batima, ofa gamir gumaziba sighabagh ivi.

7:3: 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 5:13; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 118:1; 136:1; Jeremaia 33:11

⁷ Aruer kamra Atrivim Solomon, nguazir Godin Dipenimin guamin boroghin itir danganir uari akuvim, a Ikiavira Itir God bagha anemisevezi, an a baghavira iti. Egha nguazir asizir kamin, an ofan bar isia mighiriba ko, wit tuamin ofaba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofa bagha asizibar oviba isa ofabagh ami. Ikiavira Itir Godin damazimin tughav itir ofa gamir dakozir kam, me faragha brasin an ingarizi, a mong suvizi me an ofan avirir kabar amuan iburagha danganir arozir gumazamiziba uari akuvir kamin ofabagh ami.

⁸⁻⁹ Kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. Ezi Atrivim Solomon Israelia ko uari akuvagha Jerusalem in iti. Gumazamizir avirim nguazir kamin danganiba bar dar ikegħa ize. Me notin amadaghan Hamatin nguibar ekiamin zuir tuavir akamin ikegħa, ghua sautin amadaghan kantri Isipin nguazir mitaghniamin tuzir darasi. Me Ikiavira Itir God, en Godin damazimin, 7plan aruebar uari akuvagħa ikegħa, gin me ua 7plan arueba isafuragħa 14plan arueba bar me dar ike. Egha aminzaragħan me ua uari akufa.* ¹⁰ Ezi namba 7in iakinim, an namba 23in aruemin, Solomon ua gumazamiziba amadima, me uamategħa uan nguibabar zui. Me fo, Ikiavira Itir God, deraghavira Atrivim Devit ko, Atrivim Solomon, ko uan gumazamiziba Israelia gami. Kamaghin amizi, me bizir aghuir kabagh nighnigha bar akongegħa uamategħa uan nguibabar zui.

*God ua Solomon bato
(1 Atriviba 9:1-9)*

¹¹ Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenim ko, atrivimin dipenimin ingarigha gifa. A dipenir kamningin ingaramin

---

* ^{7:8-9}: Ni 2 Eghaghaniba 5:3in gan.

nighniziba, a bar ada gifa. ¹² Ezi Ikiavira Itir God, di-mangan a batogha, kamaghin a migei, “Ki nin azangsiziba baregha gifa. Gumamaziziba izi nan ofa damuasa, ki dipenir kam amisefe. ¹³⁻¹⁴ Eghti ia nan akaba baraghan kogh, arazir kurabar amuam, ki amozimin tivaghti a izan kogham, o ki odeziba amadaghti da izi ian azenibar amam. O ia nan gumamaziziba, ki ia bagh arimariar bar kuratam amadagham. Eghti dughiar kamin, ia nan gumamazizir ki uan ziam fasa inabaziba, ia uari abiragh, na ko mikim, nan boroghin izi na baghvira iki, egh ia uan arazir kuraba bagh navibagh iraghti, ki uan Nguibamin iki ian dimdiaba baragh ian arazir kuraba gin amadagh, egh ian nguazim damighti, a ua deragham. ¹⁵⁻¹⁶ Ki Dipenir kam amisevezi a nan Dipenimin mirara ikiam, eghti gumamaziziba zurara Dipenir kamin nan boroghin izi, nan ziam fam. Kamaghin amizi, ki zurara Dipenir kamin ganiva, uan navimin aven a ginighnigham. Nan Dipenim itir danganir kam, ki zurara ian dimdiaba baraghsi, ia bagh gan ikiam. ¹⁷ Solomon, ni uan afeziam Devit amizi moghin, ni navir averiamin aven na baghvira nighnigh nan damazimin deravira daru, egh arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, ki ni mikemezi moghin bizibar amu. ¹⁸ Ni kamaghin damuti, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelin atrivibar iki mangivira ikiam. Egh ki nin afeziam Devit ko amizir akar dikirizir kam damighti, a guizin otivam. Ki kamaghin Devit migia ghaze, ‘Devit, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelian atrivibar iki mangivira ikiam.’

¹⁹ “Egh ia na ategh nan arazir ki ifongeziba ko nan Akar Gavgavibar gin mangan kogh, egh asebar gin mangi dar ziaba fiti, ²⁰ ki nguazir Israelia ia ganingizimin bar ia batuegham. Eghti ikizir igharazibar gumamaziziba

dibovir akabar ia mikim ia gasighasigham. Eghti ki uaghan, akirim ragh Dipenir ki uan ziam bagha inabazim gasaragham, egh uam a ginighnighan kogham. ²¹ Dipenir kam, datirighin ziar ekiam iti. Eghti gin gumazir danganir kamın izamiba me iziva an gan digavir kuram damigh bar atiatigh kamaghin mikimam, 'Ikiavira Itir God, manmagh-suavira nguazir kam gasighasigha, Dipenir kam sarama asighasiki?' ²² Eghti gumamazitaba men akam ikaragh suam, 'Bizir kamın mingarim kamakin, Israelia Ikiavira Itir God men God, anetaki. A fomira men inazir afeziaba Isipin me inigha nguazir kamın ize. Ezi me akirim ragha God gasaragha, uan asebar gin ghua dar ziaba fe. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God asighasizir kam gamizi a me bato.'"

8

Solomon amizir bizir igharaziba

(1 Atriviba 9:10-28)

¹ Solomon uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingara anegivagha, gin Solomonin dipenimin ingari. Ingangarir me amizir kaba bar, me 20plan azenibar dar ingari. ² Solomon dipenir kamning ingan ingangarim agivagha, Atrivim Hiram a ganingizir nguibar ekiar ikuviziba uam adar ingari. Egha a Israelian marazi amangizi, me ghua nguibar ekiar kabagh apia. ³ Ezi Solomon datirighin uan midorozir gumaziba inigha ghua, Hamat ko Soban nguibar ekiamning ko misogha, me abiragha nguibar ekiar kamning ini. ⁴ Egha gin, a gumamaziziba puvatizir danganimin Tatmorin nguibar ekiam uam an ingari. A faragha Distrik Hamatin nguibar ekiar mabar aven, dagheba ko bizir aghuiba arizir dipenir ekiabar ingari. Egha a datirighin ua deravira nguibar ekiar kabar ingari. ⁵ Egha Solomon gin Bethoronin Pin

Itir nguibar ekiam, ko Bethoronin Vin Itir nguibar ekiam, uam aningın ingari. A divazir bar mitiar gavgavir ekiamın nguibar kamning avini. Egha a uaghan nguibar ekiar kamningın tiar akar ekiaba gavgavim dar aningasa, ainın ighuvibar ingari. ⁶ Egha a uaghan Balatin nguibamın ingari. Egha a uaghan dagheba itir nguibar ekiaba ko midorozir karisba arizir nguibar ekiaba ko, hoziaba arizir nguibar ekiaba ko, Jerusalem ko, Lebanon ko, nguazir an ativagha garibar aven, a bizir igharazir a ingarasa ifongeziba, a bar adar ingari.

⁷ Ezi Israelin kantrin aven, ikizir igharazir mabar gumazamiziba iti. Kar Amoria, Hitia, Peresia, Hivia, ko Jebusia, men marazi Israelian tongin ikiavira iti. ⁸ Israelia fomira men aviribav soghezi me ariaghire, egha bar me kuavaremezir puvatizi, men ovavir borir vabara ikiavira iti. Ezi datirighin Solomon me gamizima, me puram an ingangarir gumazir kinibar min otivigha, datirighin ikia kamaghira iti.* ⁹ Ezi Solomon Israelia gamizi, me an ingangarir gumazir kinibar itir pu. Bar puvati. A me isa midorozir gumaziba ko midorozir gumazibar garir gumazir dapanibar me ariki. Egha marazi isa, karisbar tuiva misozir ingangarim ko, hoziabagh apiaghira misozir ingangarim me ganingi. ¹⁰ Solomonin ingangaribagh amir gumazibar gumazir dapanibar dibobonim, a 250in tu.

¹¹ Solomonin amuim Devitin Nguibar Ekiam ategha ghua Solomon a bagha ingarizir dipenir igiamin iti. Amizir kam a Isipian atrivimin guivim. Fomira Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam danganir kamın iti. Kamaghin amizi, Solomon ghaze, “Nan amuir kam, Israelian

---

* 8:8: Akar kam, “datirighin ikia kamaghira iti,” a datirighin en dughiar kamın migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiamin gun migei.

Atrivim Devitin dipenimin ikian kogham. Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ikezir danganiba, da bar zue, egha God baghavira iti.” Kamaghin amizi, Solomon uan amuim bagha, nguibar ekiamin azenan itir dipenir igiamin ingarigha a inigha ghuzi, an an iti.

¹² Solomon, Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozir ingarizim, a Godin Dipenimin azuarimin guamin boroghin itima, a zurara dakozir kamın ghua Ikiavira Itir God bagha ofan bar isia mighirizibagh ami. ¹³ Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin, a dughiabar zurara ofabagh ami. A uaghan Sabatin dughiabar ofaba, ko iakinir igiabar dughiar ekiabar ofaba, ko azeniba vaghvagha, a 3plan dughiar ekiabar ofabagh ami. Dughiar ekier 3plan kabar kara: Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, ko Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam, ko Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. ¹⁴ Solomon uan afeziam Devitin arazibar gintigha, bizir a damuasa mikemeziba, a zurara Godin ofa gamir gumaziba a men ikizibar, ingangariba bagha me taira. Egha a Godin ofa gamir gumazibar akurvagh ingangarim damuasa Livaiba vaghvagha me taira. Ezi men marazi uaghan ighiabar amu Godin ziam fam. Livaibar ingangarir a me bagha inabaziba, me dughiabar vaghvagha dagh ami. Egha Solomon uaghan garir gumaziba men ikiziba, a Godin Dipenimin tiar akabar ganasa vaghavagha me taira. Arazir kaba, God baghavira itir gumazim Devit, a me mikeme. ¹⁵ Godin ofa gamir gumaziba ko Livaiba bar deraghavira Atrivim Devitin akabar gintigha, ingangarir a damuasa me mikemeziba, me bar dagh ami. Egha me uaghan dagiaba arizir danganibar ganamin akar a me ganingizimin gintisi.

8:13: Ua Me Ini 23:14-17; 34:22-23; Diboboniba 28:9-15; 28:16--29:39; Godin Araziba 16:16

¹⁶ Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa, ingangarir ekiam gami. An ingangarir gumaziba faraghavira Dipenim asasa dagiaba apengan da arigha ingangarir kabagh amua ghua Dipenim asarazir dughiamin tu. Ezi Dipenimin ingangariba bar givazi, Dipenir bar dirim oto.

¹⁷ Atrivim Solomon, a Esiongeberin nguibar ekiamin ghua. Esiongeber a kantri Idomin iti, an Ongarir Aghevimin dadarimin ikia Elatin nguibar ekiamin boroghin iti. ¹⁸ Ezi Atrivim Hiramın kurir maba ko gumazir aghuir kurimin aven ingara ongarimin aruir araziba bar dagh foziba, a me amadazi, me Solomonin kuribar aven ingarir gumaziba ko me kurir kabar aven ingari. Egha me kantri Ofirin ghua golin aviriba inigha uamategha Atrivim Solomon bagha ize. Golin kabar osımtızim, 16 tanın boroghın tu.

9

Kantri Seban atrivir amizim
Solomonin ganasa izi

(1 Atriviba 10:1-13)

¹ Kantri Seban atrivir amizim kamaghin oraki, Ikiavira Itir God deraghavira Solomon gamizima a ziar ekiam iti. Kamaghin amizi, atrivir amizim Solomonin fofozim gifofoghasa azangsizir gavgavibar an azangsighasa izi. Atrivir amizim uan ingangarir gumazir aviriba ko, kamelin bizir aviriba sara iza Jerusalemın oto. Kamelin kaba golin aviriba ko, pauran igharagha garir mughuriar aghuiba itiba, ko dagiar igharagha garir iveziba bar pin koziba inigha izi. Atrivir amizim izegha givagha, uan azangsizir a Solomonin azangsighasa nighnighiziba, a bar dar an azangsisı. ² Ezi Solomon bar deraghavira an azangsiziba

ikarvaki. An azangsizir an azangsiziba, Solomon tam ikarvaghan iburazir pu. Bar puvati. ³ Seban kantrin atrivir amizim, Solomon nighnizir aghuim ko fofozim baregha, uaghan atrivibar dipenir ekar a ingarizimın gani. ⁴ Egha atrivir amizim uaghan garima, Solomon dughiabar vaghvagha dagher aghuir aviriba isa, uan ingangarir gumazir dapaniba ko apiav ikia da api. Ezi atrivir amizim uaghan garima, ingangarir gumaziba ko men korotiar aghuir me azuiba ko gumazir wain anidiba, me kurkazir aghuiba iti. Egha a garima, Solomon asizir aviriba inigha ikiavira Itir Godın Dipenimın ghua a bagha ofan bar isia mighiribagh ami. A bizir aghuir kabar ganigha digavir kuram gamigha ua mikiman ibura.

⁵ Egha gin, a kamaghın Atrivim Solomon migei, “Ki uan kantrin ikiava bizir ni amibar eghaghaniba ko, nin nighnizir aghuim ko, fofozim barasi. Ezi ki datirighın fo, akar kaba da bar guizbangira. ⁶ Ki faragha nighnizir gavgavim akar kabar itir puvati. Egha datirighın ki uabi iza, uan damazimın bizir kabar ganigha gifa. Guizbangira, bizir ki datirighın gariba, da akar ki oraghiziba bar dagh afira. Nin nighnizir aghuim ko fofozir aghuim bar ekefe. ⁷ Ezi nin gumamaziziba ti zurara bar akueghama. Ezi nin ingangaribar faragha zuir gumazir ni ko ikia zurara nin nighnizir aghuiba baraziba, me ti bar akueghama. ⁸ Ki ikiavira Itir God, nin Godın ziam fe. A navir aghuim nin ikia ni gamizi, ni Israelian atrivimın iti. A bar Israelia ia gifongegha an ifongiar kam ian ikiavira iti. Ni guizın arazim ko arazir aghuimın deraghvira Israelian gan me geghuvam. A kamaghsua ni gamizi, ni atrivimın oto.”

⁹ Egha Seban atrivir amizim golın bar aviriba isa Solomon ganıngi, ezi golın kabar osımtızim 4 tan gafira. Atrivir amizim uaghan pauran mughurıar aghuiba itir aviriba ko, dagıar ıgharagha garir iveziba bar pın kozir

aviriba a ganingi. Bar guizbangira, bizir kaba bar aviraseme. Fomira pauran aghuir igharagha garitaba kantri Israelin aven itir puvati.

¹⁰ Ezi Atrivim Hiramın ingangarir gumaziba ko Solomonın ingangarir gumaziba, kuribar ghua kantri Ofirin ghua golin aviriba ko, temer aghuir bighiziba ko, dagiar avirir iveziba bar pin koziba, me da inigha Israelin ize. ¹¹ Ezi Solomon uan ingangarir gumazibav mikemezi, me temer aghuir kaba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha adiriziar aghuibagh amua an dipenim bagha mabagh ami. Egha a me mikemezi, me temer aghuir kabar arariba inigha gumazir gitabav soziba bagha gitabar ingari. Bar fomira iza datirighin, gumaziba kantri Israelin aven, ua temer kamagh garitabar garir puvati.

¹² Ezi Atrivim Solomon, bizir aghuir aviriba isa Seban atrivir amizimin ifongiam agivasa a ganingi. Solomon atrivir amizim ganingizir bizir aviriba, da bar bizir atrivir amizim Solomon bagha inigha izezir bizibagh afira. Ezi Seban atrivir amizim, uan ingangarir gumaziba ko me uamatagha uan kantrin ghu.

*Solomon bizir bar aviriba iti
(1 Atriviba 10:14-19)*

¹³ Atrivim Solomon azenibar vaghvagha 23 tan gol isi. ¹⁴ Egha a uaghan dagiar ingangaribagh amir gumaziba da, takis isi. Ezi Arabian atriviba ko, Israelin distrighbar garir gumazir dapaniba dagiaba isa a ganidi.

¹⁵ Ezi Solomon mikemezima, an ingangarir gumaziba 200plan ter araribar orar misoghamibar ingari. Egha me gol inigha orar kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagha da avezir golin osimtizim, a 7 kilogremin tu. ¹⁶ Egha 300plan ter araribar orar dozir misoghamiba uaghan dar ingari. Egha gol inigha orar dozir kabar pogha da

ave. Orar kaba vaghvagha da avezir golin osimtizim, a 2 kilogremın tu. Ezi Solomon mikemezima, me orar kaba bar da inigha dipenir me kamaghın diborimın da ariki, Lebanonın Ruarir Pizimın Dipenim.

¹⁷ Ezi Solomon mikemezi, me atrivir dabirabir ekıar mamın ingari. Egha me golin aghuim ko, elefanın atariba inigha an kurke. ¹⁸⁻¹⁹ Atrivimın dabirabim bar pın iti, ezi adıriziar tuiv mavanangamim, a 6plan ighuviba iti. Ezi ighuvir kaba, me 12plan laionın nedazibar ingarigha da asezi da tuivighav iti. Ezi adıriziar ighuvir kaba vaghvagha laionın nedazir pumuning iti, mam vongın iti, ezi mam vongın iti. Atrivir dabirabir kam, an agharimning arıghamin danganir pumuning iti. Ezi agharimning arıghamin danganir kamningın boroghın, me laionın nedazir pumuningın ingarizi, mam vongın itima, mam vongın iti. Kantrin igharazibar atriviba, men atrivibar dabirabitam, tong kamaghın garir puvati.

²⁰ Ezi ingangarir gumaziba gol inigha Solomon bagha dipaba apir itaribar ingari. Egha Lebanonın Ruarir Pizimın Dipenimın aven itir itariba bar, me golin aghuimın dar ingari. Solomonın dughiamın, gumazamizibar nighnizim, silva pura bizim, kamaghın amizi, me silvan bizir katamin ingarizir puvati.

²¹ Solomon kurir aviriba iti, ezi kurir kaba da Atrivim Hiramın ingangarir gumaziba ko, ongarim garui. Kurir kaba zurara azenir 3pla gıvaghti, me bizir aghuir kaba ater ua Israelın izam. Kar gol, ko silva, ko elefanın atariba, ko monkiba, ko kuarazir bar diriba.

²² Atrivim Solomon, dagiar aviriba ko bizir aviriba ko nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba ikia, egha kantrin igharazibar atriviba bar me gafira. ²³ Kantrin igharazibar atriviba bar, Ikiavira Itir God, Solomon ganingizir nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba baraghasa Solomon

bagha izi. ²⁴ Atrivir kaba azenibar vaghvagha Solomon bagha bizir aghuiba isa izava a ganidi. Me bizir gumaziba silva ko golin ingariziba ko, korotiar aghuiba ko, afuziba ko, pauran igharagha garir mughuriar aghuiba zuiba ko, hoziaba ko, donkiba, a bagha da inigha izi.

²⁵ Solomon, midoroziba bagha hoziaba ko karisba bagha danganir dozir bar aviribar ingari. Danganir da ikiamin kabar dibobonim, 4,000in tu. Ezi a uaghan 12,000in hoziar igharazir maba iti, ezi maba a ko Jerusalem in iti, ezi maba, a dar ganasa misevezir nguibar ekar igharazibar iti.

²⁶ Atrivim Solomon kantriba bar me gativagha men gari, a Yufretisin Fanemin ikegga ghua kantri Filistian otogha ghua kantri Isipin tu. ²⁷ Solomon atrivimin itir dughiamin, a temer sidan aviriba ko silvan aviriba inigha Jerusalem in ize. Ezi dughiar kamin silvan aviriba ikia, dagiar kinibar min pura tintinibar irav iti. Egha a uaghan temer sidan bar aviriba iti, mati temer Israelin mighsiar muziaribar izezibar min iti. ²⁸ Solomon uan hoziaba kantri Musri ko kantrin igharazibar ada ini.*

Solomon areme
(1 Atriviba 11:41-43)

²⁹ Solomon amizir bizir igharaziba, an atrivimin itir dughiamin ikegga ghua, an aremezir dughiamin tu, dar eghaghaniba bar akinafarir 3plan kabar iti: Godin Akam Inigha Izir Gumazim Natanin Akinafarim, ko Nguibar Ekiam Silon Akam Inigha Izir Gumazim Ahiyan Akinafarim, ko Akam Inigha Izir Gumazim Ido osirizir Bizir God an Akazibar Akinafarim. Idon Akinafarim uaghan bizir Nebatin otarim Jeroboam batozibagh eghari. ³⁰ Solomon 40plan azenibar Jerusalem in atrivimin ikia, egha Israelia

---

9:25: 1 Atriviba 4:26   9:26: Jenesis 15:18; 1 Atriviba 4:21   9:28: Godin Araziba 17:16   * 9:28: Ni 1 Atriviba 10:28in itir akamin gan.

bar me gativagha men gari. ³¹ Egha a uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam isa Jerusalemin, an afeziam Devitin Nguibar Ekiamin anefa. Ezi an otarim Rehoboam an danganim inigha atrivimin iti.

Atrivim Rehoboam in eghaghanim

10

(Sapta 10--12)

Notin amadaghan itir Israelin adarasi, me Judaba ataki
(1 Atriviba 12:1-19)

¹ Israelian notin amadaghan itir anababa bar, me uari bagh Rehoboam amiseveghti, a men atrivimin otivasa me nguibar ekiam Sekemin uari akufa, kamaghin amizi, Rehoboam me bagha ghua. ² Nebatin otarim Jeroboam, a fomira Atrivim Solomonin ara ghua Isipin iti. Ezi Israelia Rehoboam damighti an atrivimin otivasa amima, Jeroboam bizir kam in akam baraki. ³ Ezi Israelian gumazir maba Jeroboam bagha ghua a migia ghaze, “Ni uamategh Israelin izi.”

Ezi a Isip ategha uamategha izegha givagha, Israelia ko bar Rehoboam bagha ghua kamaghin Rehoboam migei, ⁴ “Nin afeziam Solomon osimtizir ekiam e ganiga, e gamizi e osimtizir ekiam atera pamtemin ingari. Kamaghin amizi, ni en asughasugh en osimtizir taba agifagh. Ni kamaghin damighti, e datirighin nin apengan ikiam.”

⁵ Ezi Atrivim Rehoboam akar kam baregha kamaghin me migei, “Ia mangi, 3plan dughiba givaghti ia ua iziti, ki uan nighnizimin gun ia mikimam.” Ezi me anetegha uamategha ghue.

⁶ Ezi Rehoboam ghua gumazir ghuriba ko migei. Gumazir kaba, me fomira nighnizir aghuiba an afeziam Solomon ganidi. Rehoboam kamaghin men azara, “Ia

manmaghin nighnisi, ki akar manatamin gumazamizir kabav kimam?”

⁷ Ezi me kamaghin a migei, “Ni arazir aghuimin gumazamizir kabar amuva, men akurvaghsi datirighin akar aghuitamin me mikimtima, me zurara nin apengan ikiam.”

⁸ Ezi Rehoboam gumazir ghurir kabar akam baraghizir puvatigha, ghua gumazir igiabar azangsi. Gumazir kaba me an kuaba, egha me uagharam aghungigha, datirighin an ingangarir gumazibar otifi. ⁹ A kamaghin me migei, “Gumazamizir kaba ghaze, nan afeziam Solomon me gatizir osimtizir kaba, ki dar taba agivam. Ezi ia manmaghin nighnisi, ki akar manatamin me ikarvagham?”

¹⁰ Ezi ingangarir gumazir igiar kaba kamaghin a migei, “Ni men azangsi nir nin afeziam me gamizir osimtizir kataba ikarvaghsi, ni kamaghin me mikim, ‘Ia ghaze, nan afeziam paza ia gami? Puvati. Kar pura bizim. Nan dafarir tereghiam, bar nan afeziamin gavgavim gafira. ¹¹ Guizbangira nan afeziam osimtizim ia ganingi, ezi ki osimtizir ekiar bar aviriba ia daningam. Nan afeziam benimn ia ifozoroke, ezi ki benim gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram.’”

¹² Ezi dughiar 3pla givazima, Jeroboam Israelian gumazamiziba bar me ko uamategha, Atrivim Rehoboam mikemezi moghin me izi. ¹³⁻¹⁴ Ezi atrivim gumazir ghuribar nighnizimin gin zuir puvatigha, a gumazir igiabar nighnizimin gin ghua, pamtemin gumazamizibav gei. A kamaghin me migei, “Guizbangira, afeziam osimtizim ia ganingi, ezi ki osimtizir ekiar aviriba ia darigham. Nan afeziam benimn ia ifozoroke, ezi ki benim gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram.” ¹⁵ Fomira akam inigha izir gumazim Ahiya,

a Silon gumazim, a Ikiavira Itir Godin akar dikirizim Nebatin otarim Jeroboam ganingi. Egha God datirighin uan akar dikirizir kam damuti, a guizin otivasava ami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uabi Rehoboam gamizi, a gumazamizibar nighnizimin gin zuir puvati.

¹⁶ Gumazamiziba me datirighin fo, atrivim men akam bareghan kogham. Kamaghin amizi, me pamtemin dia kamaghin migei, “E Devitin adarazir apengan ikian aghua. E Devitin adarazi puvati, e uaghan Devitin otarir kamin adarazi puvati. E Israelin gumazamiziba, e bar uamategh uan nguibabar mangam. Eghti ia Devitin adarasi, ia uarira uarir gan.” Me akar kam mikemegha, tintinibar uan nguibabar ghue. ¹⁷ Ezi Israelian marazi uaghan Judan nguibar ekiabar ikia, Judabar tongin iti. Ezi Atrivim Rehoboam men gari.

¹⁸ Egha gin Atrivim Rehoboam Adoniram amadazima, a Israelia bagha zui. Adoniram, fomira gumazir atrivimin ingangaribagh amir gumazibar garir gumazim. An ziar igharazim Hadoram. Adoniram ghua Israelia batozir Dughiamin, me bar moghira dagiabar a ginivizima an areme. Ezi Rehoboam bizir kamin akam baregha, zuamira uan karisin ghuavanabogha ara Jerusalem ghu.

¹⁹ Dughiar kamin ikegha iza datirighin,* Israelian notin amadaghan itiba me akaba batoghavira iti, me Devitin ikizimin tav atrivimin otoh men ganan me bar aghua.

11

*Akam inigha izir gumazim Semaia Godin akam akuri
(1 Atriviba 12:21-24)*

10:16: 2 Samuel 20:1 * 10:19: Akar kam, “Dughiar kamin ikegha iza datirighin,” an e datirighin itir dughiar kamin gun migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiamin gun migei.

¹ Ezi Rehoboam ghua Jerusalem otogha, Juda ko Benjaminin anabamningin midorozir gumazir gavgavibar diazi, me iza uari akufa. Modorozir gumazir kabar dibobonim 180,000in tu. Rehoboam kamaghsua, me mangi Israelian notin amadaghan itir anababav suegh, me damighti me ua izi an apengan ikiam. ² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin an akam inigha izir gumazim Semaia migei, ³ “Ni Judan Atrivim Rehoboam bagh mangi, egh a ko, Judaba ko Benjaminin anabamningin adarazi ko, gumazamizir igharaziba sara kamaghin me mikim, ⁴ ‘Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ia mangi Israelia misoghan marki, me ian adarasi. Guizbangira, ki uabi kamaghin amizi, Israelia ia bighiaghiri. Kamaghin ia uamategh uan nguibabar mangi.’” Ezi Semaia Ikiavira Itir Godin akam me mikinizi, me uamategha uan nguibabar ghue.

Rehoboam nguibar ekier maba avinizir divaziba gavgavim dagh anidi

⁵ Rehoboam Jerusalem ikiava, uan ingangarir gumazibav kemezi, me ghua kantri Judan nguibar ekier maba avinizir divazir bar mitiar gavgaviba, gavgavim dagh anidi. ⁶ Me nguibar ekier kaba avinizir divaziba gavgavim dagh aningi: Betlehem, Etam, ko Tekoa, ⁷ ko Betsur, Soko, ko Adulam, ⁸ ko Get, Maresa ko Sif, ⁹ ko Adoraim, Lakis, ko Aseka, ¹⁰ ko Sora, Aijalon, ko Hebron. Nguibar ekier divazir gavgaviba avinizir kaba, Judan anabam ko Benjaminin anabamin adarazir nguazimin iti. ¹¹⁻¹² Me divazir kaba bar moghira gavgavim dagh aningi. Nguibar ekier kabar aven, Atrivim Rehoboam dar ganasa uan midorozir gumazibar dapanir maba ariki. Nguibar ekiaba vaghvagha, midorozir gumazibar dapaniba vaghvagha dar gari. Egha a uaghan nguibar ekier kabar midorozir

dughiabagh niḡniḡha, bizir aviriba arighizi da iti. A dagher bar aviriba, ko olivin boreba, ko wainin dipaba, ko orar ekiaba, ko afuziba ariki. Egha an arazir kamın nguibar ekiar kabagh amizi, da bar gavgafi. Egha a Judan anabam ko Benjaminin anabamin adarazir atrivimin iti.

Ofa gamir gumaziba ko Livaiba Jerusalem in ize

¹³ Kantri Israelin danganiba bar adar itir ofa gamir gumaziba ko Livaiba uan nguibaba ategha iza Atrivim Rehoboam ko iti. ¹⁴ Atrivim Jeroboam ko an ḡin otivir atriviba, ofa gamir gumaziba ko Livaibar anogoregha me batoghezi, me Ikiavira Itir Godin ofa gamir ingangarim gamir puvati. Kamaghin amizi, me uan dipeniba ko nguaziba ategha ghua Jerusalem ko Judan nguazimin danganir mabar iti. ¹⁵ Atrivim Jeroboam me batuegha givagha, a uabi miḡhsiabar orazibar pin asebar ziaba fasa gumazir kinir maba amisevezi, me ofa gamir gumazibar otifi. Ofa gamir gumazir igiar kaba uaghan Jeroboam ingarizir bulmakaun apuribar nedaziba ko asebar marvir guabar ziaba fe.*

¹⁶ Ezi Israelian anababa bar dar gumamazir maba, Ikiavira Itir God, a Israelian God, egha men inazir afeziabar God, me a baghavira ikia an ziam fasa a bagha ofabar amuasava ami. Egha me kantri Israel ategha ofa gamir gumaziba ko Livaibar ḡin Jerusalem in ize. ¹⁷ Gumamazir kaba, Judaba ko ikia, kantri Juda gamima, a bar gavgafi. Egha me azenir 3plan Atrivim Devit ko Atrivim Solomon amizi moghin arazir aghuibagh ami. Ezi bizir kam Atrivim Rehoboamin akurazi, an atrivir bar gavgavimin oto.

Atrivim Rehoboam amuir aviriba ko borir aviriba iti

11:15: 1 Atriviba 12:31

* 11:15: Gumazir maba ghaze, aser kaba,

memebar min gari.

¹⁸ Atrivim Rehoboam, Jerimotin guivim Mahalatin iti. Jerimot, an Atrivim Devitin otaribar mav. Mahalatin amebam, a Abihail. Abihailin afeziam, a Eliap, ezi Eliap, a Jesin otarim. ¹⁹ Ezi Mahalat otarir 3pla bate. Men ziabar kara: Jeus ko Semaria ko Saham. ²⁰ Ezi Rehoboam gin, Apsalomin guivim Makan iti. Ezi Maka 4pla otariba bate. Men ziabar kara: Abiya, Atai, Sisa ko Selomit. ²¹ Rehoboam 18plan amuiba iti, egha uaghan 60plan amuir doziba iti. Ezi an amuir kaba, 28plan otariba ko 60plan guiviba bate. Rehoboam amuir aviribar iti, egha a guizbangira Maka bar a gifonge. ²² Kamaghin amizi, a gin ovengamin dughiamin, an atrivimin otivasa, Makan otarim Abiya amisefe. Egha an Abiya atizi, a uan aveghbuabar faragha zui. ²³ Rehoboam nighnizir aghuim ikiava, uan otarir igharazir maba amisevezi, me ghua Judan Distrik ko Benjaminin Distrighin itir nguibar ekiar divazir bar gavgaviba avinizibar gari. Egha a dagher aviriba me ganiga, me amuibar ikiasa, me bagha amizir bar aviriba ini.

12

Judaba arazir kuram gamizi,
God puv me gami

(1 Atriviba 14:22-28)

¹ Rehoboam atrivir bar gavgavimin otogha kantri Judan garir dughiamin, a uan gumazamiziba ko me bar moghira akirim ragha Ikiavira Itir Godin Arazibagh asara. ² Kamaghin amizi, Rehoboam atrivimin itima an namba 5in azenim otozi, Isipian Atrivim Sisak uan midorozir gumaziba ko iza Jerusalem ko misosi. ³ Atrivim Sisak uan midorozir gumazir bar avirim ko ize, eghti gumaziba me mengan iburagham. Egha a uaghan misoghamin karisin 1,200pla ko 60,000in midorozir gumazir hoziabagh apia

misoziba iti. Midorozir gumazir kaba, me kantri Isip ko kantri Libia ko kantri Suki ko kantri Itiopian gumaziba. ⁴Midorozir gumaziba misogha, kantri Judan nguibar ekiar divazir bar gavgaviba aviniziba inigha, iza Jerusalemın boroghın otifi.

⁵ Ezi Judan kantrin gumazir dapaniba, Sisak uan midorozir gumaziba ko men ara iza Jerusalemın, Rehoboam ko iti. Ezi Godın akam inigha izar gumazim Semaia ghua me batogha, kamaghın me migei, “Ikiavıra Itir God kamaghın mikeme, ia akirim ragha a gasara, kamaghın amizi, a datirighın akirim ragha ia gasara, egh Sisak ateghti a ia abiragham.”

⁶ Ezi atrivim uan gumazir dapaniba ko me akar kam baregha uari abiragha kamaghın migei, “Bar guizbangira, e arazir kuram gami. Ezi arazir Ikiavıra Itir God amim, a guizin arazimra.”

⁷ Ezi Ikiavıra Itir God men garima, me uari abirazi, an akar igharazir mam uam uan akam inigha izar gumazim Semaia ganiga ghaze, “Ki garima, me uari abira. Kamaghın amizi, ki me gasighasighan kogham. Sisak Jerusalemın misoghamın dughiamın, ki an ateghti, a bar me gasighasighan kogham. Guizbangira, ki men aningaghe, egh ki Jerusalemın nguibar ekiam isi Sisak danighti a bar a gasighasighan kogham. ⁸ Ki Sisak ateghti, a me abiraghti, me an apengan iki an ingangarir gumazamizir kinibar otivigham. Eghti arazir kamın, me ganigh fogh suam, nan ingangarir gumazamizir kinibar itir arazim, a dera, ezi nguazir kamın atrivibar ingangarir gumazamizir kinibar itir arazim, a ikufi.”

⁹ Ezi Sisak uan midorozir gumaziba ko iza Jerusalemia ko misogha, me abinigha Ikiavıra Itir Godın Dipenim ko, atrivimın dipenimın bizir bar aghuiba bar da ini.

Egha uaghan Solomon midorozim bagha ingarigha golin noghezir oraba, me bar ada inigha Isipin ghue. ¹⁰ Ezi gin Atrivim Rehoboam uan ingangarir gumazibav kemezi me bras inigha uam orar igiabar ingarigha brasin da noke. Ezi da Isipia okemezir orabar danganiba ini. Ezi Rehoboam da isa, ingangarir gumazir an dipenimin tiar akabagh eghuvibagh aningizi me dar suigha tiarakabar gari. ¹¹ Atrivim Ikiavira Itir Godin Dipenimin zuir dughiabar, a geghuvir gumazir kaba orar kaba inigh an aku mangam. Eghti atrivim uamategh uan dipenimin izeghti, me orar kaba inigh da itir dipenimin mangi dar arigham.

¹² Ikiavira Itir God Atrivim Rehoboamin garima, a bar uabi dikabiragha, an apengan iti. Kamaghin amizi, God ua Rehoboamin aningazir puvatigha, bar a kuavaremezir puvati. Ezi dughiar kamin, arazir aghuir maba kantri Judan aven ikiavira iti.

Rehoboam areme
(1 Atriviba 14:21-22; 14:29-31)

¹³ Rehoboam a Jerusalemin ikia atrivir bar gavgavimin oto. A 41plan azeniba ikiava, atrivimin oto, egha 17plan azenibar atrivimin iti. A Jerusalemin iti, nguibar ekar kam, Ikiavira Itir God, Israelin kantrin nguibaba bar dar tongin an amisefe, eghti danganir kamin, Israelia bar an boroghin izi, an ziam fam. Rehoboamin amebam, a kantri Amonian amizim, an ziam Nama. ¹⁴ Rehoboam uan navir averiamin aven Ikiavira Itir Godin ifongiamin gin mangan aghua, kamaghin amizi, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami.

¹⁵ Atrivim Rehoboam amizir arazir igharaziba, akinafarir kamningin iti: Godin akam inigha izir gumazim Semaian Eghaghanibar Akinafarim, ko Godin akam inigha izir gumazim Idon Eghaghanibar Akinafarim. Idon akinafarir kamin aven, atrivibar adarazir ziaba uaghan iti.

Rehoboam ko Jeroboam aning atrivimningin itir dughi-amin, kantrin pumuning zurara uaning misosi. ¹⁶ Ezi gin Rehoboam uan inazir afeziabar min aremezima, me Devitin Nguibar Ekiamin anefa. Ezi an otarim Abiya an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Abiyan eghaghanim

13

(Sapta 13)

*Judaba ko Israelia uariv sosi
(1 Atriviba 15:1-8)*

¹ Jeroboam Israelin atrivimin itima, an namba 18in azenimin, Abiya, a Judan atrivimin oto. ² A 3plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. Ezi an amebamin ziam Mikaia, a Urielin guvim. Uriel, a Gibeian nguibamin gumazim.

Dughiar kamin, Atrivim Abiya ko Atrivim Jeroboam uaning misosi. ³ Atrivim Abiya uan midorozir gumazir gavgavir 400,000plan miseveziba inigha Israelia ko misoghasa zui. Ezi Jeroboam uan 800,000plan misevezir midorozir gumazir gavgaviba ini, me bar midorozir arazibagh fo, ezi a me inigha Judaba ko misoghasa izi. ⁴ Atrivir pumuning, uan midorozir gumaziba ko, Efraimin anabamin mighsiaba itir danganimin uari akuvagha misoghasa gara iti. Ezi Abiya ghua, Semaraimin Mighsiamin mitigha kamaghin dia migei, “Jeroboam, ni Israelia ko, ia deragh kuariba arigh nan akam baragh. ⁵ Ikiavira Itir God, a Israelian God, a Devit ko an ovavir boriba ko, Akar Dikirizir Gavgavim gamigha ghaze, a zurara ikivira ikiam. Akar Dikirizir Gavgavir kam, an migirigiam kamaghin iti, Israelian atriviba zurara Devitin ovavir boribar otivam. Ia ti bizir kam gifoz, o puvati?

⁶ “Fomira Nebatin otarim, Jeroboam, an Atrivim Solomonin ingangarir gumazimin iti. Egha a uan atrivimin aningaghegha, a barazir puvatigha an apanim gami. ⁷ Ezi gumazir kurar arazir kurar igharagha garibagh amiba, Jeroboam ko roroabagh ami. Egha Solomonin otarim Rehoboam men ifongiamin arazibar gin mangasa, me bar gavgafi. Dughiar kamın Rehoboam gumazir igiamra ikia kantrin ganamin araziba deragha dagh fozir puvati. Egha a men akaba munasan ibura. ⁸ Egha ia datirighin midorozir gumazir avirim ko Jeroboam golin ingarizir bulmakaun nedazir pumuning sara izi, aning ian marvir guamning. Egh ia misogh, Ikiavira Itir Godin kantri abinasava ami. Ikiavira Itir God uabi, kantrin kamın atrivibar otiv an ganasa Devitin ovavir boriba amisefe. ⁹ Ia uaghan Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumaziba batoke, kar Aronin ovavir boriba. Egha Livain anabamin adarasi, ia uaghan me batoke. Ia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ami moghin, ia uari uari bagha ofa gamir gumazir igharaziba amisefi. Gumazir kinitam ia bagh bulmakaun apurir igiatam ko 7pla sipsipin apuriba inigh iziti, ia puram anemiseveghti, a ian ifavarir asebar ofa gamir gumazimin otogham.

¹⁰ “Ezi e Ikiavira Itir God, a en God, e an gin ghuavira ikia, akirim ragha a gasarazir puvati. Ezi Aronin ovavir boriba, me ofa gamir gumazibar ikia, Ikiavira Itir Godin ingangarim gamima, Livaiba men akurvasi. ¹¹ Me zurara mizaraziba ko guaratizibar, Ikiavira Itir God bagha ofan bar isia mighiriba ko pauran mughuriar aghuim zuir ofabagh ami. Egha me God ganidir bretin rubuziba inigha, Godin damazimin zuezir dakozimin da arisi. Egha me zurara guaratizibar, lamın aghorir me golin ingarizibagh isin arighizir lambagh aboi. E Ikiavira Itir God, en God, e an akabar gintigha bizir kabagh ami, ezi ia puvati. Ia bar

akirim ragha a gasara. ¹² Ia oragh. God en faragha zuir gumazim, ezi an ofa gamir gumaziba e ko kagh ikiava, ia ko misoghasa midorozimin sighbagh iviasa gara iti. O Israelia, Ikiavira Itir God, a ian inazir afeziabar God, ia a ko misoghan marki. Ia e dikabiraghan kogham. Bar puvatigham.”

¹³ Atrivim Abiya miġiavira itima, Atrivim Jeroboam uan midorozir gumazir maba amangizima, me ghua Abiyan midorozir gumazibav misoghasa, men girakirangin moga ghua me ekiaru. ¹⁴ Ezi Abiyan midorozir gumaziba ragha Israelian midorzir gumazibar ganigha fo, Israelia midorozim foreghasa me ekiarugha gifa. Ezi me zuamira uarir akurvaghasa Ikiavira Itir Godin dei. Ezi Godin ofa gamir gumaziba sighbagh ivi. ¹⁵ Ezi Judaba midorozim foreghasa pamten diava araghasi, egha me diava araghasir dughiamin, God Jeroboam ko an midorozir gumazibagh amizi, me bar atiatigha are. ¹⁶ Israelia, Judabar damazimin arima, God Judabar akurazi, me bar me gasighasiki. ¹⁷ Egha Atrivim Abiya uan midorozir gumaziba ko, me bar Israelia abinigha, men midorozir gumazir gavgavir aghuir 500,000plan misuaghariki. ¹⁸ Dughiar kamin, Judaba kamaghin fo, Ikiavira Itir God, a men inazir afeziabar God, a midorozimin men akurvaghham. Me nighnizir gavgavim Godin iti, kamaghin amizi, me Israelia gafiragha bar me abira.

¹⁹ Dughiar kamin, Atrivim Abiya uan midorozir gumaziba ko, me Jeroboamin midorozir gumazibar agintigha ghua, Israelian nguibar ekiar 3pla ini. Nguibar ekiar kabar ziabar kara: Betel, ko Jesana ko Efron. Me uaghan nguibar ekiar 3plan kabar boroghin itir nguibar dozir aviriba sara ini. ²⁰⁻²¹ Egha Abiya atrivir bar gavgavimin oto. An amuir 14plan iti, ezi me otarir 22pla ko guivir 16pla bate. Ezi Abiya atrivimin ikia ghua aremezir dughiamin, Jeroboam

uam atrivir gavgavimîn ikezir puvati. Ezi Ikiavira Itir God gin Jeroboam gasighasighizi, an areme. ²² Atrivim Abiya amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamîn iti, me kamaghin a dibora ghaze, Godin Akam Inigha Izir Gumazim Idon Eghaghanibar Akinafarim.

Atrivim Asan eghaghanim

14

(Sapta 14--16)

Asa Judan kantrin atrivimîn oto

¹ Abiya uan inazir afeziabar mîn aremezi, me Devitin Nguibar Ekiamîn aven anefa, ezi an otarim Asa an danganim inigha atrivimîn iti. Egha Asa kantri Judan garir dughiamîn, midorozitam otozir puvatigha ghua, 10plan azeniba gifa. ² Ezi Asa Ikiavira Itir Godin damazimîn arazir aghuibagh ami. ³ Egha a gumaziba ikizir igharazibar asebar ziaba fasa ingarizir ofa gamir dakozibagh asighasiki. Egha a uaghan mighsiabar pin itir aseba fer danganibagh asighasigha, dagiar guarir dighoriba itiba apiragharigha, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okaghariki. ⁴ Egha a Judaba Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar Godin Araziba ko Akar Gavgavibar gintighasa, me migei. ⁵ Egha uaghan, Judan nguibar ekiaba itir aseba fer danganiba ko pauran mughuriar aghuim zuim tuer ofa gamir dakoziba, a bar da batoke. Egha a deragha kantrin garima, midoroziba puvatizi, gumazamiziba deraghavira iti.

⁶⁻⁷ Egha Atrivim Asa kamaghin Judabav gei, “E uan nguibar ekiataba avinsi, divazir mitiar ekiar gavgavitabar ingarigham. Egh midorozir gumaziba tuiv iki apanibar gansi, tauan ruaritaba, divazir gavgavir kabagh isin dar ingarigham. E uaghan tiar akar gavgavibar ingarigh,

ainin iguguniba kunigham. E Ikiavira Itir God, en Godin ifongiamin gintighasa gavgafi, kamaghin amizi e bar deravira uan kantrin iti. Ezi Ikiavira Itir God deravira en kantrin garima, osimtizitam e batozir puvati.” Egha Atrivim Asa ingangarir gumazir maba amangizi, me ghua Judan nguibar ekier mabar, divazir mitiar bar gavgavibar da avini. Me ingangarir kam gamir dughiamin, Ikiavira Itir God me misoghasa apanibar amamangatizir puvati, kamaghin amizi, midorozir tam otozir puvati. Ezi ingangarir Judaba amir kaba, bar deraviram oto. ⁸ Ezi Atrivim Asa, Judan anabamin 300,000plan midorozir gumaziba ko Benjaminin anabamin 280,000plan midorozir gumaziba iti. Judan anabamin gumaziba, me afuziba ko oraba suisi, ezi Benjaminin anabamin gumaziba, me orar doziba ko piba ko baribar suisi. Gumazir kaba me bar gavgavigha misoghamin araziba bar adagh fo.

Ikiavira Itir God Asan akurazi, a Itiopiaba abira

⁹ Asa, kantri Judan atrivimin itir dughiamin, Itiopian kantrin gumazir mam Sera, uan midorozir gumazir bizir dafam inigha Judabav soghasa izi. Seran midorozir gumazibar dibobonim 1,000,000in tu. Egha a 300plan midorozir karisba iti. Me iza Maresan nguibar ekiamin otifi. ¹⁰ Me izava otivima, Atrivim Asa uan midorozir gumaziba ko, me dikavigha me ko misoghasa zui. Judaba ghua Maresan nguibar ekiamin boroghin otivigha, Sefatan danganir zarimin Seran midorozir gumaziba batifi. Egha midorozir gumazir okoruar kamning uaning misoghasavira gara iti. ¹¹ Ezi Asa kamaghin Ikiavira Itir God, uan Godin dia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni fo, nan midorozir gumaziba avirasemezir puvati, egha e gavgaviba puvati, ezi gumazir kam midorozir gumazir bar aviriba iti. E fo, nirara

gumazir gavgaviba puvatizibar akurvazima, me gumazir gavgaviba itiba abiri. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, en God, ni en akuragh! E ni baghavira gari. E nin ziar ekiam fasa apanir avirir kaba ko misoghasava ami. O Ikiavira Itir God, nirara, ni en Godra. Ni nguazir kamın gumazitamin amamangatighti, a ni abiraghan kogham.”

¹² Asa God ko mikemegha givagha, Judan midorozir gumaziba ko me ghua Itiopiabav sosi. Ezi Ikiavira Itir God Itiopiaba abirazi, me are. ¹³ Ezi Atrivim Asa uan midorozir gumaziba ko men agiragha ghua Gerarin nguibar ekiamın midorozir gumazir bar avirim misoghezi, me ariaghire. Ezi Itiopian kantrin midorozir gumaziba ua misoghan ibura. Ikiavira Itir God uan midorozir gumazibar akurazi, me bar Itiopiabagh asighasiki. Egha Judaba men bizir bar aviriba inigha ghue. ¹⁴ Ikiavira Itir God, Gerarin danganimın boroghın itir nguibar ekiabar gumazibagh amizi, me bar atiatingi, kamaghın amizi, Asa pura nguibar ekiar kaba bar ada ini. Bizir bar aviriba nguibar ekiar kabar iti, ezi Asan midorozir gumaziba bizir kaba inigha da atera ghue. ¹⁵ Egha Asan midorozir gumaziba uaghan danganir kamın sipsibagh eghuvir gumazibav sogha, sipsipba ko kamelin aviriba inigha Jerusalemin ghue.

15

Atrivim Asa Judabar araziba akirmighasa me migei

¹ Dughiar mamın, Odetin otarim Asaria, Godin Duam a gapasa. ² Ezi Asaria ghua Atrivim Asan gara kamaghın a migei, “Atrivim Asa, ni oragh. Ni ko, Judan anabam ko Benjaminin anabamin adarasi, ia oragh. Ia Ikiavira Itir Godin boroghira ikiti, a ia ko ikiam. Egh ia a buriva a baghvira ikiti, a ia ateghti, ia an boroghın ikiam. Egh

ia akirim a gasaraghti, an akirim ia gasaragham. ³ Bar guizbangira, Israelia bar dughiar ruarimin, guizin God ko itir puvati, me akirim ragha a gasara. Egha me Godin akabar men sure damuamin ofa gamir gumazitaba itir puvati. Egha me uaghan an Arazibar gin zuir puvati. ⁴ Ezi osimtizir ekiaba Israelia bativir dughiabar, me uamategha Ikiavira Itir God bagha izi. Egha me a baghavira ikia a burima, a me ataghizi, me an boroghin izi. ⁵ Fomira, gumazamiziba uan nguibaba ategha, nguibar igharazibar zuima, gumazir kuraba me misogha paza me gami. Osimtizir ekiar aviriba nguazir kamin gumazamizibagh amima, me dabirabir aghuiba bar puvati. ⁶ God osimtizir igharagha garir aviriba me ganidi. Kamaghin amizi, me bar biaghiregha iti. Egha kantrin maba misogha kantrin igharaziba abiri. Ezi nguibar ekiaba uariv sosi. ⁷ Eghti iarara ingangarir aghuim damusi bar gavgafigh. Ia bar mitivigh gavgavighti, Ikiavira Itir God ian ingangarimin gan, deravira ia damuam.”

⁸ Atrivim Asa, Odetin otarim Asarian akaba baraghizi, akar kaba, gavgavim an nighnizim ganingi. Ezi a Judan anabam ko Benjaminin anabamin nguazibar itir marvir guar God bar aghuaziba bar da batoke. Egha a uaghan Efraimin anabamin nguazimin itir mighsiabar itir danganibar ghua, nguibar ekiar a midorozimin inizibar marvir guaba saram otoke. Egha Asa ingangarir gumazibav kemezi, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin azuarimin guamin boroghin itir ofa gamir dakozir kam bar deraghavira anakiri. ⁹ Efraimin anabam ko Manasen anabam ko Simeonin anabamin adarazir avirim, me kamaghin gari, Ikiavira Itir God, a Atrivim Asan God, a Asa ko iti. Ezi gumazamizir kaba, kantri Israel ategha iza, sautin amadaghan Asa ko Judan kantrin iti. Ezi Asa datirighin,

gumazamizir kaba izi Judaba ko Benjaminin adarazi ko bar uari akuvaghasa, a men dia.

¹⁰ Asa atrivimin itir azenir namba 15in, an namba 3in iakinimin, gumazamizir kaba iza Jerusalem in uari akufa. ¹¹ Egha dughiar kam in, me midorozimin aven inizir asizibar tongin, me 700plan bulmakauba ko 7,000plan sipsipba inigha Ikiavira Itir God bagha ofa gami. ¹² Egha me Akar Dikirizir Gavgavim, a koma a gamua ghaze, me Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar God baghvira iki, bar uan nighniziba ko navir averiabar aven, uari isi a daning an gintigham. ¹³ Egha me kamaghin migia ghaze, gumazitam o, amizitam, a igiamra ikiam o, a ghurigham, a Ikiavira Itir God, Israelian God baghvira ikian aghuaghti, me a misueghti an aremegham. ¹⁴ Egha me Ikiavira Itir Godin ziamin, akar dikirizir kam gamigha, bar pamten dia, uan sighbagh ivi. ¹⁵ Judan gumazamiziba bar, uan navir averiabar aven, Ikiavira Itir Godin ifongiamin gin mangasa bar gavgafi. Kamaghin amizi, me bar moghira akar dikirizir me amizir kam bagha bar akonge. Me Ikiavira Itir God buriava a baghavira ikiasa bar gavgafi, ezi Ikiavira Itir God me ataghizi, me an boroghin izi. Ezi a bar deraghavira men kantrin gara dabirabir aghuim me ganidima, osimtizitam me batozir puvati.

¹⁶ Ezi Atrivim Asa uan inaghamim Makan garima, Maka aser amizim Aseran nedazir Ikiavira Itir God bar aghuazimin ingari. Kamaghin amizi atrivim an danganimin a batoke. Egha nedazir kurar kam okegha a inigha ghua Kidronin danganir zarimin a gaborozi a isi. ¹⁷ Ezi danganir bar pin itir me asebar ziaba feba ikiavira iti. Asa dagh asighasighizir puvati. Egha Asan dughiaba bar, an navir averiam zurara Ikiavira Itir God baghavira iti. ¹⁸ Egha Asa, an afeziam Ikiavira Itir God bagha inabazir biziba ko a uabi inabaziba, kar silvaba ko gol ko itarir igharagha gariba,

a bar da inigha Ikiavira Itir Godin Dîpenimin ghu. ¹⁹ Ezi dughiar kamin ikegha ghua namba 35in azenimin, Asa atrivimin itima, apanitam iza a ko misoghezir puvati.

16

Israelia Judaba ko misosi (1 Atriviba 15:17-22)

¹ Asa Judan atrivimin itir dughiamin, an namba 36in azenimin aven, Israelian Atrivim Basa dughiar mamîn uan midorozir gumaziba inigha ghua Judaba ko misosi. Me Raman nguibar ekiam inigha, uam an divazimin ingarigha uam anevini, eghti gumazamiziba Judan danganimin mangigh izegh damuan kogham. ² Ezi Atrivim Asa silvaba ko golin Ikiavira Itir Godin Dîpenimin itiba ko atrivimin dipenimin itir maba sara inigha, Damaskusin nguibar ekiamin itir Sirian Atrivim Benhadat bagha da amada. Egha Asa kamaghin Atrivim Benhadat bagha akam amada, ³ “Datirighin ga uaning ko akar dikirizir gavgavitam damigh, egh namakar aghuimningin ikiam, mati gan afeziamning amizi mokin. Ki ni bagha silvaba ko golin kaba amadi. Eghti ni Israelian Atrivim Basa ko amizir akar dikirizir gavgavim abighti, a uan midorozir gumaziba inigh mangi egh nan nguazim atakigh.”

⁴ Ezi Atrivim Benhadat, Atrivim Asan migirigiamin amamangatigha, uan midorozir gumazibar dapaniba amangizi, me midorozir gumaziba inigha ghua, Israelian nguibar ekiaba konasa ghue. Me ghua nguibar ekiar kaba kori: Ijon ko Dan ko Abel Betmaka. Egha uaghan Naptalin anabamin nguazim bar moghram a ini, kar nguibar ekiar me dagheba ko bizir igharaziba ariziba. ⁵ Ezi Atrivim Basa kamaghin akam baraki, Sirian midorozir gumaziba iza Israelia misosi, ezi a ingangarir Raman nguibar ekiamin amim ategha, divazim agivazir puvati. ⁶ Egha gin Atrivim

Asa Raman nguibamin mangasa, Judan gumaziba bar moghira me bagha akam amada. Ezi me ghua, dagiaba ko temer kaba bar da ini, kar Atrivim Basa divazim gavgavim a daningasa akuvazir biziba. Egha me da inigha izezima, Asa da inigha, Mispan nguibar ekiam avinizir divazim ko Geban nguibar ekiam avinizir divazim, gavgavim aning ganingi.

Godin akam inigha izir gumazim Hanani Akar Gav-gavim isa Atrivim Asa ganingi

⁷ Dughiar kamin, Godin akam inigha izir gumazim Hanani ghua Atrivim Asan gara, kamaghin a migei, “Ni ti ghaze, Sirian atrivim nin akurvaghamin gavgaviba iti, egha ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itir puvatigha, uabin akurvaghasa an azangsighan aghua. Kamaghin amizi, ni uan apaniba ko Sirian Atrivimin midorozir gumaziba abiraghan iburagham. ⁸ Ni kamaghin fo, Itiopian kantri ko Libian kantrin midorozir gumaziba iza ni ko misoke. Me midorozir gumazir bar aviriba ko midorozir karisin bar aviriba ko midorozir gumazir bar avirir hoziabagh apiaghira misoziba iti. Ezi dughiar kamin, ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiava, an azarazima, a nin akura. Ikiavira Itir God gavgavim ni ganingizi, ni me abira. ⁹ Gumazamizir uan navir averiabar aven Ikiavira Itir God baghavira itiba, me nguazir kamin danganir manamin iti, a zurara me buria deravira me bagha tintinibar gari. Egha a men akurvagha gavgavim me ganidi. Ezi ni uabin akurvaghasa Sirian atrivimin azarazir arazir kam, a derazir puvati. Kamaghin amizi, datirighin ni Judaba ko, ia deravira dapiagham kogham. Apaniba zurara ia ko misogham.” ¹⁰ Godin akam inigha izir gumazim, Hananin migirigiar kaba Asa gamima, a

bar puviram atari. Egha a mikemezi, me Hanani inigha kalabus gatigha, an suemning pamtem temem sara aning ike. Egha dughiar kamra, Atrivim Asa uaghan arazir kurabar Judan gumazamizir mabagh ami.

*Atrivim Asa areme
(1 Atriviba 15:23-24)*

¹¹ Atrivim Asa amizir arazir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamın iti, me kamaghın a dıbori, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. ¹² Asa atrivimın itima, an azenir namba 39in, arimariar bar kurar mam an dagarimningin oto. Ezi Asa uabin akurvaghasa lkiavira Itir Godin azangsizir puvati. A doktabara, men azangsisi. ¹³ Ezi an atrivimın itir namba 41in azenimın, Atrivim Asa uan inazir afeziabar min areme. ¹⁴ Ezi me Devitin Nguibar Ekiamın a uabi gumazibav kemezi me a bagha okorezir dagiar torimın, anefa. Gumaziba paura ko borer mughuriar aghuim zuiba veregha, ada inigha torimın atizir dakozim gisin da inge. Egha me atrivimın kuam isa dakozir kam gisin aneti. Egha me an apangkuvigha an ziar ekiam ginighnigha avir dafam ati.

Atrivim Jehosafatin eghaghanim

17

(Sapta 17--20)

Jhosafat Judabar atrivimın oto

¹ Ezi Jehosafat uan afeziamın danganim inigha, Judan kantrin atrivimın oto. Egha a uan midorozir gumaziba, gavgavim me ganingizi, me bar gavgafi, eghti Israelia izi me misoghan iburagham. ² Egha uan midorozir gumaziba, Judan nguibar ekiar divazir bar gavgavir avinizibar me arigha, uaghan Judan kantrin danganiba bar me ariki. Egha a Efraimin anabamin nguazimın itir nguibar ekiabar, midorozir gumazir maba ariki. Kar an afeziam Asa

faragha midorozimin inizir nguibar ekiaba. ³ Jehosafat atrivimin itir dughiamin, a uan inazir afeziam Devitin min arazir aghuibagh ami. An asem Balin ziam fer puvati, kamaghin, Ikiavira Itir God a ko ikiava, an akurvasi. ⁴ Jehosafat uan afeziamin Godin gintigha, egha uaghan Godin Araziba bar deragha dar gintisi. A Israelin kantrin itir atrivibar min arazir kurabagh amir puvati. ⁵ Ezi Ikiavira Itir God Jehosafat gamizi, an atrivir gavgavimin otogha, deravira Judan kantrin gari. Ezi Judan gumazamiziba bar bizir aghuiba inigha a bagha zui. Kamaghin, a dagiar aviriba ko bizir aviriba ikia, Judabar damazimin ziar ekiam iti. ⁶ A Ikiavira Itir Godin Arazibar gin mangasa bar gavgafi. Egha a kantri Judan danganiba bar dagh arua, mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganiba bar adagh asighasigha, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba saram asighasiki.

⁷⁻⁹ Jehosafat atrivimin ikia, an namba 3in azenimin aven, a uan gumazir aruar maba ko, Livain maba ko ofa gamir gumazir pumuning amaga ghaze, me Ikiavira Itir Godin Araziba Itir Akinafarim inigh, Judan nguibar ekiaba bar dar mangi, arazir kabar gumazamizibar sure damu. Ezi, me Judan nguibaba bar dagh arui. Gumazir aruar kabar ziabar kara: Benhail, Obadia, Sekaraia, Netanel ko Mikaia. Ezi Livaibar ziabar kara: Semaia, Netania, Sebadaia, Asahel, Semiramot, Jehonatan, ko Adoniya ko Tobia ko Tobadonia. Ezi ofa gamir gumazimningin ziamningra kara: Elisama ko Jehoram.

Jhosafat bar atrivir gavgavim

¹⁰ Jehosafat atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God, Judan kantrin boroghin itir kantribar atriviba bar me gamizi, me bar Jehosafatin atiatingi. Kamaghin amizi,

2 Eghaghaniba 17:11542 Eghaghaniba 17:19

me izava a ko misozir puvati. ¹¹ Ezi Filistian marazi bizir aghuir maba inigha Jehosafat bagha ize, egha me uaghan takis givezasa, silvaba inigha ize. Ezi Arabian gumazimiziba uaghan 7,700plan sipsipin apuriba ko 7,700plan memen apuriba inigha iza Jehosafat ganingi. ¹² Ezi Jehosafat atrivir gavgavimin oto. Egha a gumaziba amangizi, me Judan nguibar ekiabar ghue. Egha me bizibar arighamin dipenibar ingarigha, dagheba ko biziba isa dagh ariki. Egha midorozir gumaziba iki apaniba bagh ganasa danganir bar gavgavibar ingari. ¹³ Egha Jehosafat biziba arighamin dipenir kabar aven bizir bar aviribar pozibav kini. Egha uan midorozir gumazir gavgaviba Jerusalem me ariki.

¹⁴ Midorozir gumazir kabanang, me uan ikiziba ko iti, ezi gumazir dapaniba vaghvagha, 1,000plan midorozir gumazibar gari. Judan anabamin adarazir gumazir bar gavgavibar garim, an ziam Atna, a 300,000plan midorozir gumazibar gari. ¹⁵ An gumazir an girara irim, Jehohanen, a 280,000plan midorozir gumazir bar gavgavibar gari. ¹⁶ Gumazir dapanir aningin gin irim, an ziam, Amasia, a Sikrin otarim. A uabi isa Ikiavira Itir Godin ingangarim ganiga, 200,000plan midorozir gumazir gavgavibar gari.

¹⁷ Ezi Benjaminin anabamin adarazir midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanimin ziam, Eliada. A midorozir gumazir bar gavgavir aghuim, a 200,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim. Me bar orabar suigha pibar asa bar fo. ¹⁸ Ezi gumazir dapanir Eliadan girara irim, an ziam, Jehosabat, a 180,000plan midorozir gumazibar gari. Me zurara uan midorozir bizibar suigha misoghasa gara iti. ¹⁹ Midorozir gumazir kaba bar moghira atrivimin ingangarim gamua, Jerusalem iti. Ezi Judan kantrin danganir igharaziba bar, dar itir nguibar ekiar divazir bar gavgavir aviniziba, atrivimin midorozir

gumaziba uaghan adar iti.

18

Godin akam inigha izir gumazim Mikaia ghaze,
Atrivim Ahap aremegham

(1 Atriviba 22:1-28)

¹ Judan Atrivim Jehosafat, dagiar aviriba ko bizir bar aviriba iti, ezi gumazamiziba an ziam fe. Egha a Israelian Atrivim Ahap ko akam akira ghaze, an otarim Ahapin guivimin ikiam, eghti kantrin pumuning uaning inigh deraghvira ikiam. ² Azenir maba ghua givazi, Jehosafat dikavigha, Atrivim Ahapin ganasa Samarian nguibar ekiamin ghu. Kamaghin, Ahap uan ingangarir gumazibav kemezi, me Atrivim Jehosafat, a ko izezir darazi bagha bulmakauba ko sipsipin bar aviribav suegha, me bagha dagher dafam gami. Ahap Jehosafatin azaraghti, a mangi an akuragh Gileatin Distrighin itir, Ramotin nguibar ekiamin misoghasa nighnizim iti. ³ Egha Ahap kamaghin Jehosafat migei, “Ni na ko izam, o? Ki kamaghsua, ga mangi Ramotin nguibar ekiam bagh misogh uam a iniam?”

Ezi Atrivim Jehosafat a ikaragha ghaze, “Ki nin gin mangasa purama oragha iti. Nan midorozir gumaziba, nin akurvaghasa pura iti. ⁴ Bizir ga damuamin kam, ga ti faragh a bagh Ikiavira Itir Godin ifongiam gifoka.”

⁵ Ezi Atrivim Ahap 400plan akam inigha izir gumazibar diazi me izima a men azara, “Ki mangi Ramotin nguibar ekiam uam a iniam, o ti puvatigham?”

Ezi me ghaze, “A deragham, ni mangi. God nin akuraghti, ni me abiragham.”

⁶ Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin Atrivim Ahapin azara, “Ikiavira Itir God, an akam inigha izir gumazir igharazitam ua iti, o puvati? Tam ikiti, ga an azaragh, egh Ikiavira Itir Godin ifongiam gifogham.”

⁷ Ezi Ahap a ikaragha ghaze, “Akam inigha izir gumazir igharazir mam iti, an ziam Mikaia, a Imlan otarim. A dughiatamin, Godin akam baragha, egha akar aghuitamin na migeir puvati. Dughiabar zurara, a na gasighasighamin akar kurabar na ganidi. Kamaghin amizi, ki gumazir kam bar an aghua.”

Ezi Jehosafat ghaze, “Ni mamaghin mikiman marki.”

⁸ Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mamın diazi a izezi an a migia ghaze, “Ni zuamira mangi, Imlan otarim Mikaia inigh na bagh izi.”

⁹ Dughiar kamin, Atrivim Ahap ko Atrivim Jehosafat uan atrivir korotiaba aghuigha, uan atrivir dabirabimning gaperaghav iti. Me aningın atrivir dabirabimning, Samarian nguibar ekiam avinizir divazimın tiar akamın boroghın, itir nguazir zarir mamın aning afa. Kar witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganim. Ezi akam inigha izir gumaziba aningın guamin tugha, gin otivamin bizibav gei.

¹⁰ Ezi Kenanan otarim, Sedekaia, a uaghan 400pla akam inigha izir gumazir kabar mav. An ainın mam inigha, ua bagha bulmakaun komin min garir bizir mamın ingari. Egha uan dapanim garugha iza Ahap migia ghaze, “Ikiavira Itir God ghaze, Ni Siriabav sogh me abiragham. Mati ni komin kamin min me giniv mangi, bar me agivagham.”

¹¹ Ezi akam inigha izir gumazir igharaziba uaghan kamaghira migei. Me ghaze, “Ni Ramotin nguibar ekiamın mangi misogh, egh guizbangira nguibar ekiar kam iniam. Ikiavira Itir God, nin akuraghti, ni me abiragham.”

¹² Ezi gumazir dapanir Ahap, Mikaia iniase amadazim, a Mikaia inigha izi. Aning atrivim boroghin iza, gumazir dapanir kam Mikaia migia ghaze, “Akam inigha izir gumaziba bar moghira ghaze, atrivim midorozimin Siriaba abiragham. Kamaghin amizi, ni uaghan kamaghira, akar atrivim bar akueghamin tamin atrivim mikim.”

¹³ Ezi Mikaia a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, ki guizbangira ni migei, akar manam Ikiavira Itir God a mikimasa na mikeme, anarira ki an gun mikimam.”

¹⁴ Egha a ghua Atrivim Ahap batozi, Ahap an azara, “Mikaia, e Ramotin nguibar ekiam bagh mangi, misogh uam a iniam, ti puvati?”

Ezi Mikaia atrivim dipova ghaze, “A dera, ni mangi misogh egh Ramotin nguibar ekiam ini. Ikiavira Itir God nin akuraghti, ni me abiragham.”

¹⁵ Ezi Atrivim Ahap a migia ghaze, “Ni ifaran marki. Ki zurara ni migia ghaze, ni Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira na mikim. Ni manadizoghin nan akam baragham?”

¹⁶ Ezi Mikaia Ahap migia ghaze, “Ki garima, Israelian midorozir gumaziba mati, ghuaviba puvatizir sipsipbar min pura tintinibar mighsiabagh miri. Ezi ki Ikiavira Itir God barazi, a ghaze, ‘Gumazamizir kabar faragh mangamin gumazir dapaniba puvati. Ni me amangighti, me vaghvagh uan nguibabar mangi egh deraghvira iki.’”

¹⁷ Ezi Israelian Atrivim Ahap kamaghin oregha, Atrivim Jehosafat migia ghaze, “Ni ge, ki ni mikemegha gifa. Akam inigha izir gumazir kam bizir aghuitamin gun na migeir puvati. A zurara bizir kurar na bativamibara gun na migei.”

¹⁸ Ezi Mikaia ua kamaghin migei, “Ni datirighin deragh kuarim atigh oraghti, ki Ikiavira Itir God nan akazir bizibar ni mikimam. Ki garima, Ikiavira Itir God uan Nguibamin uan atrivir dabirabim gaperaghav iti, ezi an enselba bar, an agharir guvim ko agharir ikiriamin tuivighav iti. ¹⁹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin men azara, ‘Tinara mangi Ahap gifariva a gekuighti, a Ramotin nguibamin mangi midorozimin aven ovengam?’ Ezi enselba vaghvaghav uan nighniziba Ikiavira Itir God ganidi.

²⁰ “Me kamaghin amua ikiav itima, duar mam iza Ikiavira Itir Godin damazimin tughav, kamaghin a migei, ‘Ki mangi a gifaragh, a gekuigham.’

²¹ “Ezi Ikiavira Itir God an azara, ‘Ni manmaghiram a gifaram?’

“Ezi duam kamaghin Ikiavira Itir God migei, ‘Ki mangi Ahapin akam inigha izir gumazibar amuti, me a gifaragh.’

“Ezi Ikiavira Itir God duar kam migia ghaze, ‘Ni mangi a gifaraghti, a nighnizir gavgavim akam inigha izir gumazibar akamin ikiam.’”

²² Ezi Mikaia bighavira Ahap migia ghaze, “Ikiavira Itir God, ni ikuvighasa a ifonge, egha ni gifarasa, duar kam amadazi, a nin akam inigha izir gumazir kabagh amizi, me ni gifaragha gifa.”

²³ Ezi akam inigha izir gumazim Sedekaia, a Kenanan otarim, an orazi, Mikaia akar kamın Ahap migeima, an an boroghin ghua an koviam misuegha ghaze, “Ikiavira Itir Godin Duam manmaghin na ategha, nin ghughav akar kam ni ganingi?”

²⁴ Ezi Mikaia, Sedekaian akam ikaragha ghaze, “Apaniba gin izi Israelia ia abinighti, ni ari mangi dipenitamin aven danganir mogomemin modogh ikiam. Egh dughiar kamra

ni fogham, Ikiavira Itir God uabi akar kam na ganingizi, ki an gun migei.”

²⁵ Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mam migia ghaze, “Ni Mikaian suiragh nguibar ekiamin garir gumazir ekiam, Emon ko nan otarim Joas, aning bagh mangi.

²⁶ Egh kamaghin aning mikemegh, ‘Atrivim kamaghin migei: Gua gumazir kam isi kalabuziam datigh. Egh bretin muziariba ko dipabara, a daning mangiti midorozim givaghti ki uamategham.’”

²⁷ Ezi Mikaia ua ghaze, “Ia gumazamiziba bar deravira nan akar kam baragh!”

Egha Ahap migia ghaze, “Ni osimtizitam inighan kogh ua deraghvira nguibamin izegh, egh ni kamaghin fogh suam, Akar ki mikemezir kam, a Ikiavira Itir Godin izezir puvati.”

Atrivim Ahap misoghasa zui

(1 Atriviba 22:29-36)

²⁸ Kamaghin amizi, Israelin Atrivim Ahap ko Judan Atrivim Jehosafat, aning uan midorozir gumaziba inigha, Siriaba ko misoghasa ghua, Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam Ramotin otifi. ²⁹ Ezi midorozim tighar akuighirighasava amima, Atrivim Ahap kamaghin Atrivim Jehosafat migei, “Ga midorozim bagh mangi,

ki uan atrivir korotiaba sueghiva korotiar igharazitabar aghuighti, midorozir gumaziba nan atamangigham. Eghti ni uan atrivir korotiabar aghuigh.” Egha Israelian atrivim korotiar igharaziba aghuigha aning midorozim bagha zui.

³⁰ Dughiar kamra, Sirian atrivim uan midorozir gumazir karisbar pin tuiva misozibar dapaniba, akar gavgavim me ganiga ghaze, “Ia Israelian atrivim baghvira gan a ko misogh, egh gumazir ziaba itir igharaziba o

ziaba puvatiziba ko misoghan marki.” ³¹ Ezi me misozir dughiamin, midorozir gumazibar dapanir kaba Atrivim Jehosafatin ganigha ghaze, a ti Israelian atrivim. Egha me a misoghasa zuima, a tiarim akara deima, ezi Ikiavira Itir God an akura. God midorozir gumazibagh ekuizi me anetaki. ³² Ezi me fo, kar Israelian atrivim puvati, egha me anetaki.

³³ Midorozim ghuavira itima, Sirian midorozir gumazir mam, uan barir pimin Israelia iti naghin puram asavama. Ezi barim ghua Ahapin mikarzir, midorozir korotiam avarazir puvatizim gasara. Ezi Ahap uan karisin suizir gumazim migia ghaze, “Ki ikuvigha gifa. Ni zuamira ua karis giragh midorozir danganim atakigh.” ³⁴ Ezi midorozim ghuavira ikia bar gavgavizi, Atrivim Ahap midorozim ategh mangan iburaghuburaghizi, me karisin aven puram anefazi, a Siriabar damazimin uan karisin aven aperaghav ikia Siriabar gara kamaghira itima, aruem gevima an areme.

19

Godin akam inigha izir gumazim Jehu, Jehosafatin atari

¹ Atrivim Ahap aremegha givazi, Atrivim Jehosafat bar deravira uamategha iza Jerusalem uan atrivir dipenimin oto. ² Ezi dughiar kamın, Godin akam inigha izir gumazim Jehu, a Hananin otarim, a ghua Atrivim Jehosafat batogha kamaghin a migei, “Ni ti ghaze, ni gumazir kurabar pogh men akurvaghamin arazim, ko gumazir Ikiavira Itir God gifongezir puvatizibagh ifongezir arazim ti dera? Ni arazir kamaghin garim gamizi, Ikiavira Itir God nin aningaghe. ³ Egha God fo, ni uaghan arazir aghuir mabagh ami. Ni uan kantrin aven, itir aser amizim

Aseran nedaziba itir guarir akinibagh asighasigha, Godin ifongiamin gintighasa gavgafi.”

Jehosafat kotiabar jasba amisefe

⁴ Atrivim Jehosafat Jerusalemın iti. Egha dughiar mabar, a dikava ghua uan gumazamizibar ganasa ghua, sautin amadaghan Berseban nguibar ekiamin ikegha ghua notin amadaghan Efraimin anabamin mighsiaba itir danganimin tuifi. Egha a Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar God bagh uamategh izasa me migei. Ezi me a baregha uamategha God bagha ize. ⁵ Ezi Jehosafat kotiaba tuisighamin jasba amisevegha, Judan nguibar ekiar divazir bar gavgavim aviniziba bar me ariki. ⁶ Egha kotiaba tuisizir jasba, a kamaghın me migei, “Ia gumazamizibar ingangarim gamir puvati. Ia Ikiavira Itir Godin ingangarim gami, a uabi ia ko iti. Kamaghın amizi, ia kotiaba tuisighamin dughiaabar, ia uari uan araziba bagh deravira gan. ⁷ Ikiavira Itir God, en God, kotiamin aven, guizin arazim giragh kotiaba baraghamin araziba, ko uan namakabar akabar akurvaghamin araziba ko, gumazamiziba ia apezeper dagiaba ia daningamin araziba, arazir kaba God bar dar aghua. Kamaghın amizi, ia gumazir kotiaba tuisiziba, ia Ikiavira Itir Godin atiatingıva bar an apengan iki, egh deraghvira uan arazibar gan.”

⁸ Jehosafat uan gumazir dapaniba ko uamategha Jerusalemın izezir dughiamin,* Jehosafat Livain marazi ko ofa gamir gumazir maba ko ikizibar gumazir dapanir maba amisefe, eghti me gumazamizir Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba abıziba tuisighamin jasbar otivam,

---

19:6: Godin Araziba 1:17; Onger Akaba 82:1   19:7: Godin Araziba 10:17; Aposel 10:34; Rom 9:14; 1 Pita 1:17   * 19:8: Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

egh uaghan Jerusalemın nguibar ekiamın aven itir gumazamiziba uari adoghodozir migirigiaba akirmigham. ⁹ Jehosafat kamaghın jasin kabav gei, “Ia ingangarir kam damuamin dughiamın, ia bar Ikiavira Itir Godın atiating an apengan ikıva, deraghvira an arazibar gın mangı. Ia ingangarir kam damuti, a deraghvıram otivsi, ia uan navir averiabar aven bar ifongegh. ¹⁰ Eghti ian namakataba, nguibar ekıar igharazıbar ikegh izı uarir akurvagh kotiaba tuisighsi ian azangti, ia men akuragh kotiaba tuisighamin arazir aghuıbar men sure damu. Gumazim, gumazir igharazimın misoghezi an aremezir kotiam ko, gumazim Godın Arazıba, ko an Akar Gavgavıba abıghızir kotiam, ko gumazim arazir God ifongezıba abıghızimın kotiam ko arazir God damuasa ia mikemezıba abıghızir kotiam, ia men sure damuti, me Ikiavira Itir Godın damazimın osımtızıba puvatıgham. Eghti ia ko ian adarasi, Godın damazimın osımtızıba puvatıghti, God ian anıngagheghan kogham. ¹¹ Ia deravıram oragh. Gumazir pumuning ian faragh mangı kotiabar ingangarıbar ganam. Gumazamizıba Ikiavira Itir Godın Arazıba abıgha da munasir kotiaba baraghamın dughiamın, Godın ofa gamir gumazıbar dapanim Amaria, ian kotiabar faragh mangam. Eghti gumazamizıba gavmanın arazıba abıgha da munasir kotiaba baraghamın dughiamın, İsmaelın otarım Sebadaia, a Judan gumazir dapanım, a ian kotiabar faragh mangam. Eghti kotiabar ingangarıbar, Lıvaıba ian akurvagham. Ikiavira Itir God, gumazir arazir aghuıbagh amıba ko iti, kamaghın amızı, ia atiatingan kogh tuıvıgh gavgavıgh ingangarir kaba bar dar amu.”

20

Apanıba izava Judaba ko misosi

¹ Bizir kabar gın, Moapia ko Amonia ko Amonin kantrin itir igharaz darasi,* me iza Judaba ko uariv sosi. ² Ezi gumazir maba Atrivim Jehosafat bagha iza kamaghin a migei, “Idomian midorozir gumazir avirir dafam, Amangsizim Itir Dipar Akaremin vongin itir nguazim ategha ni ko misoghasa izi. Egha me datirighin Hasason Tamarin iti.” Hasason Tamar, a Engedin nguibar ekiamin ziar mam. ³ Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin oregha bar atiatingi. Egha a Ikiavira Itir Godin ifongiam gifofoghasa. Kamaghin, a Judan kantrin danganiba bar adar itir gumamaziziba bagha akam amaga ghaze, me bar dagheba tagh Ikiavira Itir God ko mikimam. ⁴ Ezi Judan danganiba bar adar itir gumamaziziba uarir akurvaghasa Ikiavira Itir God ko mikimasa Jerusalem ize.

⁵ Egha me iza Jerusalem gumamaziziba ko me Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganir igiar me uari akuvamin uari akufa. Ezi Atrivim Jehosafat ghua men tongin tughu, kamaghin God ko migei, ⁶ “O Ikiavira Itir God, ni en inazir afeziabar God, ni uan Nguibamin ikiava, nguazimin ikiziba bar me gativagha men gari. Ni gavgavir bar ekiam iti. Eghti gumazitam ni misogh ni abiraghan kogham. ⁷ O en God, ni fo, e Israelia nin roroam Abrahamin ovavir boriba, e nin gumamazizibara. Ni gumamazizir fomira nguazir kamin apiaziba, ni me batoghezi me are, eghti nguazir kam, a en nguazimra iki mamaghira ikiasa ni e ganingi. ⁸ Ezi e dughiar ruarimin nguazir kamin ikegha gifa. En inazir afeziaba fomira nin boroghin mangi, nin ziam fasa Dipenir kamin ingari. Egha me an ingarigha givazir dughiamin, me kamaghin ni ko migia ghaze, ⁹ ‘Ikiavira Itir God, osimtizitam e batogham, o apaniba izi e ko misogham, o arimariar kurar ekiatam otogham, o dagheba

---

* 20:1: Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. 20:7: Aisaia 41:8; Jems 2:23

otevir dughiar ruaritam e batoghti, e izi Dîpenir kamîn guamin nin damazimîn tugham. Dîpenir kam, a danganir e nin boroghîn izi nin ziam famim. Egh e osimtîzir kam ginîghnigh uarir akurvaghîsi nin azangîgham. Eghtî nî en dîndiam baragh uam e iniam.’”

¹⁰ Egha Atrivim Jehosafat ua kamaghîn God ko migei, “Nî Amonia ko Moapia ko Idomian ganigha gifa, me e misoghasa ize. Bar fomira, en inazir afeziaba Isip ategha iza ikîzir kabar nguazimîn otivir dughiamîn, nî en inazir afeziaba ataghîzi, me me ko misoghezir puvati. Kamaghîn amîzi, en inazir afeziaba me gitagha, me gasîghasîghîzir puvati. ¹¹ Ezi me datîrîghîn tong arazir aghuir en inazir afeziaba me gamîzîbagh nîghnîzir pu. Puvati. Me bar arazir kuram gamua e ko misoghasa. Me nguazir nî uabî e ganîngîzir kamîn e batueghasa izegha gifa. ¹² O, en God, mîdorozir gumazir avîrir kaba e misoghasava amî. Ezi e me ko misoghamîn gavgavîba puvati. Kamaghîn amîzi, nî uabî bar puv me damîgh. Bar guîzbangîra, e fozîr puvati, e manmaghîn damuam. Kamaghîn amîzi, e uarîr akurvaghasa nî baghavîra gara itî.”

¹³ Dughiar kamîn, Judan gumazîba uan amûiroghborîba sara, me bar moghîra, lkiavîra Itîr Godîn damazimîn an Dîpenimîn boroghîn tuivîghav itî. ¹⁴ Ezi Livaibar mav, an ziam Jahasiel, a gumazamîzir kabar tongîn tughav itî. Jahasiel, a Sekaraian otarim, ezi Sekaraia, a Benaian otarim, ezi Benaia, a Jeielîn otarim, ezi Jeiel, a Matanian otarim. Gumazîr kaba bar moghîra, me Livain gumazîm Asapîn ovavîr borîba. Ezi lkiavîra Itîr Godîn Duam pamten iza Jahasiel gîzîvazîma, ¹⁵ a kamaghîn mîgei, “O Atrivim Jehosafat, ko ia Jerusalemîn itîr gumazamîzîba ko ia Judaba

20:10: Godîn Arazîba 2:4-19   20:12: Onger Akaba 25:15; 121:1-2

20:15: Ua Me Inî 14:13; Godîn Arazîba 1:29-30; 2 Eghaghaniba 32:7   20:15: Godîn Arazîba 20:1-4

bar, ia deraviram oragh. Ikiavira Itir God, a kamaghin ia migei: Ia midorozir gumazir avirir kamin atiating naviba osiman marki. Midorozir kam, kar Ikiavira Itir Godin bizimra. A ian bizim puvati. ¹⁶ Apaniba gurum mizaraghan ia misoghsi Sisin mighsiamin ghuanadir tuavimin izam. Eghti ia mangi Jeruelin gumazamiziba puvatizir danganimin boroghin, aruem anadi naghin danganir zarimin me batogham. ¹⁷ Ia uari midorozir kamin misoghan kogham. Puvati. Ia mangi misoghamin danganimin pura tuivigh iki gan, eghti Ikiavira Itir God ian akuragh midorozir kam damuam. Ia Jerusalem ko Judan danganibar itir gumazamiziba, ia atiating naviba osiman marki. Ia gurum mizaraghan midorozim bagh mangi, eghti Ikiavira Itir God ia ko ikiam.”

¹⁸ Ezi me akar kam baraghizir dughiamin, Atrivim Jehosafat tevimning apirigha uan guam nguazim mitua. Ezi Judaba ko Jerusalemia bar, me Ikiavira Itir Godin damazimin nguazim giregha an ziam fe. ¹⁹ Ezi Livain anabamin Kohat ko Koran adarazi dikavigha pamtemin dia Ikiavira Itir God, a Israelian God, an ziam fe.

²⁰ Ezi bar mizaraghara, me dikavigha Tekoan nguibar ekiamin boroghin itir gumazamiziba puvatizir danganimin mangasava amua iti. Me tighar Jerusalem ataghiraghamin dughiamin, Atrivim Jehosafat kamaghin me migei, “Ia Judaba ko Jerusalemia, ia oragh! Ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God, ian Godin iki, egh tuivigh gavgafigh. Egh ia Godin akam inigha izir gumazibar akaba nighnizir gavgavim dar iki, egh ia uan apaniba abiragham.” ²¹ Eggha atrivim uaghan gumazamizibar nighnizibagh foghasa men azangsis, eggha gin, a midorozir gumazibar faragh mangi, ighiar kam bangasa me amisefe: Ezi me kamaghin ighiam bati.

“Ikiavira Itir Godin Araziba bar zue,
ezi arazir kam, mati an kurkazir aghuim.

E bizir kabagh nighnigh,
egh an ziam fi ighiaba bangam.

Ikiavira Itir God zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
Kamaghin amizi, e a minamam.”

²²⁻²³ Jehosafat uan midorozir gumaziba ko zuir dughiamin, gumazir ighiam batiba, me dikavigha Ikiavira Itir Godin ziam famin ighiabagh ami. Ezi Ikiavira Itir God, Amonia ko Moapia ko Idomian midorozir gumazibagh amizima, me uarira uarir atara uariv sosi. Amonia ko Moapia, faragha Idomia ko misogha, bar me misoghezi me ariaghire. Egha gin Amonia ko Moapia uari uariv sogha bar uarigh asighasiki. ²⁴ Ezi Judan midorozir gumaziba ghua gumazamiziba puvatizir danganimin itir tauan mamin oto, kar tauan midorozir gumaziba ikia apaniba bagha garim. Egha me apaniba bagha garava avenge. Me apanibar kuabar garima, da pura tintinibar nguazimin irav iti, ezi me digavir kuram gami. Men tav angamira itir puvati, me bar moghira ariaghire.

²⁵ Ezi Atrivim Jehosafat uan adarazi ko, gumazir kuar kabar tongin ghua garima, bizir bar aviriba iti. Ezi me dagheba ko korotiaba ko bizir bar aghuir avirir maba ini. Biziba bar aviraseme, kamaghin amizi, me aruer pumuning ko mizekimin bizir kaba isavira iti. ²⁶ Egha namba 4in aruemin, me iza danganir zarir mamin uari akuvagha, Ikiavira Itir God men akuragha amizir bizim ginighnigha, an ziam fe. Bizir kam bangin, dughiar kamin ikegha iza datirighin, me danganir kam kamaghin a dibori, Godin Ziam Fer Danganir Zarim. ²⁷ Ikiavira Itir God men akuragha men apaniba abira, kamaghin amizi, Jehosafat faragha zuima Judaba ko Jerusalemian gumaziba

an gın ikia, me bar akuegha uamategha Jerusalemın zui. ²⁸ Egha me gitabav sogha sighabagh iviava Jerusalemın nguibar ekiamın aven zui, egha Ikiavira Itir Godın Dıpenim avınizir divazımın tiar akamın boroghın ghua ziar ekiam a ganidi. ²⁹ Ezi kantrin igharazibar atriviba ko gumazir dapaniba kamaghın oraki, Ikiavira Itir God İraelian akuragha men apanıbav soghezi, me bar ariaghire. ³⁰ Ikiavira Itir God bar deraghavira Jehosafatin kantrin gari, kamaghın amizi, midorozitam uam otozir puvatizi, Jehosafat uan gumazamiziba ko avughsi.

Atrivim Jehosafat areme

(1 Atriviba 22:41-50)

³¹ Jehosafat azenir 35plan ikia atrivimın oto, egha 25plan azenibar Jerusalemın atrivimın iti. An amebam, Silhin guivim, an ziam Asuba. ³² Jehosafat uan afeziam Asa faragha ikiava amizi moghin, a Ikiavira Itir Godın damazımın arazir aghuibagh ami. ³³ Egha bizir vamira, an a gamizir puvati, a mighsiabar pın itir asebar ziaba fer danganibagh asighasighizir puvati. Ezi gumazamiziba uaghan deragha uan inazir afeziabar Godın gintigha tughavagvizir puvati.

³⁴ Atrivim Jehosafat amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimın otozir dughiamın ikegha ghua an aremezir dughiamın eghaghaniba, akınafarir kamın iti, me kamaghın a dıbori, Hananin Otarim Jehun Eghaghaniba. Ezi akınafarir kam, akınafarir bar ekiamın aven iti, me kamaghın a dıbori, İraelian Atrivibar Eghaghanibar Akınafarim.

³⁵ Dughiar mam, Atrivim Jehosafat İraelian Atrivim Ahasia ko poro, ezi atrivir kam arazir bar kurar aviribagh ami. ³⁶ Egha aning uaning inigh biziba ater kantri Tarsisın

mangasa kurir ekiabar ingari. Ezi aningın ingangarir gumaziba Esiongeberin kurir ekar kabar ingari. ³⁷ Ezi Dodavahun otarim Elieser, a Maresan nguibar ekiamin gumazim, a Godin akar bar gavgavimin kamaghin Jehosafat migei, “Ni atrivir kuram Ahasia ko roroam gami. Kamagh amizi, Ikiavira Itir God gua ingarizir kurir ekiabagh asighasigham.” Ezi kurir kaba ghua bar ikuvigha Tarsisin mangan ibura.

21

¹ Egha gin Atrivim Jehosafat uan inazir afeziabar min aremezima, me Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir afeziabar kuaba afezir danganimin anefa. Ezi an otarim Jehoram an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Jehoramın eghaghanim

(*Sapta 21*)

Jehoram Judan atrivimin iti
(*2 Atriviba 8:17-24*)

² Atrivim Jehoram dozir 6pla iti. Men ziabar kara: Asaria, Jehiel, Sekaraia, Asarian igharazim, Maikel ko Sefatia. Jehoram ko 6plan gumazir kaba, me bar Judan Atrivim Jehosafatin otariba. ³ Jehosafat gol ko silvan avirim ko bizir ivezir bar pin koziba isa uan borir kabagh aningi. Egha a uaghan Judan nguibar ekar divazir bar gavgavim avinizibar ganamin ingangariba me ganingi. Jehoram, a Jehosafatin otarir ivariam, kamaghin amizi, Jehosafat uan danganim inigh atrivimin ikiasa anemisefe. ⁴ Jehoram atrivimin otozir dughiamin, a uan kantri bagha gavgavigha, bar uan doziba ko Judan gumazir dapanir mabav soghezi me ariaghire.

⁵ Jehoram 32plan azeniba ikiava atrivimin oto, egha a 8plan azenibar Jerusalemın atrivimin iti. ⁶ A Israelian Atrivim Ahapın, guivimin iti. Kamaghın amizi, an Ahapın adarazi ko Israelian atrivir igharazibar arazir kurabar gintisi. Egha arazir kurar aviriba Ikiavira Itir Godın damazimin dagh ami. ⁷ Ezi Ikiavira Itir God Judan kantri gasighasighizir puvati. Guizbangira, Ikiavira Itir God uan ingangarir gumazim, Atrivim Devit ginighnisi. A fomira Devit ko akar dikirizim gamua ghaze, Devitin ikizibar tongin gumazitam zurara atrivimin ikiam, eghti Devitin lamin angazangarim mungeghan kogham. Ezi dughiar kamin Ikiavira Itir God akar dikirizir kam ginighnisi. Kamaghın amizi, a Judan kantri gasighasighan aghua.

⁸ Jehoram Judan atrivimin itir dughiamın, Idomian gumazamiziba an akam batogha an apengan ikian aghua. Egha me uarir ganasa atrivir mam amisefe. ⁹ Ezi Jehoram uan midorozir gumazir dapaniba ko karis bar tuiva misozir gumaziba inigha, Idomia misoghasa zui. Me ghua otivizi, Idomian gumaziba iza Jehoramın midorozir gumaziba ekiarugha me misoghasa. Ezi dimagarimin Jehoram midorozir gumazir karisbar zuiba inigha, bar pantem misogha me adugha ghue. ¹⁰ Egha, Judaba Idomia dikabirazir puvati. Ezi Idomian gumazamiziba, uari uan kantri gativagha ikia iza datirighın tu. Jehoram Ikiavira Itir God, uan inazir afeziabar God akirim ragha a gasara. Kamaghın amizi, dughiar kamin, Lipnan nguibamin gumazamiziba uaghan akaba batogha, ua Judabar apengan itir puvati.

¹¹ Ezi Jehoram uaghan Judan kantrin mighsiabar itir danganibar asebar ziaba fasa danganibar ingari. Egha a Juda ko Jerusalemın nguibar ekiamın gumazamizibagh

ekuizi, me akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha, an damazimin arazir kurabagh ami.

¹² Dughiar mam, Godin akam inigha izir gumazim Elaija, Atrivim Jehoram bagha akinafarir mam osirigha anemaga ghaze, “Ikiavira Itir God, a nin ovavim Devitin God, akam kamaghin nin iti: Ni uan afeziam Atrivim Jehosafat ko nin inazim Atrivim Asa, ni aningin arazir aghuibar gintizir puvati. ¹³ Ni Israelian atrivir arazir kurabagh amibar gin ghua, Judaba ko Jerusalemia getu-ima, me akirim ragha God gasara. Ni Atrivim Ahap uan adarazi ko Israelia gamizi moghira ni a gami. Egha ni uan dozibav soghezi, me ariaghire. Me gumazir aghuiba, egha men araziba bar nin arazibagh afira. ¹⁴ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God nin gumazamiziba ko, nin amuiba ko boriba sara pazivira ia damuva, nin biziba bar dagh asighasigham. ¹⁵ Eghti ni uabi, arimariar bar kuram nin muriar averiamin ikiam. Eghti dughiaabar vaghvagh, arimariar kam bar ekeveghti, nin evenavim asighirigham.”

¹⁶ Ezi dughiar kamin, Ikiavira Itir God, Filistiaba ko Arabian Itiopian nguazimin boroghin itibagh amizi, me Jehoram in aningaghe. ¹⁷ Egha me iza kantri Juda misogha, Atrivim Jehoram in dipenimin itir biziba bar ada inigha ghu. Egha me an amuiba ko an otariba inigha ghue. Egha an otarir abuananam inigha ghuzir puvati, an ziam Joahas, an ziar igharazim Ahasia.

¹⁸ Ezi bizir kabar gin, Ikiavira Itir God arimariar bar kuram gamizi, an atrivimin muriamin oto. Arimariar kam a givaghan kogham. ¹⁹ Arimariar kam an itima, azenir pumuning gifa, ezi Jehoram in evenavim asiaghirizi, a mizazir bar kuram inigha areme. Ezi Judan gumazamiziba a ginighnighasa avir ekiatam arizir puvati, mati me an ovavibagh amizi mokin.

²⁰ Jehoram azenir 32pla ikia atrivimin oto, egha 8plan azenibar Jerusalemın atrivimin iti. Ezi an aremezir dughiamin, gumazitam an apangkuvizir puvati. Me atriviba afir danganimin anefazir puvati, me Devitin Nguibar Ekiamin anefa.

Atrivim Ahasia ko Atrivir Amizim Atalian eghaghanim

22

(Sapta 22)

*Ahasia Judan atrivimin oto
(2 Atriviba 8:25-29; 9:21-28)*

¹ Jehoram atrivimin itir dughiamin, Arabian gumazir maba midorozir gumazir maba inigha Judan iza, an otarir ekiaba bar me misoghezi me ariaghire. Egha me Jehoramın otarir abuananam Ahasia misoghezir puvati. ² Ezi Ahasia 42plan azeniba ikia, egha atrivimin oto. Egha azenir vamiran Jerusalemın atrivimin ike. An amebam Atalia, a Israelian Atrivim Omrin igiam. ³ An amebam nighnizir kurabar an sure gami, kamaghin amizi, an Ahapın ikizimin arazir kurabagh ami. ⁴ An afeziam aremezir dughiamin gin, an Ahapın adarazi inizi, me nighniziba a ganidima, a men nighnizibar gin ghuzi, bizir kam bangin an araziba bar ikuvigha a gasighasisi. Ezi Atrivim Ahasia arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami, mati Ahapın ikizim amizi mokin. ⁵ Egha Atrivim Ahasia gumazir kabar akam baregha ghua Israelian Atrivim Joramın porogha a ko ghua, aning Sirian Atrivim Hasael misosi. Me Ramotin nguibar ekiamin boroghira uariv sosi, a Gileatin Distrighin itir nguibam. Ezi Sirian midorozir gumaziba Joram birazi, a bar ikufi. ⁶ Ezi Joram

midorozim ategha ghua, Jesrilin nguibar ekiamin ikia, ua deraghasa mizua iti. A Jesrilin ikiavira itima, Atrivim Ahasia an ganasa ghu.

⁷ Ezi God fogha gifa, Atrivim Ahasia mangi Joramın gan ikiamin dughiar kamin, an a gasighasigham. Egha dughiar kamin Ahasia ghua Joram ko ikia aning ghua Nimsin otarim Jehu bato. Ikiavira Itir God, Ahapın ikizim gasighasighasa, Jehu amisefe. ⁸ Ezi Jehu, Ahapın ikizim gasighasigha ghua Judabar gumazir dapanir maba ko Ahasian dozibar otariba bato. Gumazir kaba Ahasian ingangaribagh ami. Ezi Jehu bar me misoghezi, me ariaghire. ⁹ A me misoghezi me ariaghiregha givazi, an Atrivim Ahasia buri. Ezi Ahasia Samarian nguibamin modogha iti. Ezi gumazir maba an ganigha a inigha Jehu bagha izezi, an a misoghezi an areme. Ezi me Ahasian kuam purama anetaghizi a itir puvati. Me kamaghın nighnigha ghaze, Ahasia, an Atrivim Jehosafatin igiam, Jehosafat bar uan navir averiamın aven Ikiavira Itir God baghavira iti. Kamaghın amizi, me Ahasian kuam isa mozimın anefa. Ezi dughiar kamin, Ahasian ikizimın aven, Judabar atrivimın ikiva men ganamin gumazitam ua itir puvati.

Atalia Judabar atrivir amizimın oto

(2 Atriviba 11:1-3)

¹⁰ Ezi Atrivim Ahasian amebam Atalia kamaghın akam baraki, an otarim Ahasia aremegha gifa. Ezi a zuamira midorozir gumazibav kemezi, me Judan atrivibar ikizimın gumaziba bar me misoghezi me ariaghire. ¹¹ Ezi midorozir gumaziba Ahasian otarim Joas misoghezi an aremezir puvati. Me kamaghın fozir puvati, Atrivim Jehoramın guivim Jehoseba, an Atrivim Ahasian buaramizim, an ofa gamir gumazim Jehoiadan amuim, amizir kamra, a moga atrivimın otarir aremeghamibar tongın Joas inigha,

amizir an ganamim ko, aning isa danganir me daguivsiaba arizimin aven aning modo. Kamaghin amizi, Atalia Joas misoghezi an aremezir puvati. ¹² Ezi Jehoseba 6plan azenibar Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven Joas modozi an a ko iti. Ezi dughiar kamin, Atalia Judan atrivir amizimin ikiavira iti.

Atrivim Joasin eghaghanim

23

(Sapta 23--24)

Me Joas amisevezi, an atrivimin oto

(2 Atriviba 11:4-16)

¹ Atalia atrivir amizimin itima, an namba 7in azenimin, Godin ofa gamir gumazim Jehoiada bizitam damuasa nighnizir gavgavim iti. Egha a 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba ko migeima, me an akuraghasa a ko akar dikirizir gavgavim gami. Gumazir dapanir kabar ziabar kara: Jerohamin otarim Asaria, ko Jehohanenin otarim Ismael, ko Obetin otarim Asaria, ko Adaian otarim Masea, ko Sikrin otarim Elisafat. ² Gumazir dapanir kaba Judan nguibar ekiaba bar dar ghua, Livaiba ko Israelian ikizibar gumazir dapaniba inigha Jerusalem in ize.

³ Ezi gumazir kaba bar moghira Godin Dipenimin uari akuvagha, Atrivim Joasin apengan ikiasa akar dikirizir gavgavim gami. Ezi Jehoiada kamaghin me migei, "Ikiavira Itir God akar dikirizim kamaghin a gamigha ghaze, dughiabar zurara atriviba Devitin ikizimin otivam. Kamaghin amizi, Ia izi Joasin ganigh. An Atrivim Ahasian otarim, an atrivimin otivam. ⁴ Ezi e datirighin kamaghin damuam. Ia Godin ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Sabatin aruemin ingangarim damusi izi, 3plan okoruabar uari tuiragh. Okoruatam, Godin Dipenimin tiar akabar

ganam. ⁵ Eghti okoruar namba 2, atrivimin dipenimin gan, eghti okoruar namba 3, tiar akar me kamaghin di-borim, Jesot, me an gan. Eghti gumazamiziba bar, Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akuvir danganir ekiamin iki. ⁶ Ofa gamir gumaziba ko Livain men akurvaziba, mer-ara Godin damazimin zue, kamaghin amizi, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangam. Ia gumazamizir igharaziba ateghti, me aven mangan marki. Gumazamizir igharaziba, God mikemezi moghin azenan iki. ⁷ Livaiba uan midorozir sababar suigh atrivim Joas ekiarugh, bar deraghviram an gan. Eghti a danganir manamin mangiti, me a sara mangi. Eghti gumazitam Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven iziti, Livaiba a misueghti an aremegh.”

⁸ Ezi Livaiba ko Judan gumazamiziba bar moghira, ofa gamir gumazim Jehoiadan akar kamin gin zui. Egha Sabatin dughiamin, gumazir dapaniba, gumazir ingan-garim agivagha avughsasa amir kaba, ko gumazir men danganiba iniamiba, gumazir dapanir kaba bar men akua Jehoiada bagha Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi. ⁹ Dughiar kamin, Atrivim Devitin afuziba ko orar ekiaba ko doziba, da Ikiavira Itir Godin Dipenimin iti. Ezi Jehoiada bizir kaba inigha midorozir gumazibar dapani-bagh aningi. ¹⁰ Egha Jehoiada, Ikiavira Itir Godin Dipenimin divazimin danganiba bar dar mitivasa gumaziba amangi. Ezi midorozir gumaziba ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari bagha danganiba inigha, sautin amadaghan ikegha ghua notin amadaghan tu. Me uaghan ofa gamir dakozimin boroghin tuivighav ikia, midorozir sababa suigha, atrivim ekiarugha bar deraghvira gara iti. ¹¹ Midorozir gumaziba uari akirigha mizua itima, ofa gamir gumazim Jehoiada uan otariba ko, Joasin akua azenan iza, atrivibar dapanir asuam Joasin dapanim garu. Egha Akar Dikirizir Gavgavim itir akinafarir righizir mam

a ganingi. Egha me gın olivin borem Joasin dapanim gingegeha anemisevezi, an atrivimin oto. Ezi gumazamiziba bar akuegha kamaghın dei, “Joas dughiar ruarimin atrivimin ikiam.”

¹² Ezi Atrivir Amizim Atalia orazima nigınir dafam oto. Ezi midorozir gumaziba ko gumazamiziba bar akuegha dia ivemara arua atrivimin ziam fe. Ezi atrivir amizim uan dipenim ategha Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganir gumazamiziba uari akuva itimin zui. ¹³ A ghua otogha garima, atrivir igiam, atriviba ami moghin, Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin itir guarir akinimin boroghın tughav iti. Egha a midorozir gumazibar dapaniba ko gumazir sighbagh ivibar garima, me atrivir igiamin boroghın iti. A uaghan garima gumazamiziba bar akuegha, men marazi uaghan isighbagh ivi. Ezi ighiabagh amir gumaziba uan gitaba ko buabav soghava ighiabagh amua men faragha zui. Ezi Atalia puv atara uan korotiam abigha dia ghaze, “Ia gumazamizir kuraba. Ia bar arazir kuram gamua na abinasa.”

¹⁴ Ezi Jehoiada Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghın Atalia misueghti an aremeghan an aghua. Egha a kamaghın midorozir gumazir dapanibav gei, “Ia Atalian suiraghti, midorozir gumaziba anekiarugh a kurugh Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin azenan mangi. Eghti gumazitam an gın mangiti, ia gumazir kam misueghti an aremegh.” ¹⁵ Ezi me Atalian suiragha, a inigha Godin Dipenim ategha ghua atrivimin dipenim avinizir divazir hoziaba aven zuir tiar akamin aven ghugha, a misoghezi an areme.

*Ofa gamir gumazim Jehoiada,
Ikiavira Itir Godin gın mangasa
gumazamizibar akurvasi
(2 Atriviba 11:17-21)*

2 Eghaghaniba 23:16762 Eghaghaniba 23:21

¹⁶ Godin ofa gamir gumazim Jehoiada, Atrivim Joas ko gumazamizibar akurvazi, me Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua ghaze, me Ikiavira Itir Godin gumazamizibara ikiam. Egha a uaghan atrivim ko gumazamizibar akurazi, me uarir tongin Akar Dikirizir Gavgavim gami. ¹⁷ Egha gin gumazamiziba asem Balin ziam fer dipenimin ghua, bar a gasighasiki. Egha me ofa gamir dakoziha ko asem Balin marvir guabagh asighasiki. Egha me ofa gamir dakoziha kabar boroghin Balin ofa gamir gumazim Matan misoghezi an areme. ¹⁸ Ezi Jehoiada Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir ingangaribar ganasa, Livain adarazir tongin, Godin ofa gamir gumazir maba ko Livain igharaziba sara me amisefe. Ikizir kamning, Atrivim Devit fomira ingarasa men ovavibav kemezi moghira me ingari. Egh me Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin, Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amu. Egh me Devit mikemezi moghin, ofa damuamin dughiamin, me buabav sogh ighiabagh amir gumazibav kimti, me ighiar bar akongezibar amu. ¹⁹ Egha Jehoiada Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin tiar akabar ganasa Livain maba amisefe. Eghti Livain kaba bar deraghvira tiar akabar ganti, Ikiavira Itir Godin damazimin zuezir puvatizir gumazamiziba aven mangan kogham.

²⁰ Ezi Jehoiada, midorozir gumazibar dapaniba ko, midorozir gumazir atrivimin gariba ko, atrivimin dipenimin garir midorozir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghuegha atrivir igiam inigha an akua atrivimin dipenimin zuima, gumazamiziba bar men gin zui. Me bar ghua otivigha, tiar akar me kamaghin diborim, Tiar Akar Pin Itim, an aven ghua Joas isava atrivir dabirabim gatizi an a gapera. ²¹ Egha Judan gumazamiziba bar akonge. Me fo, midorozir gumaziba Atalia misoghezi an areme. Kamaghin amizi, gumazamiziba navir amirizim

sara Jerusalem in iti.

24

Joas uamategha Ikiavira Itir Godin Dipenim akiri
(2 Atriviba 12:1-16)

¹ Joas 7plan azeniba ikia, egha atrivimin oto. Egha 40plan azenibar Jerusalem in atrivimin iti. Joasin amebamin ziam Sibia, a Berseban nguibar ekiamin amizim. ² Godin ofa gamir gumazim Jehoiada ikiavira itir dughiamin, Joas Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. ³ Ezi Jehoiada, Atrivim Joas bagha amizir pumuning ginaba. Ezi Joas aningin itima, aning otariba ko guiviba bate.

⁴ Ezi dughiar maba ghuegha givazima, Joas uamategh Ikiavira Itir Godin Dipenim akirasa nighnisi. ⁵ Egha a ofa gamir gumaziba ko Livaiba akuvagha kamaghin me migei, "Ia mangi Judan nguibar ekiabar itir gumazamiziba bar me mikimti, me e uan Godin Dipenim akirsi dagiabar arigh. Ia azenibar zurara ingangarir kam damu. Egh ia datirighin zuamira mangi dagiar kaba inigh." Ezi Livaiba zuamira ingangarir kam gamizir puvati.

⁶ Egha Joas gin ofa gamir gumaziba ko Livaibar garir gumazir dapanim Jehoiadan diagha, kamaghin an azara, "Manmaghin amizi ni Livaibar aviraghti, me zuamira Judaba ko Jerusalemia da takisin dagiaba inian aghua? Ia fo, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, Israelian gumazamiziba ko, akam akirigha ghaze, me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin ingangaribar amusi takisin dagiaba iniam.* Ezi Livaiba tizim bagh mangi takisin dagiaba inian aghua?"

---

* 24:6: Ni, Ua Me Ini 30:11-16in gan.

⁷ Amizir kurar kam Atalia atrivimin itir dughiamin, an adarazi Ikiavira Itir Godin Dipenim akarigha aven ghuegha bizir mabagh asighasiki. Egha me uaghan gumaziba Ikiavira Itir God ganingizir biziba bar ada inigha, uan asem Balin ziam fasa ada inigha ghue. Kamaghin amizi Joas ingangarir kaba ua dar amuasa nighnisi.

⁸ Egha atrivim dagiabar arighasa Livaibav kemezi, me boksiar mamın ingari, egha me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin tiar akamin boroghın aneti.

⁹ Egha me Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha takisin dagiaba inigh izasa, Jerusalemin gumazamiziba ko Judan kantrin danganiba bar dar itir darazi bagha akam amada. Israelia fomira gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Godin ingangarir gumazim Moses me mikemezi, me takis aningizi moghin, me datirighin ua takisbar aningam. ¹⁰ Ezi gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar, akar kam baregha, me bar akonge. Egha me dagiaba inigha iza boksiar kam gazuima, a bar izifa. ¹¹ Ezi Livaiba dughiaabar zurara boksiar kamin gari a izivavira itima, me a isa atrivimin ingangarir gumaziba bagha zui. Eghti atrivimin gumazir akınafariba osirim ko Godin ofa gamir gumazibar dapanim, boksiar kamin dagiaba bar da inigh, egh boksiam uam a isi an danganim datigham. Me kamaghira amuava, Ikiavira Itir Godin Dipenim akirasa, dagiar bar aviriba ini.

¹² Ezi Atrivim Joas ko ofa gamir gumazibar dapanim Jehoiada, dagiar kaba inigha, Dipenim akirmighamin gumazibar gumazir dapanibagh aningi. Ezi gumazir dapanir kaba ghua ingangarir gumazir kabagh ivezasa me ini. Dipenibar ingarir gumaziba ko, gumazir deravira dagiabar dipenibar ingariba ko, gumazir deravira ain ko brasin bizibar ingariba, me me inizi. Eghti me ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingar an anekiram. ¹³ Ingangarir

gumazir kaba bar puvira ingarava Godin Dipenim bar deravira anekirizi, a fomira ikezi moghin otogha bar deragha bar gavgafi. ¹⁴ Ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingara anegivazi, gol ko silvan naba ikiavira iti. Ezi ingangarir gumazibar dapaniba silva ko golin kaba atrivim ko Jehoiada ganingi. Eghti aning ingangarir gumazir igharazibav kemeghti, me silva ko golin kaba inigh, ofa damuamin biziba, ko pauran mughuriar aghuim zuim tuamin itariba, ko itarir igharaziba ko baghaba, ko Godin Dipenimin aven ingaramin bizir igharaziba sara ingaram. Ezi Jehoiada ikiavira itir dughiamin, gumazamiziba Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua ofan bar isia mighiribagh ami.

¹⁵ Ezi gin Jehoiada bar ghuri, ezi an azeniba 130plan tuzi, an areme. ¹⁶ Ezi gumazamiziba Jehoiadan ingangarir an amiziba ko arazir aghuir a Godin damazimin amizibagh nighnisi. Kamaghin amizi, me an kuam isa Devitin Nguibar Ekiamin itir atriviba afir danganimin anefa.

Judaba akirim ragha God gasara

¹⁷ Jehoiada ovegha givazi, Judan gumazir dapaniba iza Atrivim Joasin ziam fava anepezeperima, a men akabar gin zui. ¹⁸ Atrivim Joas Juda ko Jerusalemın gumazamiziba ko, me akirim ragha Ikiavira Itir God, men ovavibar God gasara, egha me ua ikiavira Itir Godin Dipenimin an ziam fer puvati. Me guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itiba, ko marvir guabar ingarigha, dar ziaba fe. Me osimtızir bar dafam Godin damazimin a gami, kamaghin God men aningaghe. ¹⁹ Ezi Ikiavira Itir God, gumazamiziba uamategh a bagh izasa, an Akar Gavgavim uan akam inigha izir gumazibav kemezi, me ghua gumazamizibav geima, gumazamiziba men akaba baraghan aghua.

²⁰ Ezi Godin Duam, ofa gamir gumazim Jehoiadan otarim Sekaraia gapasa. Ezi gumazamiziba Sekaraian ganasa, an azenim girigha ghua bar me gafiragha mitigha kamaghin migei, “Ikiavira Itir God kamaghin migei: Ia an Akar Gavgaviba munasaragha gifa, kamaghin amizi, ia deraghvira ikian kogham. Ia tizim bagha arazir kam gami? Ia akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha gifa, kamaghin amizi, an akirim ragha ia gasara.” ²¹ Ezi Atrivim Joas uan gumazir dapaniba ko me Sekaraian akar kabar aghuagha a misueghti, an aremeghasa akabav sosi. Egha atrivim mikemezi, me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven, gumazamiziba uari akuvir danganimin dagiabar a giniva ghuavira itima, an areme. ²² Atrivim Joas, a Sekaraian afeziam Jehoiada amizir arazir aghuibagh nighnizir puvati. A pura Sekaraia misoghezi an areme. Sekaraia duam suer dughiamin, a kamaghin migei, “Ikiavira Itir God ia amir bizir kamın ganigh ia ikarvagh ivezir kuram ia daningam.”

Me Joas misoghezi an areme

²³ Azenir kam givazi azenir igiam otivasa amir dughiamin, Sirian kantrin midorozir gumaziba iza Atrivim Joas ko misosi. Me iza kantri Judan otivigha, Jerusalemın nguibar ekiamin misogha, Joasin midorozir gumaziba abini. Egha Siriaba men gumazir dapaniba bar me misoghezima me ariaghire. Egha me Judabar bizir bar aviriba inigha Damaskusin nguibar ekiamin ghua, Sirian atrivim ganingi. ²⁴ Judaba akirim ragha Ikiavira Itir God, men ovavibar God gasara, kamaghin amizi, bizir kaba otifi. Ezi Ikiavira Itir God Sirian midorozir gumazir bizir muziarim ataghizi, me iza Judan midorozir gumazir bar avirim misogha me abira. Ikiavira Itir God,

arazir kamın Atrivim Joasın arazir kuram ikarvagha izevir kuram a ganingi. ²⁵ Midorozir kamın, Joas duar bar aviriba ini. Ezi midorozim givazi, Siriaba uamategha uan nguibabar ghuezi, atrivimın gumazir dapanir maba, me Joas, ofa gamir gumazim Jehoiadan otarimın misoghezi, an aremezir bizir kam ginighnisi. Egha me Joas amizir bizir kurar kam ikarvagh, a misueghti an aremeghasa akam akiri. Ezi Joas gin uan dakozimın akuima, me an dakozimın a misoghezima an areme. Ezi an kuam, me atriviba afir danganimın anefazir puvati. Me an kuam isa, Devitın Nguibar Ekiamın anefa. ²⁶ Atrivim misoghezi an aremezir gumazimningin ziamning, Sabat ko Jehosabat. Sabatın amebam Simeat, an Amonian adarazir amizim. Ezi Jehosabatın amebam Simrit, a Moapian adarazir amizim. ²⁷ Joasın otaribar eghaghaniba, ko Godın akam inigha izir gumazimın migirigiar avirir a gasiba, ko a uamategha Godın Dipenim akirizir eghaghaniba, da bar moghira akinafarir me kamaghın diborimın iti, Atrivibar Eghaghanibar Akar Mingarir Maba. Joas aremegha givazi, an otarim Amasia an danganim inigha atrivimın oto.

Atrivim Amasian eghaghanim

25

(Sapta 25)

*Amasia Judan atrivimın iti
(2 Atriviba 14:2-6)*

¹ Amasia 25plan azeniba ikia, egha atrivimın otogha, 29plan azenibar Jerusalemin atrivim iti. An amebam, Jehoadin, a Jerusalemin nguibar ekiamın amizir mam.

² Amasia arazir aghuibara Ikiavira Itir Godın damazimın dagh amua, egha guizbangira uan navir averiamın dar gintizir puvati.

³ Amasia Judan kantri gativagha gavgavigha an garir dughiamin, a mikemezima, me ghua, an ingangarir gumazir dapanir an afeziam Atrivim Joas misoghezi an aremezir kamning misoghezi aning areme. ⁴ Egha a ingangarir gumazir kamningin boribav soghezi, me ariaghirezir puvati. A me ataghizi, me iti. An Akinafarimin itir Moses Osirizir Araziba itir akabar gin zui. Akinafarir kamin aven Ikiavira Itir God Akar Gavgavim e ganiga ghaze, “Gumazitamin borim arazir kuratam damighti, ia an arazir kuram ikarvaghsi, an amebam ko afeziam misueghti, aning aremeghan kogham. Eghti kamaghira, amebam ko afeziam arazir kuratam damighti, ia aningin arazir kuram ikarvaghsi, aningin boribav sueghti, me arimighiran kogham. Gumazim arazir kuram damighti, ia anarira misueghti, an aremegh.”

*Amasia ghua Idomia ko misosi
(2 Atriviba 14:7)*

⁵ Atrivim Amasia, Judaba ko Benjaminin adarazi bar men diazi, me iza uari akufa. Me iza uari akuvazi, a 20plan azeniba itir gumazir igiaba ko 20plan azenibagh afiraziba amiseveghe, me isa uan midorozir gumazibar me ariki. Egha a 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, ko 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba amisefe. Egha a ikiziba vaghvagha, men ganasa gumazir dapanir maba ariki. Ezi midorozir gumazibar dibobonim 300,000in tu. Me bar moghira afuziba ko orabar suigha misoghan bar fo. ⁶ Egha a uaghan 100,000plan midorozir gumazir aghuiba kantri Israelin ada ini. A silvabar me givese, ezi silvan kabar osimtizim 3,000 kilogremen tu.

⁷ Ezi Godin akam inigha izir gumazir mam ghua kamaghin atrivim migei, "Israelin kantrin gumaziba, Ikiavira Itir Godin apengan itir puvati, ezi a me ko itir puvati. Kamaghin amizi, ni Israelian midorozir gumazir kaba inighti me midorozim bagh nin gin mangan marki. ⁸ Ni kamaghin fogh, God uabira gumazibar amuti, me uan apaniba abiragham, o men apaniba me abiragham. Kamaghin amizi, pura bizim, ni uan midorozir gumaziba ko Israelian midorozir gumaziba inigh midorozim bagh mangi, egh atiatingan koghiva bar pamtem misogham. God nin apanibar amighti, me ni abiragham."*

⁹ Ezi Amasia akar kam baregha kamaghin akam inigha izir gumazimin azara, "Ezi 3,000 kilogrem silvan ki Israelian midorozir gumazibagh ivezeziba, ki manmaghin dar amuam?"

Ezi Godin akam inigha izir gumazim kamaghin Amasian akam ikaragha ghaze, "Ni nighnizir aviribar amuan marki. Silvan dagiar ni me ganingizir kaba, Ikiavira Itir God da ikarvagh bar aviriba ni daningam, eghti da silvan ni aningizir kaba bar dagh afiragham."

¹⁰ Ezi Amasia Israelian midorozir gumazir kaba aman-gizi, me uamategha uan nguibabar ghue. Ezi me Judaba bagha naviba bar men ikufi.

¹¹ Egha gin Amasia gavgavim uan nighnizim ganigha, uan midorozir gumaziba inigha Idomia misoghasa Danganir Zarir Amangsizir Avirim Itimin ghu. Egha me Idomian midorozir gumazir 10,000pla misoghezi me ariaghire. ¹² Egha me ua 10,000plan gumazir igharazibar suigha me inigha mighsiar mamın ghuavanabo. Egha me isava davarir bar konir mamın me akunizi, me bar misaraghire.

---

* 25:8: Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati.

¹³ Amasia uan midorozir gumaziba ko ghua Idomia misozir dughiamin, Israelian midorozir gumazir Amasia uam amangiziba, me uamategha iza Judan nguibar eki-abav sosi, me Samarian nguibar ekiamin ikegha ghua, Bethoronin nguibar ekiamin tu. Egha me 3,000plan gumazamizibav soghezi me ariaghirezi, me nguibar ekiar kabar itir bizir aghuir bar aviriba inigha ghue.

Akam inigha izir gumazir mam Amasian atari

¹⁴ Atrivim Amasia Idomia misogha me abiragha givagha, men marvir guaba inigha uamategha Judan izegha, uan asebar min da atigha, dar ziaba fasa da bagha ofan min pauran mughuriar aghuim zuiba tue. ¹⁵ Ezi Ikiavira Itir God, Atrivim Amasian arazir kamin ganigha bar a baseme. Egha Ikiavira Itir God uan akam inigha izir gumazim amadazima, a ghua kamaghin Amasia migei, “Ni tizim bagha ikizir igharazimin asebar ziaba fe? Ni fo, aser kaba uan adarazir akuragha nin dafarimin ua me inizir puvatì. Ezi, ni tizim bagha dar ziaba fe?”

¹⁶ Godin akam inigha izir gumazim migiavira itima, Amasia an migirigiaba atugha kamaghin migei, “Tina nighnizim na daningasa ni amisefe? Ni uan akam dukuagh. Puvatighti, ki uan midorozir gumazitam mikemeghti, a ni misueghti ni aremegham.”

Ezi Godin akam inigha izir gumazim uan akam duku-masa, egha ua kamaghin atrivim migei, “Ki datirighin fo, ni arazir kuram gamigha, datirighin nan akam baraghan aghua. Kamaghin amizi, God datirighin ni gasighasigham.”

*Amasia Israelia ko misosi
(2 Atriviba 14:8-20)*

¹⁷ Ezi gin Judan Atrivim Amasia, Israelian Atrivim Jehoas bagha gumaziba amangi. Atrivim Jehoas, a Joahasin

otarim, egha Jehun igiavotarim. Gumazir kaba ghua Jehoas batogha, kamaghin a migei, “Atrivim Amasia, a Israelia, ia ko misoghasa migei. Kamaghin amizi, ia izi.”

¹⁸ Ezi Jehoas, Judan Atrivim Amasian akam ikaragha kamaghin akar isin zuimin a migei, “Lebanonin kantrin aven, dikoniba itir ikarizir mam, temer sidan mam bagha akam amaga kamaghin a migei, ‘Ni uan guivim, nan otarim bagh anemangasa ki ifonge. Eghti aning uaningin ikiam.’ Dikoniba itir ikarizir kam, akar kam mikemezi, gin asizir atiar mam danganir kam garua, ikarizir kam dikabinizi, a ikufi.”

¹⁹ Jehoas akar isin zuir kam gamua, ua kamaghin Amasia migei, “Ki fo, bar guizbangira, ni Idomia misogha bar me abira. Kamaghin amizi, ni bar akuegha uan ziam bar a fe. Ni midorozir kamin ziar ekiam ini. Ni datirighin bar akuegh, deraghvira uan nguibamin iki. Egh ni ua e misoghsi midorozim foran marki. Puvatightima, ni ko Judan gumazamiziba, iregh bar ikuvigham.”

²⁰ Ezi Amasia Jehoasin akam baraghan aghua. Bizir kamin mingarim kamakin, Judaba Idomian asebar zibaba fe. Kamaghin amizi, God Judaba isi men apanibar dafarim darighasa nighnigha gifa. ²¹ Kamaghin amizi, Israelian Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko, me nguibar ekiar Judan kantrin itim Betsemesin ghugha, Judabar Atrivim Amasia ko an midorozir gumaziba ko misosi. ²² Me uariv sogha ghua, Israelia Judan midorozir gumaziba dikabirazi, Judan midorozir gumaziba ara ua uan nguibabar ghue. ²³ Ezi Israelian Atrivim Jehoas, Betsemesin nguibar ekiamin Judabar Atrivim Amasian suira. Amasia, Atrivim Joasin otarim, egha Atrivim Ahasian igiavotarim. Ezi gin, Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko, Betsemesin nguibar ekiam ategha Jerusalem ghue. Egha me Jerusalem avinizir divazir

gavgavim gasighasigha, Efraimin Tiar Akamin ikegha ghua, Tiar Akar Mikebamin Itimin tu. Divazir kuvizir kamin ababanim, a 200 mitan tu.

²⁴ Ezi Jehoas Jerusalemın aven ghua, golba ko silvan nguibar ekiamin itiba bar ada ini. A uaghan itarir ekiaba ko itarir igharazir Ikiavira Itir Godın Dipenimin itiba, ko atrivimin dipenimin mongezir dagiaba bar ada ini. Egha a uaghan Obetidom ko Judan gumazir ekiar maba isa kalabuziabar min me atigha kamaghin Amasia migei, “Amasia, ni uam Israelia e misoghsi nighnighan marki. Ni kamaghin damighti, ki nin gumazir ekiabav sueghti, me arighiregham.” An akar kam mikemegha givagha, gumazir ekiar kaba ko gumazamizir maba ko bizir iniziba sara inigha ua Samarian ghu.

²⁵ Ezi gin Israelian atrivim Jehoas aremegha givazi, Judan Atrivim Amasia ua 15plan azenibar ikegha, areme.

²⁶ Atrivim Amasia amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimin otozir dughiamin ikegha ghua an aremezir dughiamin eghaghaniba, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim.

²⁷ Atrivim Amasia akirim ragha Ikiavira Itir God gasarazir dughiamin, gumazir maba a misueghti an aremeghasa akam akiri. Ezi an akar kam baregha, ara Lakisin nguibar ekiamin ghu. Ezi an apanir kaba gumazir maba amangizi, me an gin Lakisin nguibar ekiamin ghua, a misoghezi an areme. ²⁸ Ezi me an kuam inigha hoziabagh atigha ua Jerusalemın izegha, Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir afeziaba afezi naghin anefa.

Atrivim Usian eghaghanim

*Usia Judan atrivimin oto
(2 Atriviba 14:21-22; 15:1-7)*

¹⁻² Atrivim Amasia uan inazir afeziabar min aremegha givazima, Judaba bar, an otarim Usia amisevezi, a uan afeziamin danganim inigha atrivimin oto. Usia 16plan azeniba ikiava atrivimin oto. An atrivimin itima azenir maba givazi, a ghua misogha apanibar dafaribar, ua Elatin nguibar ekiam ini. Egha nguibar ekiar kamın danganir ikuviziba, a uam adar kiri.

³ Usia 16plan azeniba ikia atrivimin oto, egha 52plan azenibar Jerusalemın atrivimin iti. An amebam Jekolia, a Jerusalemın nguibar ekiamın amizim. ⁴⁻⁵ Usia atrivimin itir dughiamin, gumazir mam Sekaraia, a Ikiavira Itir Godin atiating an apengan ikiamin arazibar an sure gami. Sekaraia angamira itir dughiamin, Atrivim Usia God baghavira iti. Usian afeziam Amasia amizi moghin, Usia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. Egha Usia Ikiavira Itir Godin ifongiamin gintighasa gavgavighavira itima, God an akurazi bizir an amiba bar deraghaviram otifi.

⁶ Egha Atrivim Usia dikavigha ghua Filistiaba ko misosi. Egha a me misogha me abiragha, Getin nguibar ekiam avinizir divazim ko, Japnen nguibar ekiam avinizir divazim ko, Asdotin nguibam avinizir divazim, a bar da akaraghariki. Egha a Asdotin nguazim ko Filistian nguazimin danganir igharazibar nguibar ekiar igiabar ingari.

⁷ God Usian akurazi, a Filistiaba ko Meunia ko Gurbalin nguibar ekiamin itir Arabian adarazi abini. ⁸ Usia atrivir bar gavgavimin otozi, kantrin mar itibar ikegha ghua Isipin mitaghniamin tuzir gumazamiziba bar an ziar ekiamin migirigiam barasi. Ezi Amonia takisin min dagiaba a ganiga, uari an akakagha ghaze, me an apengan iti.

⁹ Egha Usia Jerusalemin, nguibar ekiam avinizir divazim gavgavim a ganidi. A tauan gavgaviba, Tiar Akar Mikebamin Itim, ko Danganir Zarimin Zuir Tiar Akam, ko Sighar Konimin min amizir divazim gisin tauabar ingari, eghti midorozir gumaziba dar iki apaniba bagh ganam. ¹⁰ Atrivim Usia a bulmakauba ko sipsipin bar aviriba, danganir zariba ko aruem uaghiri naghin mighsiar muziaribar iti. Kamaghin amizi, Usia gumazamiziba puvatizir danganimin apaniba bagha garir gumaziba bagha tauan ruarir mabar ingari. Egha a uaghan an asiziba damasa dipar mozir aviribagh kui. Usia azenibar ingarava da oparir ingangarim bar a gifonge. Kamaghin amizi, a gumazamizibav kemezi, me dagheba bar deragha otivir nguaziba ko mighsiar dozibar, azenibar ingarigha, wainin ikariziba ko dagher avirir igharazir maba saram oparigha deraghavira dar gari.

¹¹ Atrivim Usia midorozir gumazir bar aviriba iti, ezi me misoghan bar fo. Ezi atrivimin akinafariba osirir gumazim Jeiel, ko midorozir gumazibar garir gumazim Masea, aning midorozir gumaziba mega vaghvagha okoruar me ikiamibar me ariki. Ezi atrivimin midorozir gumazibar garir gumazir faragha zuim Hanania, ingangarir kam damuasa aningin faragha ghua aningin gari. ¹² Judan ikizibar gumazir dapaniba, me Usian midorozir gumazir gavgavir kabar dapanibar iti, ezi men dibobonim 2,600in tu. ¹³ Midorozir gumazibar dibobonim 307,500in tu. Ezi me bar gavgavigha atrivimin akuragh apanibav sogh me abinamin fofoziba iti. ¹⁴ Ezi Atrivim Usia misoghamin bizir igharagha garir avirim arighizi, da iti. Bizir kaba: afuziba ko, oraba, dapanir asuaba, midorozir korotiaba, barir piba ko katapelin asamin dagiaba. ¹⁵ Egha a uaghan Jerusalemin fofozir gumazir maba iti, ezi me katapelin bar dafabar min masinbar ingarigha, da arighizi da iti.

Eghti midorozim otivamin dughiamin, me katapelin min garir masinin kaba ater nguibar ekiam avinizir divazir mitiar gavgavimin ghuavanang, divazir mitiar sighar konim amadazir danganim gisin itir taua ko midorozir gumaziba apaniba bagha gara itir tauan gavgavibar dar arigham. Egh* me masinin kabar afuziba ko dagiabagh asivamangiti, da apaniba bagh mangam.

Ikiavira Itir God bar deraghaviram Usian akurvazima, a ingangarir bar aviribagh ami. Kamaghin amizi, Usia atrivir bar gavgavimin oto, ezi saghon itir nguibar ekiabar gumamaziba an ziar ekiamin akaba barasi.

Usia God barazir puvati

(2 Atriviba 15:5-7)

¹⁶ Atrivim Usia, bar gavgavigha uan ziam fa ifaghata ghaze, an atrivir bar gavgavim. Kamaghin amizi, a irigha ikufi. A Ikiavira Itir God, uan Godin akamin gintizir puvati. Dughiar mam, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ghua pauran mughuriar aghuim tuer ofa gamir dakozeimin ofa damuasa zui. ¹⁷ Ezi ofa gamir gumazim Asaria garima, Usia aven zuima, Asaria Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazir gavgavir 80pla inigha an gin Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven zui. ¹⁸ Egha me an atara kamaghin a migei "Atrivim Usia, ni oragh. Kar nin ingangarim puvati, ni ofan mughuriar aghuim zuim Ikiavira Itir God bagh a damuan kogham. Ikiavira Itir God ofan kabar amuasa, Aronin ovavir boribara amisefe. Merara ofa gamir gumaziba, egha me God baghavira iti. Ni bar osimtizir ekiamin God gami, kamagh amizi, ni zuamira

---

* 26:15: Midorozir masinin kam mati katapelin ekiam. Me an dagiar ekiaba ko afuzibar uan apanibagh asivamangam. 26:16: Godin Araziba 32:15; 1 Atriviba 13:1-4 26:18: Ua Me Ini 30:7-8; Diboboniba 3:10; 16:39-40

danganir kam atakigh. Ni ua Ikiavira Itir Godin Gavgavimin damazimin ziar aghuim ikian kogham.”

¹⁹ Dughiar kamin, Usia, pauran mughuriar aghuim otivamin itarimin suiragha, ofa gamir dakozimin boroghin tughav iti. An akar kam baregha, ofa gamir gumazir kabar atari. Ezi lepan arimariam zuamiram an minedevim bato. Bizir kam, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin boroghin, ofa gamir gumazibar damazimin oto. ²⁰ Godin ofa gamir gumazibar dapanim Asaria, ko ofa gamir gumazir igharaziba garima, lepan arimariam atrivim Usian minedevimin itima, me digavir kuram gamigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin an avirazima, an azenan ghu. Ezi a fo, Ikiavira Itir God an aningaghegha, arimariar kam gamizi an a bato. Kamaghin amizi, a zuamira azenan ghu.

²¹ Atrivim Usian itir Lapan arimariar kam givaghan kogham. Kamaghin amizi, a uamategh Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangan kogham. Usia uaghan atrivir dipenim ategha ghua dipenir igharazimin uabira iti. Ezi an otarim Jotam, an atrivir ingangarim gamua, atrivimin dipenimin gara, egha kantri gativagha an gara ghuavira itima, Atrivim Usia areme.

²² Ezi Atrivim Usia amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimin otozir dughiamin ikegha ghua an aremezir dughiamin eghaghaniba, da Emosin otarim Aisaia, a Godin akam inigha izir gumazim, an osirizir akinafarimin aven iti. ²³ Atrivim Usia uan inazir afeziabar min areme. Ezi gumaziba fo, a lepan arimariam iti, kamaghin amizi me an kuam isa atriviba afir danganimin ghua mong saghon anefa. Ezi an otarim Jotam, an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Jotam in Eghaghanim

27

(Sapta 27)

Jotam Judan atrivim in iti
(2 Atriviba 15:32-38)

¹ Jotam 25plan azeniba ikia atrivim in oto, egha 16plan azenibar Jerusalem in atrivim in iti. An amebam Jerusa, a Sadokin guivim. ² Jotam Ikiavira Itir God in damazim in arazir aghuiba ami, mati an afeziam Usia amizi mokin. Jotam in afeziam faragha Ikiavira Itir God in Dipenim in aven ghugha arazir kuram gami. Ezi Jotam arazir aghuim gamua Ikiavira Itir God in Dipenim in aven ghuzir puvati. Ezi Judan gumazamiziba arazir kurabagh amua ghuavira iti.

³ Ezi Jotam mikemezi, ingangarir gumaziba Ikiavira Itir God in Dipenim avinizir Divazim in, Tiar Akar Pin Itim in ingari. Egha me Jerusalem in aven itir danganim Ofelin borogh in, gavgavim bar divazim ganiga ingangarir aviribagh ami. ⁴ Egha an ingangarir gumaziba, Judan anabam in mighsiaba itir danganibar, nguibar ekiabar ingari. Egha mighsiar temer aviriba itibar, me midorozir gumaziba mangi iki ganamin dipenir gavgaviba ko tauan gavgavibar ingari. ⁵ Ezi gin, Jotam uan midorozir gumaziba ko, me ghua kantri Amonian atrivim ko an midorozir gumazibav sosi, egha Jotam in midorozir gumaziba, bar me abira. Egha Jotam, Amonia migia ghaze, ia takis na daningam. Ezi Amonia azenir kamra 3,400plan kilogrem silva ko 1,000 tan wit ko 1,000 tan baliba isa Jotam ganingi. Amonia kamaghira azenir namba 2 ko namba 3 in biziba a ganingi. ⁶ Jotam Ikiavira Itir God, uan God in damazim in God ifongezir arazibagh ami. Kamagh in amizi, an atrivir bar gavgavim in oto. ⁷ Ezi bizir igharazir Jotam amizibar eghaghaniba, da akinafarir me kamagh in diborim in iti, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim.

Akinafarir kam uaghan an amizir midoroziba ko araz-ibagh eghari. ⁸ Jotam 25plan azeniba ikia atrivimin oto, egha 16plan azenibar Jerusalemın atrivimin iti. ⁹ Egha Jotam uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha ghua Devitin Nguibar Ekiamin anefa. Ezi an otarim Ahas, an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Ahasın eghaghanim

28

(Sapta 28)

*Ahas Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 16:1-4)*

¹ Ahas 20pla azeniba ikia, atrivimin oto, egha 16plan azenibar Jerusalemın atrivimin iti. An ovavim Devit arazir aghuibagh ami, ezi Ahas Devitin min Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh amir pu. ² Puvati. A Israelian atriviba amizi moghin arazir kurabagh ami. A ingangarir gumazibav kemezi, me brasba inigha asem balin nedazimin ingari. ³ Egha a uaghan arazir bar igharazim gami. A Hinomin Danganir Zarimin uan otaribav suegha, aseba bagha ofan bar isia mighiribar min me tue. Egha a fomira nguazir kamın ikezir gumazamizibar arazir kurabar gin zui. Ezi Ikiavira Itir God bar men arazibar aghuagha me batuegha, nguazir kam inigha Israelia ganingi. ⁴ Ahas mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibar zui. Danganir kaba, da uaghan mighsiar dozibagh isin ikia, temer ekiabar apengan iti. Egha an aseba bagha ofabagh amua, pauran mughuriar aghuim zuiba tue.

*Siriaba ko Israelia iza
Judaba ko uariv sosi
(2 Atriviba 16:5)*

⁵⁻⁶ Atrivim Ahas arazir kurar bar aviribagh ami, ezi Judan gumazamiziba uaghan Ikiavira Itir God, men ovavibar God, akirim ragha a gasara. Kamaghin amizi, God Sirian atrivim ko an midorozir gumaziba amangizi, me iza Ahas ko an midorozir gumazibav sogha me abira. Egha Siriaba, Judan aviriba inigha ghuzi, me Damaskusin kalabuziabar min iti. Ezi gin Ikiavira Itir God, Israelian Atrivim, a Remalian otarim Peka amadazi, a uan midorozir gumaziba ko iza, Ahas uan midorozir gumaziba ko me misogha me abira. Egha men 120,000plan midorozir gumazir gavgav-iba, aruer vamiran me misoghezi, me ariaghire. ⁷ Ezi Israelian midorozir gumazir gavgavir mam Sikri, a Judan gumazir aruar 3pla misoghezi, me ariaghire. Men ziabar kara: Atrivim Ahasin otarim Masea, ko atrivimin dipenimin garir gumazim Asrikam, ko atrivimin girara irir gumazir dapanim Elkana. ⁸ Israelia, Judabar namakaba, me tong men apangkuvizir puvati. Me Judan 200,000plan amiziba ko boriba kalabuziabar min me inigha, men bizir aghuir aviriba sara inigha Samarian nguibar ekiamin ghu.

Akam inigha izir gumazim Odet, Akar Gavgavim isa Israelia ganidi

⁹ Ezi dughiar kamın Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazir mam iti, an ziam Odet. Israelian midorozir gumaziba uamatogha izir dughiamin, Odet ghua me batogha kamaghin me migei, “Ikiavira Itir God, en ovavibar God, Judabar atara, me isa ian dafaribagh ati. Ezi ia bar men aningaghegha, me misoghezi me ariaghire. Ezi Ikiavira Itir God, ia amizir arazir kurar kamın ganigha gifa. ¹⁰ Egha ia uaghan datirighin Juda ko Jerusalemın gumazamizibar amighti, me kalabuziabar min ian ingangarir gumazir kiniba ko ingangarir amizir kinibar otivasa? Manmaghin

ami, ia ti ghaze, ia Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin deraghavira ikia, egha arazir kurar kamin uan namakabagh amigha osimtiziba iti. ¹¹ Ia oragh. Guizbangira, Ikiavira Itir God bar puv ian aningaghegh bar puv ia damigham. Kamaghin amizi, ia datirighin uan namakar ia kalabuzibar min arighiziba ateghti, me uamategh uan nguibabar mangi.”

¹² Ezi Israelin 4plan gumazir aruaba, me Israelian midorozir gumaziba amizir arazir kam gifongezir puvati. Men ziabar kara: Johananin otarim Asaria, ko Mesilemotin otarim Berekia, ko Salumin otarim Jehiskia, ko Hatlain otarim Amasa. ¹³ Ezi 4plan gumazir aruar kaba kamaghin midorozir gumazibav gei, “Ia kalabuziar maba inigh kagh izan marki. E Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh amizi dar osimtizim en iti. Ia arazir kurar kam uam a damighti, arazir kam en arazir kuraba isafuraghti, da Ikiavira Itir Godin damazimin mangi bar ekevegham. Eghti Ikiavira Itir Godin aningagharir ekiam en ikiam.” ¹⁴ Midorozir gumaziba akar kam baregha, kalabuziaba ko bizir me Judan iniziba inigha, gumazir aruar kaba ko Israelian damazibar da atigha, me ghue.

¹⁵ Ezi 4plan gumazir aruar kaba,* dikavigha kalabuziabar akurvasi. Me midorozir gumaziba midorozimin inizir korotiar maba isa, gumazamizir korotiaba puvatizibagh aningi. Egha me daghuasa dagarir asuaba me ganiga, dagheba ko dipaba me ganidi. Egha olivin borem isa marasinin min men duabagh aghua da nosi. Egha me

---

* 28:15: Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, akar kaba “4plan gumazir aruar kaba,” a deragha migeir puvati. Me kamaghin nighnigha ghaze, “Ingangaribar garir gumazir dapaniba, gumazir aruar maba amisefe, ezi men ziaba akinafarir kalabuziabar garir gumazibar ziaba itir osizirir mammin iti.”

gumaziba ko amizir daruan gavgaviba puvatiziba inigha donkibagh afegha, bar moghira men akua men adarazi bagha zui. Me ghua Jerikon nguibar ekiamin oto, nguibar ekiar kam, detin temer bar aviriba an iti. Egha Israelia me atigha uamategha Samarian ghu.

Atrivim Ahas uabin akurvaghasa Asiriabar azangisi
(2 *Atriviba* 16:7-9)

¹⁶⁻¹⁷ Israelia, Judabav sogha me abirazi bizir kabar gin, Idomia uamategha iza Judabav sogha me abira. Egha me gumazamizir maba kalabuziabar min men suigha, me inigha ghu. Kamaghin amizi, Atrivim Ahas gumaziba amangizi, me Asirian atrivim bagh mangi an azaraghti, a izi an akuragham. ¹⁸ Ezi Filistiaba uaghan iza aruem uaghiri naghin mighsiar muziariba ko sautin amadaghan itir Negevin danganimin itir Judan nguibar ekiabav sosi. Egha me Judaba abiragha, Betsemesin nguibar ekiam ko, Aijalonin nguibar ekiam ko, Gederotin nguibar ekiam ini. Egha me uaghan Sokon nguibar ekiam ko, Timna ko, Gimson nguibar ekiam, ko dar boroghin itir nguibar doziba sara ini. Filistiaba nguibar ekiar kaba inigha, dagh amizima da men nguibar ekiabar otifi. ¹⁹ Osimtizir Atrivim Ahas ko Judan gumazamiziba batozimmin mingarim kamakin, Ahas arazir kurar bar aviribagh amua, da ataghiraghasa nighnizir puvatigha, akirim ragha Ikiavira Itir God gasara. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kantri Juda abinasa, osimtizir kaba ataghizi da otifi. ²⁰ Ezi gin Asirian Atrivim Tiklat Pileser Judan ize, egha Ahasin akurazir puvati. A uan midorozir gumaziba ko iza pazavira Ahas gami. ²¹ Ezi Ahas, Tiklat Pileser apezeperasa, Ikiavira Itir Godin Dipenim ko atrivimin dipenim ko gumazir dapanibar dipenibar itir golba ko biziba inigha a ganingi. Ezi arazir kam tong Ahasin akurazir puvati.

Atrivim Ahas bar God ataki

²² Atrivim Ahas osimtizir aviriba isir dughiamin, a Ikiavira Itir God ginighnizir puvati. A bar akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha, arazir bar kurar aviribagh ami. ²³ A kamaghin migei, "Siriaba faragha midorozimin na abira. Sirian atrivibar aseba ti Siriabar akura. Eghti ki da bagh ofa damuti, da ti uaghan nan akuragham." Egha Ahas Sirian asebar ofa gami. An arazir kabagh amima, bizir kam bangin osimtizir ekiaba, a ko Israelian gumazamiziba batifi. ²⁴ Atrivim Ahas uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir itarir ekiaba inigha tintinibar da abiagharigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akaba ase. Egha an asebar ziaba fasa, Jerusalem danganiba bar dar ofa gamir dakoziabar ingari. ²⁵ Judan nguibar ekiaba bar moghira, dar gumazamiziba mangi ofan mughuriar aghuim zuibar amu asebar ziaba fasava, Ahas mighsiabar pin itir danganibar ingari. Egha arazir kamın, Ahas Ikiavira Itir God, an ovavibar God gamizi, a bar Ahasin aningaghe.

²⁶ Atrivim Ahas amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimin otozir dughiamin ikegha ghua an aremezir dughiamin eghaghaniba, akinafarir kamın itima, me kamaghin a dibori, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. ²⁷ Ezi Ahas uan inazir afeziabar min aremezi, me a inigha Israelian atriviba afir danganimin anefazir puvati. Me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin ghugha anefa. Ezi an otarim Heskia an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Heskian eghaghanim

29

(Sapta 29--32)

*Hesekia Judan atrivimîn iti
(2 Atriviba 18:1-3)*

¹ Hesekia azenir 25pla ikia, egha atrivimîn oto, egha 29plan azenibar Jerusalemîn atrivimîn iti. An amebam Abiya, a Sekaraian guivim. ² Hesekia Ikiavîra Itir Godîn damazimîn arazir aghuibagh ami, mati an ovavim Atrivim Devit amizi mokîn.

Me Ikiavîra Itir Godîn Dîpenim gamizi, a ua zue

³ Hesekia atrivimîn itima an azenir faragha zuimîn, an iakinir faragha zuimîn, a uam Ikiavîra Itir Godîn Dîpenimîn tiar akaba kuigha, ada akîrasa gumazir mabav keme. ⁴ Egha a Godîn ofa gamir gumazir maba ko, Livain mabav kemezi, me iza aruem anadi naghîn Ikiavîra Itir Godîn Dîpenimîn, danganir gumazamiziba uari akuvimîn uari akufa. ⁵ Ezi a kamaghîn me migei, “Ia Livaiba, ia oragh! Ia bar uari isi Ikiavîra Itir God, en ovavibar God daningigh. Bizir mizîrîzir maba Dîpenir kam gamizi a Godîn damazimîn zuezir puvati, ezi ia bar da inigh azenan mangî da makunigh. Egh Dîpenir kam damightî, a bar zuegh, God baghvîra ikiam. ⁶ En ovaviba deragha, Ikiavîra Itir God, en Godîn akamin gîntîzir puvatîgha an damazimîn arazir kurabagh ami. Me Ikiavîra Itir God ategha Dîpenir a itim akîrim ragha a gasara. ⁷ Egha me Ikiavîra Itir Godîn Dîpenimîn azuarimîn tiar akaba asegha, lamîn isiba amunge. Egha me pauran mughuriar aghuim zuim tuer puvatîgha, Israelian God bagha ofa gamir dakozimîn, ofan bar isia miğhiribagh amir puvati.

⁸⁻⁹ “Judaba ko, Jerusalemia arazir kurar kabagh amima, Ikiavîra Itir God men aningaghegha me gasighasîki. An apaniba amadazi me iza, en inazir afeziabav soghezi me ariaghire. Egha me en amuiba ko, otariba ko, guiviba inigha ghua kalabuziabar mîn uan kantrin ghue. Ezi ikizir igharazibar gumazamiziba, Ikiavîra Itir God, en nguibar

ekiabagh amizir biziba baregha, me digavir kuram gamua, bar atiatigha dibovir akabar e gami. Ezi e bizir kaba bar adagh fo.

¹⁰ “Kamaghin amizi, ki datirighin Ikiavira Itir God, a Israelia en God ko Akar Dikirizir Gavgavim damuasa uan navir averiamin aven nighnisi, eghti a uam en aningaghan kogham. ¹¹ Ia ofa gamir gumaziba ko Livaiba, ia kamaghin fogh, Ikiavira Itir God uan ingangaribar amuasa ia amisefe. Kamaghin amizi, ia bar deravira ingangarir kam damu. Ia Ikiavira Itir Godin damazimin tugh an ingangarim damuva, tuavim gumamazibar akakaghti, me guizin an ziam fam. Eghti ia ofan mughuriar aghuim zuibar amuam.”

¹² Atrivimin akam baraghizir Livaibar ziabar kara: Amasain otarim Mahat ko, Asarian otarim Joel, aning Kohatin ikizimin gumazimning. Ezi Apdin otarim Kis, ko, Jehalelelin otarim Asaria, aning Merarin ikizimin gumazimning. Ezi Siman otarim Joa ko, Joan otarim Iden, aning Gersonin ikizimin gumazimning. ¹³ Ezi Simri ko Juel, aning Elisafanin ikizimin gumazimning. Ezi Sekaraia ko Matania, aning Asapin ikizimin gumazimning. ¹⁴ Ezi Jehuel ko Simei, aning Hemanin ikizimin gumazimning. Ezi Semaia ko Usiel, aning Jedutun ikizimin gumazimning. ¹⁵ Livain kaba dikavigha ghua uan adarazi batogha, me Ikiavira Itir Godin damazimin uari zueghasa zueghamin arazim gami. Me zuegha givagha Ikiavira Itir Godin akabar gintigha, atrivim me mikemezi moghin, Ikiavira Itir Godin Dipenim gamizi a ua zue. ¹⁶ Ezi ofa gamir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenim damuti, a zueghasa an aven ghuegha, bizir Godin damazimin zuezir puvatiziba, bar da inigha azenan ize. Me bizir kaba bar da inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin boroghin, danganir ekial me uari akuvimin ize. Ezi Livaiba bizir kaba atera

Jerusalemın azenan ghua, Kidronın fanemın danganir zarim giraghugha da ariki. ¹⁷ Me iakinir faragha zuimın aruer farazimın, Ikiavira Itir Godın Dıpenim avinizir divazimın aven itir biziba bar zueghamin ingangarim maghıram a gami. Me ingara ghua namba 8ın aruemin me Dıpenimın azuarimın tiar akamın otifi. Egha me Ikiavira Itir Godın Dıpenim an damazimın zueghasa, 8plan aruebar ua ingari. Iakinir kamın aruer namba 16ın, me ingangarir kam agıvazi, Ikiavira Itir Godın Dıpenim an damazimın ua zue.

Me Ikiavira Itir Godın Dıpenimın ofa gami

¹⁸ Godın ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ingangarim agıvagha, ghua Atrivim Hesebian gara kamaghın a migei, “E Ikiavira Iti Godın Dıpenimın itir biziba bar adagh amizi, da zuegha gıfa. Ofan bar isia mighıribar amuamin dakozim ko, an ingangarir biziba bar moghıra, egha dakozir me God ganıdir bretba arızim ko, dakozimın ikiamin biziba, da bar moghıra zue. ¹⁹ Atrivim Ahas fomıra akirim ragha God gasara, egha Ikiavira Itir Godın Dıpenimın itir itarir ekiaba ko, itarir doziba itir danganibar da inigha, danganir igharazibar da arıghizi, e uam a da inigha izegha dagh amizi, da Ikiavira Itir Godın damazimın ua zue. Egha e Ikiavira Itir Godın Dıpenimın ofa gamir dakozimın boroghın da ariki.”

²⁰ Atrivim Hesebia akar kam baregha gıvagha, bar mızaraghara Jerusalemın gumazir dapanibar diazi, me iza uari akufa. Me bar moghıra iza uari akuvazi, a me inigha Ikiavira Itir Godın Dıpenim bagha zui. ²¹ Egha me 7plan bulmakaun apuriba ko, 7plan sipsipın apuriba ko, 7plan sipsipın nguziba ko, 7plan memen apuriba inigha da sara zui. Egh 7plan memen apurir kaba, me da Judan gumazamizibar arazir kuraba ko, atrivimın adarazir

arazir kuraba ko, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven amizir arazir kuraba, bar moghira dagh nighnigha, arazir kuraba gin amadir ofa damuam. Egha atrivim, asizir kabar Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimin dar ofa damuasa Aronin ovavir boribav keme. ²² Ezi me 7plan bulmakaun apuriba faragha dav soghezi, ofa gamir gumaziba dar ghuziba inigha ghua ofa gamir dakozimin da kavamangi. Ezi me gin 7plan sipsipin apuriba ko, 7plan sipsipin nguzibav soghezi, ofa gamir gumaziba dar ghuziba inigha ghua uaghan ofa gamir dakozimin da kavamangi. ²³ Ezi gin atrivim gumazir aviriba ko tughav itima, ofa gamir gumaziba ghua arazir kuraba gin amadir ofa bagha 7pla memen apuriba inigha izezi, atrivim ko gumazir kaba bar uan dafariba isa memen kabagh isin ariki.

²⁴ Egha atrivim kamaghin migei, "E Israelian gumazamiziba bar, me e bagh arazir kuraba gin amadir ofaba ko, ofan bar isia mighiribar amuam." Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba, Israelia bar men arazir kuraba gin amangamin ofaba bagha, 7plan memen kabav suegha, dar ghuziba inigha ghua ofa gamir dakozimin da kavamangi.

²⁵ Atrivim Heskia, Ikiavira Itir God fomira uan akam inigha izir gumazimning, Gat ko, Natan ko, Atrivim Devit ganingizir Akar Gavgavimin gintigha, Livaibav kemezi, me gitaba ko, tambarinba ko, buaba inigha ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven tuivighav iti. ²⁶ Livain kaba, Atrivim Devit fomira ikiararangizir gitaba ko bizir igharazibar suigha tuivighav iti. Ezi ofa gamir gumaziba uan sighabar suigha me ko tuivighav iti. ²⁷ Ezi Heskia ofan bar isia mighiribar amuasa, ofa gamir gumazibav kemezi, me maghira ofabagh amima, Livaiba, Ikiavira Itir Godin ziam fer onger akabagh ami. Ezi ofa gamir gumaziba sighabagh ivima, Livaiba Atrivim Devit atizir gitaba ko bizir igharazibagh ikarara ighiar aghuibagh

ami. ²⁸ Ezi gumazamiziba bar Ikiavira Itir Godin ziam fema, Livaiba onger akabagh amima, ofa gamir gumaziba sghabagh ivi. Me kamaghiram amua ghuavira itima, ofan bar isia mighiriba isigha bar gifa. ²⁹ Ofan kaba givazima, Atrivim Heskia ko, gumazamiziba bar moghira, teviba apirigha dapaniba avigha Ikiavira Itir Godin ziam fe. ³⁰ Ezi Atrivim Heskia gumazir dapaniba ko, me Atrivim Devit ko akam inigha izir gumazim Asap, aning fomira Ikiavira Itir Godin ziam fasa osirizir ighiaba bangasa Livaibav gei. Ezi Livaiba bar akuegha ighiabagh ami. Egha me gin teviba apirigha dapaniba avigha Godin ziam fe.

³¹ Ezi Heskia gin kamaghin gumazamizibav gei, “Ia guizbangira bar uari isa Ikiavira Itir God ganingi. Kamaghin amizi, ia an boroghin izam. Ia Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofaba, ko a minabir ofaba inigh, Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi.” Ezi gumazamiziba bar moghira atrivimin akam baregha ofaba inigha izi. Ezi marazi uan navir averiabar aven, bar isia mighirir ofabar amuasa bar ifonge, ³² egha me 70plan bulmakaun apuriba ko, 100plan sipsipin apuriba ko, 200plan sipsipin nguziba inigha Ikiavira Itir God bagha bar isia mighirir ofan kabar amuasa izi. ³³ Egha me uaghan 600plan bulmakaun apuriba ko, 3,000plan sipsipba ofabar min da inigha, Ikiavira Itir God daningasa izi. ³⁴ Ofa gamir gumazir Godin damazimin zueghamin arazim gamiziba avirasemezir puvati, ezi ofan bar isi mighiramiba bagh asizibav sogh, dar inibav sa da aghoramin ingangarim bar ekefe. Kamaghin amizi, ingangarim zuamira givaghasa, Livain maba dikavigha ofa gamir gumazibar akuragha asizibav soke. Bizir kamin mingarim kamakin, Livaiba faragha dikavigha, zuamira Godin damazimin zueghamin arazimin uarigh amigha zue. Ezi ofa gamir gumazir aviriba zuamira arazir kam gamizir puvati. Egha gin

ofa gamir gumaziba Godin damazimin uari zuezir arazim gamizi, Livaiba ua ingangarir kam gamir puvati. ³⁵⁻³⁶ Ofa gamir gumaziba bar, ofan bar isia mighirir aviribagh ami. Egha me ingangarir kamnaghiram amizir puvati. Me God ko navir vamiran ikiamin ofaba bagh asizibar oviba tuava, bar isia mighirir ofaba bagha gumazamiziba inigha izezir wainba isa ofan min da inge. Atrivim Heskia uan gumazamiziba ko kamaghin fo, God men akurazi Dipenim akiraghasir ingangarir kaba zuamira gifa. Kamaghin amizi, me God pirafa bar akonge. Egha me kamaghira ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ofabagh amua an ziam fe.

30

Me, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuamin biziba akiri

¹ Atrivim Heskia, a God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuasava Israel ko, Judan gumazamiziba bagha akam amada, eghti me izi Jerusalem Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akuvagham. Egha a uaghan Efraim ko, Manasen anabamningin gumazamiziba bagha akinafariba amangi. ²⁻³ Me iakinir faragha zuimin isar kam damuasa ifonge, mati me bar fomira ami mokin. Ezi ofa gamir gumazir aviriba Godin damazimin zueghamin arazibagh amizir puvati, egha uaghan gumazamiziba iza Jerusalem uari akuvazir puvati. Kamaghin amizi, atrivim uan gumazir dapaniba ko, an gumazamiziba, me iakinir namba 2in isam damuasa akam akiri. ⁴ Atrivim ko gumazamiziba bar nighnizir kam bagha navir vamira iti. ⁵ Kamaghin amizi, me bar Israelin itir danganiba bagha akaba amangi. Me Berseban nguibar ekir sautin amadaghan itimin ikegha ghua,

Danin nguibar ekiar notin amadaghan itimin tu. Egh gumazamizibav kemeghti, me Ikiavira Itir God, a Israelian God bagh izi, Jerusalem uari akuvagh God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam. Moses Osirizir Araziba ghaze, Israelia bar moghira uari akuvagh isar kam damuam, ezi men varazira arazir kamin gintisi.

⁶ Kamaghin amizi, atrivim uan gumazir dapaniba ko, akinafariba osirigha gumazir mabagh aniga kamaghin me migia ghaze, ia akinafarir kaba inigh bar moghira Israel ko Judan danganiba bar dar mangi. Akinafarir kabar itir akaba kamaghin migei, “Ia Israelian ikiavira itir varazira, Asirian atriviba ia gasighasighizir puvatiziba, ia oragh. Ia uamategh Ikiavira Itir God, a en ovaviba Abraham, Aisak ko, Jekopin God, a bagh izi. Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God izi ia ko ikiam. ⁷ Ian inazir afeziaba ko, aveghbuaba amizi moghin, ia arazir kurabar amuan marki. Me Ikiavira Itir God, a men ovavibar God, me akirim ragha a gasara, ezi God me ategha puv me gamua bar me gasighasiki. Ezi ia uari bizir kabar gani. ⁸ Ia uan ovavibar min akaba batoghan marki. Ia uari isi Ikiavira Itir God daningigh. Egh ia Jerusalem izi Ikiavira Itir God, en God zurara ikiasa ua bagha misevezir dipenimin an ziam fi. Ia kamaghin damuti, a ua ian aningaghan kogham. ⁹ Ia fo, ian apaniba ian aveghbuaba ko, boriba inigha uan nguibabar ghuegha, me isa kalabuziabar min me ariki. Ia uamategh Ikiavira Itir God bagh iziti, a ian apanibar amuti, me ian adarazir apangkuvigh, ua me amadaghti me uamategh ian nguazimin izam. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God ian God, a Godin apangkuvim itim. Kamaghin amizi, ia navibagh iragh, a bagh uamategh iziti, a ragh ua ian ganiva, ua ia iniam.”

¹⁰ Ezi gumazir kaba akinafarir kaba inigha ghua Efraimin anabam ko, Manasen anabamin nguazimningin

itir nguibar ekiabar ikegha ghua, Sebulunin anabamin nguazir notin amadaghan itimin tu. Egha me atrivimin akabar gumamazibav geima, gumamaziziba oraghan aghuagha, aka mikirvagha, dibovir akabar gumazir kabav gei. ¹¹ Ezi Aser ko, Manase ko, Sebulunin anababar gumazir varazira akar kam baregha, Ikiavira Itir Godin damazimin uari abiragha Jerusalem ghue. ¹² Ezi God uabi Judabagh amima, me navir vamira inigha bar moghira atrivim ko, an gumazir dapanibar akamin gintigha iza Jerusalem uari akuvagha, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba mikemezi moghin, isar kam gami.

Me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami

¹³ Egha iakinir namba 2in, Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiamin, gumamazizir bar avirir dafam iza Jerusalem uari akufa. ¹⁴ Egha me ghua Jerusalem itir asebar ziaba fer ofa gamir dakoziba ko, ofan migharir mughuriar aghuim zuir ofa gamir dakoziba akaraghariki. Egha me ofa gamir dakozir kabar oteyiba inigha, ghua Kidronin Fanemin danganir zarimin da makuni. ¹⁵ Egha namba 2in iakinimin, an aruer namba 14in, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam bagha sipipin nguzibav soke. Ezi ofa gamir gumaziba ko, Livaiba, Godin damazimin zueghamin arazibar gin ghua uari zuezir puvati, kamaghin me bar aghumsigha ghua uari zueghamin arazimin uarigh amigha zue. Me uari zuegha givagha, ofan bar isi mighiramibar asiziba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin zui.

¹⁶ Ofa gamir gumaziba ko, Livaiba, Godin ingangarir gumazim Moses me ganingizir Arazibar gin ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin gumamazizibar damazimin tuifi. Ezi Livaiba ofabar ghuziba inigha ofa gamir gumazibagh aningizi, me da isa ofa gamir dakozimin da kavamadi.

¹⁷ Gumazamizir aviriba, Godin damazimin uari zueghasa zueghamin arazim gamizir puvati, kamaghin me uari uan sipsipin nguzibav suegh dar ofa damuan kogham. Kamaghin amizi, Livaiba gumazamizir kabar sipsipin nguzibav soghezi da Ikiavira Itir Godin bizibaram otifi. ¹⁸⁻¹⁹ Ezi gumazamiziba bar moghira ofa gamizir sipsipin kabar tuziba ame. Egha me Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin, men bar avirim faragha Godin damazimin uari zuezir arazim gamizir puvati. Zuezir puvatizir gumazamizir avirir kabar maba, me Efraim ko, Manase ko Isakar ko, Sebulunin anababar adarazir ize. Atrivim Heskia me ginighnigha kamaghin God ko migei, "O Ikiavira Itir God, en ovavibar God, ni fo, gumazamizir kaba nin Arazibar gin ghua uari zuezir puvatigha, nin Dipenimin ize. Me bar ifongiar ekiam nin ikia ni bagh izi nin ziam fasa. Ikiavira Itir God, ni bar dera, ni gumazamizir kabar arazir kuraba gin amadagh." ²⁰ Ezi Ikiavira Itir God Heskian azangsizim baregha, gumazamizir kabar arazir kuraba gin amadagha, me gasighasighizir puvati.

²¹ Ezi gumazamiziba, Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam bagha Jerusalem uari akuvagha 7plan aruebar ikia bar akonge. Ezi Livaiba ko, ofa gamir gumaziba, dughia bar zurara Ikiavira Itir Godin Dipenimin pamtemin gitabav sogha Ikiavira Itir Godin ziam fe.

²² Isar kamın dughiamın, Livain maba Ikiavira Itir Godin ingangariba bar deraghavira dagh ami, kamaghin amizi, Atrivim Heskia me minabagha gavgavim me ganidir akabar me migei. Dughiar kamın, gumazamiziba 7plan aruebar Ikiavira Itir Godin ziam fer isar ekiam gamua God ko navir vamiran ikiamin ofabagh amua, egha Ikiavira Itir God, men ovavibar Godin ziam fava a minabi.

Me Godin ziam fer dughiam ua 7plan aruebagh isafura

²³ Yis Puvatizir Bretin Isar Ekiamin Dughiamin aruer 7pla gifa, ezi gumazamiziba Godin ziam fasa 7plan arueba ua dagh isafuraghasa akam akiri. Kamaghin amizi, me ua 7plan aruebar Godin ziam fa bar akongegha iti. ²⁴ Ezi Atrivim Hesehia 1,000plan bulmakaun apuriba ko, 7,000plan sipsipba inigha ofabar amuasa gumazamizibagh aningi. Ezi an gumazir dapaniba, 1,000plan bulmakaun apuriba ko, 10,000plan sipsipba ofabar amuasa gumazamizibagh aningi. Ezi dughiar kamin, ofa gamir gumazir bar aviriba, Godin damazimin uari zueghasa zueghamin arazim gami. ²⁵⁻²⁶ Ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ko, Judan gumazamiziba ko, notin amadaghan Israelin nguazimin izeziba ko, Kantrin Igharazibar Gumazamizir Juda ko Israelin itiba, me bar moghira Jerusalem in ikia bar akonge. Bar guizbangira, Devitin otarim Atrivim Solomonin dughiamin ikegha iza datirighin, bizir kamaghin garitam Jerusalem in otozir puvati. ²⁷ Ezi gin ofa gamir gumaziba ko, Livaiba dikavigha tuivigha deragh gumazamizibar amuasa, Godin azangsis. Ezi God uan Nguibamin ikia, egha uan ofa gamir gumazibar azangsizim barasi.

31

Hesehia Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba akiri

¹ Godin ziam fer dughiar ekiar kaba givazima, gumazamizir iza Jerusalem in uari akuvaziba, me tintinibar Judan nguibar ekiabar ghua, dagiar guarir akiniba apiragharigha, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okaghariki. Me uaghan Judan anabam ko, Benjaminin anabam ko, Manasen anabam ko, Efraimin anabamin nguazibar ghua, ofa gamir dakoziba ko, mighsiabar pin itir danganir asebar ziaba feba saram asighasigha, bizitam

ataghizir puvati. Egha me gin uamategha uan nguibabar zui.

² Atrivim Hesekia ofa gamir gumaziba ko, Livaiba tuiragha, men ikiziba vaghvagh damuamin ingangaribar me arigha, me migia ghaze, ia ofa gamir gumaziba ko, Livain ikiziba fomira ingarizi moghin ia ingangaribar amu. Ingangarir kaba: Me ofan bar isia mighiriba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofabagh amua, Ikiavira Itir God minabava, an ziam fava, an Dipenimin ingangariba bar dagh ami. ³ Atrivim kamaghin migia ghaze, ofa gamir gumaziba, an divazimin aven an asizibar tongin asiziba iniva ofan bar isia mighiriba, zurara mizaraziba ko, guaratizibar dar amu. Egh me uaghan Sabatin dughiba ko, iakinir igiaba ko, Godin ziam fer dughiar ekiaba sara, me an asiziba inigh ofa damu, mati Ikiavira Itir Godin Arazir Moses fomira osiriziba mikemezi mokin.

⁴ Egha atrivim kamaghin Jerusalemın gumazamizibav gia ghaze, me uan daghebar tongin daghetaba inigh ofa gamir gumaziba ko, Livaiba bagh da inigh izi. Gumazamiziba kamaghin damuti, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba deragh uan ingangarim damuam, mati Ikiavira Itir Godin Araziba mikemezi mokin. ⁵ Atrivimin akar kam, kantrin danganiba bar dar ghu, ezi gumazamiziba zuamira witin faragha otivizir bar aghuiba ko, wainin dipar bar aviriba ko, olivin boreba ko, haniba, ko, dagher guar avirir me azenibar iniziba inigha, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba bagha da inigha izi. Me uaghan uan dagheba 10plan pozibav kinigha, dar pozir vamira isa ofa gamir gumaziba ko, Livaibagh aningi. ⁶ Ezi Judan nguibar ekiabar itir gumazamiziba, me bar moghira vaghvagha uan bulmakauba ko, sipsipba 10plan okoruabar da arigha, egha dar okoruar mam inigha zui. Me uaghan uan biziba 10plan pozibav

---

31:3: Diboboniba 28:1--29:39

31:4: Diboboniba 18:12-13;

18:21

kinigha, dar pozir vamira Ikiavira Itir God, men God bagha da ariki,* egha me bizir kaba bar ada inigha iza pozir aviribav kini.

⁷ Gumazamiziba iakinir namba 3in, bizibar pozibav kinigha, da atera zui. Me kamaghira amua ghua namba 7in iakinimin tu. ⁸ Ezi Atrivim Hesekia ko, gumazir dapaniba ghua, gumazamiziba inigha izezir bizibar pozibar ganigha, Ikiavira Itir Godin ziam fa, Israelian gumazamiziba minabagha, me bagha bar akonge. ⁹ Egha atrivim kamaghin ofa gamir gumaziba ko, Livaibar azai, “Manmaghin amizi ia dagher pozir avirir kaba iti.”

¹⁰ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim Asaria, a Sadokin adarazir mav, a kamaghin atrivimin akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God bar deraghavira uan gumazamizibagh amizi, me dagher bar avirim inigha an Dipenimin ize. E dagher kabar avirim ame, egha da agivan iburazi, dagher pozir bar aviriba ikiavira iti.”

¹¹ Ezi atrivim mikemezi, ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven, biziba arighasa danganiba akira dar ingari. ¹² Egha me dagher kaba ko, bizir igharaziba ko, 10plan pozibar arighizir bizir kabar pozir mam inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin biziba arighamin danganir kabagh ariki. Ezi Livain mamın ziam Konania, a ingangarir kamin garir gumazir dapanim, ezi an aveghbuam Simei, a ingangarir kamin garir gumazir namba 2. ¹³ Atrivim Hesekia ko, Godin Dipenimin ofa gamir gumazibar dapanim Asaria, aning Konania ko, Simein akurvaghasa, ua Livain maba amisefe. Men ziabar kara: Jehiel, Asasia, Nahat, Asahel, Jerimot, Josabat, Eliel, Ismakia, Mahat ko Benaia. ¹⁴ Imnan otarim Kore, a Livain mav, a Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir

---

* 31:6: Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. 31:10: Malakai 3:10

divazimîn aruem anadi naghîn itir tiar akamin garir gumazim. Atrivim ko, Asaria ingangarir kaba Kore ganingi: A gumazamiziba uan ifongiabar gin ghua, God ganidir ofaba iniam. Egh uaghan ofan igharazir gumazamiziba Ikiavira Itir God ganidiba inigh, ofan bar anogoroghezibar naba inigh, da tuiragh ofa gamir gumazibar aningam. ¹⁵ Ezi Livain maba Koren akurvagha ingangarir aghuim gamua, ofa gamir gumazibar nguibar ekiabar aven ingara ofa gamir gumazibar ikiziba bagha dagheba tuiragha me ganidi. Livain kabar ziabar kara: Iden, Miniamin, Jesua, Semaia, Amaria ko Sekania. Me dagheba isa men ikiziba bar me ganidima, tav daghetamin otevezir puvati, me bar moghira dagheba ini, gumazir igiaba ko, ghuriba sara. ¹⁶ Ofa gamir gumazibar otariba, 3plan azeniba ikiti, me men ziaba isiva ikizibar ziabar apengan da osiram. Egh me daghebar aningamin dughiamin, me ziar kabar ganiva, dagheba me daningam. Egh Godin ofa gamir gumazitamin ikizim mangi Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaramin dughiam otoghti, me Jerusalem mangegh ingarti, me ua men nguibamin me bagh daghebar arighan kogham.†

¹⁷ Me ofa gamir gumazibar ziaba osirir dughiamin, me men ikizibar ziabar apengan da osirighiti, me uari kuvagh, uaghara ingaram. Egh Livaibar ziaba osirir dughiamin, me 20plan azenibar ikegha ghuanadir gumaziba, me men ikiziba damuamin ingangaribar apengan men ziaba osiri. ¹⁸ Egha ofa gamir gumazibar ziabar apengan, me men amuiba ko, borir iririviba ko, otariba ko, guvir asebar ziaba saram osiri. Ezi ofa gamir gumazir kaba, zurazurara Ikiavira Itir Godin damazimîn uari uari zuamin

---

† 31:16: Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

ingangarim iti.† ¹⁹ Aronin adarazir ofa gamir gumazir maba, me ofa gamir gumazibar nguibar ekiabar nguazir otevir mabar iti. Ezi gumazir maba nguibar ekiar kabar ikiava, dagheba ofa gamir gumazir kabagh anidi. Egha me uaghan dagheba isa Livain ziabar apengan itir Livaibagh anidi.

²⁰ Hesehia, Judan danganiba bar dar ofa gamir gumaziba ko, Livaibar akurvazir ingangarir aghuim gami. Egha a Ikiavira Itir God, uan Godin damazimin, arazir aghuiba ko, guizin arazibagh ami. ²¹ Hesehia uan navir averiamin aven God baghavira ikiasa bar gavgafi. Egha deraghavira ingara Godin Dipenim uam anekirigha Godin Akar Gavgaviba ko, an Arazibar gin zui. Kamaghin amizi, Hesehia amizir ingangarir aviriba, da bar deraghaviram otifi.

32

Asiriaba Jerusalemia misoghasa izi

(2 Atriviba 18:13-37; 19:14-29; 19:35-37; Aisaia 36:1-22; 37:8-38)

¹ Atrivim Hesehia guizbangira Ikiavira Itir Godin akabar gin ghua amizir ingangarir kabar gin, Asiriabar Atrivim Senakerip uan midorozir gumaziba ko iza Judabav sosi. Egha men nguibar ekiar divazir bar gavgaviba aviniziba okarigha iti. Senakerip nguibar ekiar kabagh ativagh dar ganasa nighnisi. ² Ezi Hesehia kamaghin oraki, Senakerip uaghan Jerusalem ko misoghasa. ³ Ezi Hesehia uan gumazir dapaniba ko, midorozir gumazir bar gavgaviba ko, me nguibar ekiamin azenan itir emimirir dipaba apirasa akam misoke. Ezi me bar an akura. ⁴ Dughiar kamın, me gumazir bızir ekiam akuvagha, kamaghin me migei, “E mangi nguibar ekiamin azenan itir emimirir dipaba

---

† 31:18: Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati.

apirika. E kamaghin damighti, Asiriaba ua izi damamin dipar aviriba ikian kogham.” Egha me ghua faner men nguazim abigha zuim ko, emimir dipar kaba bar ada apemegha da apiri.

⁵ Egha Heskia zuamira Jerusalem avinizir divazim gavgavim a daningasa, uan ingangarir gumazibav gei. Ezi ingangarir gumaziba divazir akaraghirezir akuar mam uam anekirigha, me midorozir gumaziba isin iki apaniba bagh ganasa, tauan gavgavir ruariba divazim gisin dar ingari. Egha nguibar ekiam avinizir divazim, an azenan, me ua divazir gavgavir igharazir mam in ingarizi, a bar nguibar ekiam ekiaru. Egha me Devitin Nguibar Ekiamin itir danganir zarir me nguazibar apemezim, me ua gavgavim divazim ganidi. Egha me misoghasa afuziba ko, orar aviribar ingari.

⁶ Egha gin, Heskia Jerusalem gumamazibar ganasa, midorozir gumazibar garir gumazir dapanim amisefe. Egha a nguibar ekiamin tiar akamin boroghin uari akuvir danganir ekiamin, bar gumamaziziba akufa. Egha gavgavim men navibar aningasa, akar bar aghuibar me migei. A kamaghin me migei, ⁷ “Ia tugh gavgavigh, Asirian atrivim ko, an midorozir gumazir bizir kam in atiatingan marki. Me gavgavir bar ekiam ti, ezi e ko itir gumazir mam, an gavgavim bar ekevegha men gavgavim bar a gafira. ⁸ Asirian atrivim, a gumaziba da uan gavgavim ini, ezi en gavgavim, a Ikiavira Itir God, en Godra. A e ko iki en akuragh, en midorozibar aven, an e bagh en apaniba abinam.” Gumamaziziba atrivimin akaba barazima, akar kaba gavgavim men navibagh aningi.

⁹ Dughiar kam in Senakerip uan midorozir gumaziba ko, me Lakisin nguibar ekiamin misosi. Egha a uan gumazir

---

32:7: Godin Araziba 31:6; 2 Atriviba 6:16; 2 Eghaghaniba 20:15   32:8: Jeremaia 17:5; Rom 8:31; 1 Jon 4:4

dapanir maba amangizi, me an akabar gun Hesehia ko, Judabav kimasa Jerusalem in ghue. An akabar kara: ¹⁰ “Ki Asirian Atrivim Senakerip, ki foghasa, ia manmaghin garir gavgavim ikia ghaze, e ian nguibar ekiam inian iburagham? Bar puvati. ¹¹ Ki fo, Hesehia kamaghin ia migei, Ikiavira Itir God, a ian God, a ian akuraghti, e Asiriaba ia gasighasighan kogham. Hesehia ia gifari, ia nighnizir gavgavim an akabar iki e ateghti, e ian nguibar ekiam iningham koghti, ia uari bagh ganigh. E ia ekiarughti, ia damamin dagheba ko, dipaba puvatigh arighiregham. ¹² Ia fo, Hesehia kamra, mighsiabar pin itir danganir Godin ziam feba ko, an ofa gamir dakozir pura tintinibar itiba bar dagh asighasiki. Egha ghaze, ia Judaba ko Jerusalemia, ia mangi ofa gamir dakozir vamira, mughuriar aghuim zuir ofabar amuva Godin ziam fam.

¹³ “Ki uan ovaviba ko, e kantrin igharazibagh amizir biziba, ia ti dagh fozir puvati? Ia ghaze, igharaz darazir aseba men akurazi, ki ti men kantribagh asighasighizir pu? Bar puvati. ¹⁴ E kantrin aviriba ko misoke, ezi men aser aviriba iti. Ezi kantrin igharazitamin asetam men akurazi, me midorozir tamin e abirazir puvati. Ezi ia tizim bagha ghaze, ian God ian akuraghti ia midorozimin e abiragham? Ti puvatigham! ¹⁵ Ia Hesehia ateghti a ia gifaran marki, egh ia an akam baraghan marki. Bar guizbangira, kantrin igharazitamin asetam an akuragha gavgavim a ganingizi, a nan ovaviba ko misogha me abirazir puvati. Bar guizbangira, ian God uaghan ian akuraghan kogham.”

¹⁶ Asirian atrivimin gumazir dapaniba, akar kurar bar aviribar Ikiavira Itir God ko, an ingangarir gumazim Hesehia gami. ¹⁷ Atrivim Senakerip uaghan akinafariba osira Ikiavira Itir God, Israelian God dipofi. Akinafarir kaba, migirigiar kaba iti, “Ki kantrin igharazibav sozima, men

aseba men akurazi, me na abirazir puvati. Ezi kamaghira, Hesejian God uaghan nan dafarim da, uan gumazamiz-ibar akuraghan kogham. Bar puvatigham.”¹⁸ Asirian gumazir dapaniba pamtemin Hibrun akamin dim tiariba akar mikimti, Jerusalemın nguibar ekiam avinizir divazir mitiar gavgavim gisin itir gumazamiziba uan akam baregh, bar atiatigham. Eghti tuavir kamin, Asiriaba nguibar ekiam inian iburaghan kogham.¹⁹ Asiriaba kamaghın nighnigha ghaze, Jerusalemın God ti kantrin igharazibar asebar min gari. Aser kaba gumazamiziba uari uan dafaribar dar ingari, kamaghın amizi, me dibovir akabar a gami.

²⁰ Atrivim Hesekia, Asiriabar akar kaba baregha, akam inigha izir gumazim Aisaia ko, aning uaningin akurvaghasa God ko migia an dei. (Aisaia, a Emosin otarim.)²¹ Ikiavira Itir God aningın dimdiam baregha enselin mam amadazi, a Asirian atrivimin midorozir gumaziba itir danganimin ghua, gumazir dapaniba ko, midorozir gumazir bar gavgaviba ko, midorozir gumazibar garir gumazir dapanibav soghezi me bar ariaghire. Kamaghın amizi, Atrivim Senakerip bar aghumsigha, uamategha uan kantrin ghu. Egha gin, a uan asemin ziam fasa, an dipenimin aven ghuzi, an otarir maba iza midorozir sababar a misoghezi, an areme.

²² Azarir kamin, Ikiavira Itir God, Atrivim Hesekia ko, Jerusalemian akura, ezi Asirian Atrivim Senakerip me gasighasighizir puvati. Ikiavira Itir God uaghan, igharaz darazi ataghizi, me iza Judabagh asighasighizir puvati. Judaba amir biziba bar, Ikiavira Itir God men akurazi me navir amirizim sara deraghavira ikia avughsi.²³ Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamizir avirim, Jerusalemın iza, Ikiavira Itir God bagha ofaba inigha izi. Me uaghan bizir

aghuiba inigha iza Hesekia ganidi. Dughiar kamin ikegha zui, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ziar ekiam Judan Atrivim Hesekia ganiga ghuavira iti.

Hesekia arimariam ini

(2 Atriviba 20:1-3; 20:12-19; Aisaia 38:1-3; 39:1-8)

²⁴ Asiriaba paza Judabagh amir dughiar kamin, Atrivim Hesekia arimariar bar ekiam inigha aremeghasava ami. Dughiar kamin, a Ikiavira Itir God ko migeima, Ikiavira Itir God an dimdiam ikaragha, ababanir mam an akagha ghaze, an arimariam givagham. ²⁵ Hesekian arimariam gin givazi, a Ikiavira Itir God, an akurazir bizir ekiar kam ginighnizir puvati. A uabi fava, Ikiavira Itir God minabazir puvati. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God an aningaghegha, a ko, Juda ko, Jerusalem gumazamizibagh asighasighasava ami. ²⁶ Ezi Hesekia Jerusalemia ko, me uari fer arazim ategha uari abira. Kamaghin amizi, an atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God me gasighasighizir puvati.

Hesekia ziar ekiam ko dagiar bar aviriba iti

²⁷ Hesekia dagiar bar aviriba ikia, atrivir bar gavgavimin otogha ziar ekiam iti. A ingangarir gumazamizibav kemezi, me silvaba ko, gol ko, dagiar ivezir bar pin koziba ko pauran mughuriar aghuim zuiba ko, bizir igharazir ivezim bar pin kozibar arighamin dipenibar ingari. ²⁸ Ezi an ingangarir gumaziba uaghan witba ko, wainin dipaba ko, olivin boreba arighamin dipenibar ingari. Egha me uaghan bulmakaun guar aviriba arighamin dipenir ekiabar ingarigha, sipsipbar arighasa divazibar ingari. ²⁹ God bizir aghuir bar aviriba Hesekia ganingi, ezi Hesekia sipsipba ko, bulmakaun bar aviriba ini. Ezi

an ingangarir gumaziba a bagha nguibar ekiar aviribar ingari. ³⁰ Atrivim Hesehia fomira Gihonin Emimirir Dipam pin anepirigha, Devitin Nguibar Ekiamin aruem uaghiri naghin, dipam bagha nguazimin aven torir ruarim gikuizi, dipam an aven uaghiri. Atrivim Hesehia amizir biziba bar deraviram otifi. ³¹ Babilonin kantrin itir gumazir aruaba, God kantri Juda gamizir mirakelin kamin* eghaghanim baregha, bizir kamin mingarim gifoghasa gumazir maba amangizi, me Hesehia bagha izi. God Hesehian araziba ko, navir averiam gifoghasa a badava, dughiar kamin Hesehia ataki.

Atrivim Hesehia areme
(2 Atriviba 20:20-21)

³² Atrivim Hesehia amizir bizir igharaziba ko, an arazir aghuibar eghaghaniba bar, akinafarir me kamaghin diborimin iti, Akam Inigha Izir Gumazim Aisaia, A Emosin Otarim, a Irebamin Min Garir Bizimin Ganizir Bizibar Eghaghaniba ko, akinafarir me kamaghin diborim, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. ³³ Atrivim Hesehia uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam isa Atrivim Devitin ovavir boribar mozibar boroghin anefa. An mozim atrivir igharazir mabar mozibar mong mighsiamin pin iti. Ezi Juda ko, Jerusalemian gumazamiziba, an ziar ekiam ginighnigha bar an kuarkufi. Ezi an otarim Manase an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Manasen eghaghanim

33

(Sapta 33)

Manase Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 21:1-9)

---

* 32:31: Mirakelin kam, an eghaghanim, a 2 Atriviba 20:8-11in iti.

¹ Manase azenir 12pla ikia, Judabar atrivimin otogha, 55plan azenibar Jerusalemin atrivimin ike. ² Manase arazir aghuimin gin zuir pu. Puvati. A gumazamizir igharazir fomira nguazir kamın ikezibar arazir mizirizir kurabar gin zuima, Ikiavira Itir God me batuegha, nguazir kam isa Israelia ganingi. Ezi datirighin Manase Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kabagh ami, kar arazir Godin damazimin derazir puvatiziba.

³ Fomira an afeziam Heskia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganiba apiraghariki. Ezi datirighin, Manase ua dar ingari. Egha asem Balin ziam fasa ofa gamir dakozibar ingari. Egha an aser amizim Aseran nedazim itir temer guarir akinibar ingari. Egha uaghan overiamin itir mikovezibar ziaba fe. ⁴ Egha an aseba bagha Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ofa gamir dakozibar ingari. E bar fo, fomira Ikiavira Itir God, uan Dipenir kam ginighnigha kamaghin mikeme, "Jerusalemin itir Dipenir kam, an aven gumazamiziba nan ziamra fi ikiam." ⁵ Ezi Manase, Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir danganir uari akuvir pumuningin, an overiamin itir mikovezibar ziaba fasa, ofa gamir dakozir mabar ingari. ⁶ A Hinomin danganir zarimin iraghugha, uan otarir mabav soghezi me ariaghirezi, a ofan bar isia mighirimın min me tuezi me bar isia mighiri. Egha a uabin akuraghasa ariaghirezir gumazamizibar duabar diava, uaghan uabin akurvaghasa kukunir gumazibar azai, egha akavsiar igharagha garir aviribagh ami. Manase arazir kurar aviriba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami, ezi an arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamizi, a bar aningaghe.

⁷ Egha Manase aser amizim Aseran marvir guar kam

33:2: Godin Araziba 18:9; 2 Eghaghaniba 28:3; Jeremaia 15:4

33:4: 2 Eghaghaniba 6:6   33:7: 1 Atriviba 9:3-5; 2 Eghaghaniba 7:12-18

inigha a isa Ikiavira Itir Godin Dîpenimin aven aneti. Fomira Ikiavira Itir God, Dîpenir kam ginighnigha kamaghin Devit ko, an otarim Solomon mikeme, “Jerusalemîn nguibar ekiam ko an itir Dîpenir kam, ki uabi Israelian anababar tongin a ginaba, eghti me zurara an izi, nan ziamra fam. ⁸ Ia nan gumazamiziba, ki mikemezi moghin, ia nan Arazir nan ingangarir gumazim, Moses, ia ganingiziba ko, arazir ki ifongeziba ko, bizir ki damuasa ia mikemeziba, ia bar dar gin mangiti, nguazir ki fomira ian inazir afeziabagh aningizi, ia datirighin apiaghav itim, ki an ia batueghan kogham.” ⁹ Ezi Atrivim Manase Judaba ko, Jerusalemian nighnizibagh amua me getuima me bar arazir kurabagh amuavira iti. Ezi men arazir kurar kaba, da gumazamizir fomira nguazir kamin ikezibar arazir kurabagh afira. Gumazamizir kaba, Ikiavira Itir God me batoghezi, Israelia nguazir kamin aven ize.

Manase navim gira

¹⁰ Manase uan gumazamiziba ko, me amir arazir kuraba, Ikiavira Itir God da ataghiraghasa me migeima, me an akam baragha an gin zuir puvati. ¹¹ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Asirian atrivimin midorozir gumazibar gumazir dapaniba ko, an midorozir gumaziba amangizi, me iza Judaba ko misogha me abira. Egha Asiriaba kalabuziamin min Manasen suiragha, akezim an atinin garugha, senin an dafarimning ikegha, a inigha Babilonin ghu. ¹² Ezi a bar osemegha Ikiavira Itir God, an ovavibar Godin damazimin uabi abiragha, uamategha God bagha iza, ¹³ uabin akurvaghasa an azangsis. Ezi God Manasen azangsizim baregha an akuragha anetaghizi, a uamategha Jerusalemîn ghugha, ua kantri gativagha an

gari. Egha Manase datirighin kamaghin fo, Ikiavira Itir God, a uabira guizbangira God.

¹⁴ Bizir kabar gin, Manase Jerusalem avinizir divazimin azenan itir divazir igiamin ingari. Me kamaghin danganir kam dibori, Devitin Nguibar Ekiam. Divazir kamin tuirivim bar pin iti. Divazim aruem uaghiri naghin, danganir zarir Gihonin Dipar Emimirimin ikegha ghua notin amadaghan tiar akar me kamaghin diborimin tu, Osiriba Amadir Tiar Akam. Divazim uaghan Ofelin mighsiam avini. Egha Manase uaghan, Judan Distrighin itir nguibar ekiar divazir bar gavgaviba avinizibar ganasa, midorozir gumazibar gumazir dapaniba amisefe. ¹⁵ Egha a ikizir igharazibar marvir guaba ko a uabi Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven atizir aser nedazim batoke. Egha a uaghan, Ikiavira Itir Godin Dipenim itir mighsiamin pin itir asebar ofa gamir dakoziba ko, Jerusalem danganir igharazibar itir ofa gamir dakoziba sara akaraghariki. Egha a bizir kaba inigha nguibar ekiamin azenan ghua bar ada makuni. ¹⁶ Egha a gin uamategha Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozim akiri. Egha God ko navir vamiran ikiamin ofaba ko, God minamamin ofaba bagha, asiziba inigha iza ofa gamir dakozimin dar ofa gami. Egha a kamaghin Judabav gei, “Ia Ikiavira Itir God, a Israelia en God, ia an ziam fi.” ¹⁷ Ezi gumazamiziba Atrivim Manasen akam baregha, ua asebar ziaba fer puvati. Me bar moghira Jerusalem izir puvati. Me uan mighsiabar itir danganibara ghua Ikiavira Itir God, men Godin ziam fa, egha ofaba a ganidi.

Atrivim Manase areme
(2 Atriviba 21:17-18)

¹⁸ Atrivim Manase amizir arazir igharazibar eghaghaniba, akinafarir me kamaghin diborimin iti, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. Manase

2 Eghaghaniba 33:191192 Eghaghaniba 33:25

God ko mikemezir migirigiaba ko, akam inigha izir gumaziba Ikiavira Itir God, Israelian Godin ziamin Manase mikemezir akar kaba, da uaghan akinafarir kamin iti. ¹⁹ Ezi Atrivim Manasen eghaghanir maba akinafarir me kamaghin diborimin iti, Godin Akam Inigha Izir Gumazibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, Manasen arazir kurabagh eghara, an akirim ragha God gasarazir arazim geghara, an asebar ziaba fer danganir a ingarizibagh eghara, egha a ingarizir guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itibagh eghara, egha marvir guar a ingarigha dar ziaba febar eghaghanibagh eghari. Akinafarir kam uaghan, a navim giragha uabi abirazir arazim ko, a God ko migeima, God an dimdiam baraghizir bizibagh eghari. ²⁰ Manase uan inazir afeziabar min aremezi, me atrivimin dipenim avinizir divazimin aven anefa. Ezi an otarim Emon an danganim inigha atrivimin oto.

*Emon Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 21:19-26)*

²¹ Emon 22plan azeniba ikia egha atrivimin oto, egha azenir pumuningra Jerusalemin atrivimin ike. ²² Emonin afeziam Manase amizi moghin, Emon uaghan Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Amonin afeziam Manase fomira ingarizir marvir guaba, a da bagha ofabagh amua dar ziaba fe. ²³ Emonin afeziam, Ikiavira Itir Godin damazimin uabi abiragha navim gira, ezi Emon kamaghin amizir puvati. An arazir kurabar osimtizim ghuavira iti. ²⁴ Dughiar mamın, Emonin ingangarir gumazibar dapaniba uari akuvagha, a misueghti an aremeghasa tuaviba buria akam misosi. Egha me gin atrivimin dipenimin aven a misoghezi an areme. ²⁵ Ezi gin Judan gumazamiziba, ingangarir gumazibar dapanir Emon misoghezir kaba inigha, uaghan me misoghezi me

ariaghire. Egha me Emonin otarim Josaia gamizi, a uan afeziamin danganim inigha men atrivimin oto.

Atrivim Josaian eghaghanim

34

(Sapta 34--35)

Josaia Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 22:1-2)

¹ Josaia 8plan azeniba ikia, Judan atrivimin oto, egha 31plan azenibar Jerusalemın atrivimin ike. ² Atrivim Josaia uan ovavim, Atrivim Devit fomira amizi moghin, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. Egha a Ikiavira Itir Godin akaba bar a dar gin mangasa bar gavgafi.

Josaia asebar marvir quaba batuegha da makuni

³ Josaia 15plan azeniba ikia, egha a namba 8in azenir an atrivimin itir dughiar kamra, a uan ovavim Atrivim Devitin Godin ziam fa a baghavira iti. An namba 12in azenir an atrivimin itir dughiamin, a uan ingangarir gumaziba amangizi me Juda ko Jerusalemın danganiba bar dagh arua, asebar ziaba fer danganir mighsiabar pin itiba bar dagh asighasigha, temer guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itiba ko, marvir guar me temeba ko, ainin ingariziba, bar dagh asighasiki. ⁴ A ghua garima, ingangarir gumaziba asem Balin ofa gamir dakozibagh asighasigha, dar boroghın itir paura mughuriar aghuimin ofabagh amir dakozibagh asighasiki. Egha me temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba ko, temeba ko, ainin ingarizir aser mabar nedaziba sara asighasigha, dav sozima da misaraghira averenimin min oto. Egha me

averenir kaba inigha ghua gumazamizir fomira aser kabar ofa gamizibar mozibagh isin da kavamangi. ⁵ Egha Josaia asebar ofa gamir gumazibar aghariba inigha, men ofa gamir dakozibagh isin da tuezî da isi. A bizir kabagh amigha givazi, Juda ko, Jerusalem Ikiavira Itir Godin damazimin ua zue.

⁶ Egha Josaia ghua Manasen anabamin nguazim ko, Efraimin anabam ko, Simeonin anabam ko, Naptalin anabamin nguazimin ghua bar notin amadaghan tu. An arazir kamra, apaniba faragha asighasighizir nguibar ekiabar itir asebar ofa gamir dakoziba, a bar adagh asighasiki. ⁷ A Israelin danganir kaba bar dagh arua, ofa gamir dakozibagh asighasigha, temer guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itiba ko, aser igharazibar nedaziba sara, a bar adav sogha da misaragharighizi da averenimin min oto. Egha a uaghan Israelin nguazimin aven, pauran mughuriar aghuim gamir dakoziba bar dagh asighasiki. A ingangarir kam agivagha, uamategha Jerusalem in ghua.

Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, Godin Arazibar Akinafarimin api

(2 Atriviba 22:3-20)

⁸ Atrivim Josaia 18plan azenibar atrivimin ikia, egha asebagh asighasighizir ingangarim agivagha, a uan kantri ko, Ikiavira Itir Godin Dipenim gamizi, aning Godin damazimin zue. A gin gumazir 3pla amadazi, me Ikiavira Itir God, an Godin Dipenim uam anekirighasamin ingangarimin ganasa ghue. Gumazir 3plan kabar ziabar kara: Asalian otarim Safan ko, Jerusalem in nguibar ekiamin garir gumazir dapanim Masea ko, atrivimin akinafariba osirir gumazim Joa, a Joahasin otarim. ⁹ Gumazir kaba Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiar akamin garir Livaiba

bagha ghue. Livaiba faragha Godin Dipenimin ingangarimin akuraghasa, Manasen anabamin gumazamiziba ko, Efraimin anabamin adarazi ko, Israelian ikiavira itir varazira ko, Judan anabamin adarazi ko, Benjaminin anabamin adarazi ko, Jerusalemın nguibar ekiamin itir adarazi da, dagiar maba ini. Egha gumazir 3plan kaba, dagiar kaba inigha ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia bagha ghu. ¹⁰ Egha me dagiar kaba Hilkia ganingizi, a Ikiavira Itir Godin Dipenim akirir ingangarimin garir gumazibagh aningizi, me Dipenim akiramin ingangarir gumazibagh ivese. ¹¹ Me, dipenibar ingarir gumaziba ko, gumazir dagiabar dipenibar ingara fozibagh ivese. Ezi me Godin Dipenim avinizir divazimin aven dipeniba uam adar ingarasa, dipenir inogoriba ko, birir aghariba ko, dagiar me dighoregha arighiziba, dagh ivese. Fomira Judan atriviba dipenir kaba deraviram dar garir puvatizi, da ikufi. ¹² Gumazir dipenir kabar ingariziba, me bar ingangarir aghuim gami. Atrivimin gumazir dapaniba, gumazir kabar ganasa Livain marazi amisefe. Livain kabar ziabar kara: Merarin ikizimin gumazir kamning Jahat ko, Obadia ko, Kohatin ikizimin gumazir kamning, Sekaraia ko, Mesulam. Ezi Livain igharaziba, kar gitan guar aviribar misoghan bar foziba, ¹³ gumazir Dipenimin ingarasa biziba ateriba ko, Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven ingangarir guar aviribagh amibar gari. Ezi Livain marazi akinafariba osirima, marazi Godin Dipenimin tiar akamin garima, marazi ingangarir igharazibagh ami.

¹⁴ Livaiba dagiar gumazamiziba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin zuiba isavira itima, ofa gamir gumazibar dapanim, Hilkia, Godin Araziba Itir Akinafarir Righizimin api. Kar Ikiavira Itir God, Israelia bagha Moses ganingizir Araziba. ¹⁵ Ezi Hilkia kamaghin akinafariba osirir

gumazim Safan migei, “Ki akinafarir righizir mamın api, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven iti. Akinafarir kam, Ikiavira Itir Godin Arazibar Akaba an iti.” Egha Hilkia akinafarir kam isa Safan ganingi.

¹⁶ Ezi Safan gin akinafarir kam inigha iza atrivim ganiga kamaghin a migei, “E ni mikemezi moghin biziba bar adagh ami. ¹⁷ E Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir dagiaba bar ada inigha dipenim akiraghasir ingangaribar garir gumaziba ko, ingangarir gumazibagh aningi.”

¹⁸ Egha Safan kamaghin migei, “Atrivim, ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia, akinafarir kam na ganingi.” Egha an akinafarir righizir kam onegha atrivimin damazimin a dibori.

¹⁹ Ezi atrivim akinafarir kamin aven itir Godin Arazibar Akar kaba baregha, bar osemegha, uan korotiam abiki. ²⁰ Egha an ofa gamir gumazim Hilkia ko, Safanin otarim Ahikam, ko, Maikan otarim, Apdon ko, atrivimin akinafariba osirir gumazim Safan ko, atrivimin ingangarir gumazim Asaia, a bar men diazi me izezi, a kamaghin me migei, ²¹ “Godin Arazibar Akaba itir Akinafarir ki datirighin inizir kam, a Ikiavira Itir God ifongezir arazibar gin mangasa e migei. Ezi en inazir afeziaba Ikiavira Itir Godin Akar kaba batuegha gifa. Ezi bizir kam bangin Ikiavira Itir God bar en aningaghe. Ezi datirighin e Godin Akinafarir kamin apigha gifa. Kamaghin amizi, ki kamaghsua, ia mangi Ikiavira Itir Godin azaragh fogh, ki Jerusalemia ko, Judan gumazamiziba ko, Israelin ikiavira itiba, e bizir manabar amuasa a ifonge.” ²² Gumazir kaba atrivimin akam baregha, me Godin akam inigha izir amizir mam ko mikimasa nguibar igiar Jerusalemın boroghın itimin ghu. Amizir kamin ziam, Hulda. Hulda a Salumin amuim, a gumazir ofa gamir gumaziba azuir korotiaba itir danganimın garim. Salum a Tokhatin otarim,

egha Hasran igiavotarim.

Hulda gumazir kabar akam baregha givagha, ²³ kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God, Israelian God, a kamaghin migei: Ia gumazir ia amadazir kam Josaia bagh uamategh mangi, kamaghin a mikemegh, ²⁴ ‘Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Me Judan atrivimin damazimin diponezir Akinafarimin itir Akaba, ki uabi bar dar gin mangi, Jerusalem ko, an itir gumazamiziba saram asighasigham. ²⁵ Gumazamizir akirim ragha na gasarazir kaba, me asebar marvir guabar ofabagh ami. Ezi men arazir kurar kam na gamizima, ki puviram atari. Ki Jerusalemia bar men aningaghe, ezi nan aningagharir kam, a givaghan kogham.

²⁶ “Ezi datirighin ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghin Judan atrivim mikimasa. Me ni bagha Akinafarir kam diborima, ²⁷ ni bizir ki Jerusalem ko, an itir gumazamizibar amuasa mikemeziba, ni dagh fo. Ki kamaghin migei, Jerusalem bar ikuvigh pura danganir kinim ikiam. Ezi atrivim, ni akar kam baregha navim giragha, nan damazimin uabi abira. Egha ni datirighin uan korotiam abigha, aziava nan dei. Kamaghin ki Ikiavira Itir God, kamaghin ni migei, ki nin dimdiam baraki. ²⁸ Egh ki ni ateghti, ni uabi Jerusalem otivamin asighasizir kamin ganighan kogham. Puvati. Ni bar deraghvira ikiam. Egh ni gin uan inazir afeziabar min aremeghti, me nin kuam afagh givaghti, ki Jerusalem ko, an itir darazigh asighasigham.” Godin akam inigha izir amizim Hulda, Ikiavira Itir Godin akam gumazir kabagh anigha givazi, me akar kam inigha atrivim bagha uamategha ghue.

Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin apengan ikiasa akam akiri

(2 Atriviba 23:1-20)

²⁹ Ezi Atrivim Josaia Juda ko, Jerusalem gumazir dapanibar diazi, me iza uari akufa. ³⁰ Ezi atrivim ko, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ko, Judan gumazamiziba ko, Jerusalem itir gumazamiziba, me ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akufa. Me uari akuvagha givazi, atrivim Akar Dikirizir Gavgavim itir Akinafarir Righizir me Ikiavira Itir Godin Dipenimin apizir kam inigha, an itir akaba bar me bagha da dibori. ³¹ Atrivim Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin boroghin itir guarir akinimin boroghin tughav ikia, Ikiavira Itir Godin damazimin Akar Dikirizir Gavgavim gamua kamaghin migei: A bar guizbangira uan navir averiam ko, uan duamin aven, Godin Akar Gavgaviba ko, arazir a me ganingiziba ko, arazir a ifongeziba, a bar dar amuam. Egh an Akinafarir kamın aven itir Akar Dikirizir Gavgavimin akaba bar dar gin mangam. ³² Egha Benjaminin adarazi ko, Jerusalem itir igharazi darasi, me Akar Dikirizir Gavgavir kamın akabar gintighasa, atrivim migirigiar bar gavgavim me ganingi. Egha gin Jerusalem gumazamiziba, me uan ovavibar God ko amizir Akar Dikirizir Gavgavimin akabar gintisi. ³³ Israelian danganiba bar asebar marvir guaba dar ikiavira iti, ezi bizir kaba Ikiavira Itir Godin damazimin bizir bar kurar a bar aghuaziba. Ezi Josaia marvir guar kaba bar adagh asighasiki, egha Israelia Ikiavira Itir God, uan Godin gintighasa, bar gavgafi. Ezi an atrivimin itir dughiamin, gumazamiziba Ikiavira Itir God, men ovavibar Godin gintighasa bar gavgafi, egha me anetaghizir puvati.

35

Me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami

(2 Atriviba 23:21-23)

¹ Atrivim Josaia mikemezi, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami. Me iza Jerusalem uari akuvagha, iakinir faragha zuimin, an aruer namba 14in, me dughiar ekar kam ginighnigha ofa damuasa sipsipin nguzir bar aviribav soke. ² Ezi Josaia ofa gamir gumazibav gia ghaze, ia uamategh Ikiavira Itir Godin Dipenimin uan ingangarim damu. Egha me deravira ingangarir kam damuasa, a uaghan gavgavim men nigh-nizibagh anidi.

³ Egha a uaghan akar mam Livaibagh aningi, me Ikiavira Itir Godin adarazira, me Ikiavira Itir Godin akamin Israelian sure damuamin ingangarim iti. An migirigiam kamakin, "Ia mangi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh, uan dipizibar aneter mangi, Devitin otarim Solomon fomira ingarizir Dipenimin aven anetigh. Egh ia ua Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ater mangi izegh damuan kogham, mati ia fomira ami mokin. Ikiavira Itir God, ian Godin Dipenimin ingangariba, ia deravira dar amu. Egh ia uaghan deravira Israelian akurvagh, kar Godin gumazamiziba. ⁴ Atrivim Devit ko, an otarim Atrivim Solomon akinafarim osirizi moghin, ia ikiziba vaghvagh dar gumaziba vaghvagh mangi ikizir igharazibar gumaziba ko, ia Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarir vabaram amiba bagh uari akir. ⁵ Ian ikiziba vaghvagh Israelian anababar ikizibar akurvaghsi, uan danganibar tuivigh me mizuam iki. ⁶ Ia Godin damazimin uari zuamin arazimin gin mangi uari zuegh, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam bagh, ofa damusi sipsipin nguzibav sogh. Egh ia ofan kam damusi biziba akir, eghti Israelia ofan kamin araziba Ikiavira Itir God, Moses mikemezi moghin, deraghvira dar gin mangam."

⁷ Gumazamiziba ofa damuasa Atrivim Josaia uabi sip-

sipin nguzir bar avirim ko, memen nguziba ko, bulmakaun apuriba inigha gumazamizibagh aningi. Sipsipin nguziba ko, memen nguzibar dibobonim, 30,000, ezi bulmakaun apuribar dibobonim 3,000. ⁸ Ezi atrivimin gumazir dapaniba, ofa damuasa uaghan asizir aviriba gumazamiziba ko, ofa gamir gumaziba ko, Livaibagh aningi. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim Hilka ko, Godin Dipenimin garir gumazir igharazimning Sekaraia ko Jehiel, me dughiar ekiar kamin uaghan ofa damuasa, sipsipin nguzir bar aviriba ko, memen nguziba inigha ofa gamir gumazibagh aningi. Dar dibobonim, 2,600in tu. Egha me 300plan bulmakaun apuriba inigha, God bagh ofa damuasa, ofa gamir gumazibagh aningi. ⁹ Ezi Livaibar gumazir dapanir faragha zuir kaba, Konania uan dozimning Semaia ko, Netanel ko, Livain igharazir kaba: Hasabia ko, Jeiel Josabat, me sipsipin nguzir aviriba ko, memen nguzir bar aviriba ini, dar dibobonim 5,000in tu. Egha 500 bulmakaun apuriba sara ini, ezi asizir kaba bar, me da isa Livaibagh aningi. Eghti me God, Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam bagh, Ikiavira Itir Godin ofa damuam.

¹⁰ Me ofa damuasa biziba bar da akirigha givagha, atrivim mikemezi moghin, ofa gamir gumaziba ko, Livaibaghua ofa gamir dakozimin boroghin, uan danganibar tuifi. ¹¹ Ezi Livaiba sipsipba ko, memebav suegha, dar ghuziba inigha ofa gamir gumazibagh aningi. Ezi ofa gamir gumaziba ghuziba inigha, ofa gamir dakozimin da kavamadi. Ezi Livaiba asizir iniba amsi. ¹² Moses Osirizir Arazibar Akinafarim mikemezi moghin, Livaiba asiziba aghoregha, Ikiavira Itir Godin ofa damuasa ofan bar isia mighiribar ofa gamir dakozimin tuamin asizir tuziba isa, vaghvagha ikizibar gumazamizibagh aningi. Livaiba arazir kamra misoghezir bulmakaubagh ami. ¹³ Ofan

kamin bizir God damuasa me mikemezi moghin, Livaiba sipsipba ko, memebar tuziba inigha avimin da tue. Egha me bulmakaun tuziba inigha, miner ruariba ko, miner epertizar da avisi. Ezi asizir tuzir kaba bar isigha givazi, me zuamira da inigha ghua gumazamizibagh anidi. ¹⁴ Egha gin Livaiba uari uari bagha asizir tuziba tua egha ofa gamir gumaziba bagha uaghan maba tue, me Aronin ovavir boriba. Ofa gamir gumaziba ofan bar isia mighiriba bagha bar ingangarir ekiam gamua, dar ovibar ofa gamua zuima aminim piri. Kamaghin amizi, me uari uari bagha asizir tuzitaba tuezir puvati.

¹⁵ Ezi ighiaba banger gumaziba kar Asapin ovavir boriba, me Godin Dipenimin uan danganibar tuivighav iti, mati Atrivim Devit ko, Asap ko, Heman ko, atrivimin akam inigha izir gumazim Jedutun, fomira me mikemezi moghin ami. Ezi Livain maba Godin Dipenimin tiar akabar garir ingangarim gamua vaghvagha tiar akabar gara iti. Ezi Livain igharaziba me bagha asizir tuziba tue. Kamaghin amizi, tiar akabar garir gumazir kaba ingangarir danganiba ataghiraghsi nighnighan kogham.

¹⁶ Aruer kamin, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami. Egha me ofan bar isia mighiriziba Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimin dagh ami, mati Atrivim Josaia damuasa me mikemezi mokin. ¹⁷ Israelin gumazamizir Jerusalem in itiba, me dughiar kamin isar kam gami. Egha me 7plan aruebar kagh ikia ghuavira itima, Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam ghua gifa. ¹⁸ Me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gamizi, a bar deraghaviram oto. A God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar Israelia fomira amizibagh afira, kar akam inigha izir gu-

mazim Samuelin dughiamin ikegha, iza Atrivim Josaian dughiamin tu. Atrivir igharaziba isar kam gamizi, a deragha otozir puvati. Ezi datirighin Atrivim Josaia, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ko, Judaba ko, Israelia ko, Jerusalemia, me bar isar kam gamizi, a bar deraghaviram oto. ¹⁹ Dughiar kamın, Josaia 18plan azenibar atrivimin itima, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar kam bar deraghviram a gami.

Isipia Judaba ko misogha Josaia misoghezi, an areme
(2 Atriviba 23:28-30)

²⁰ Atrivim Josaia Ikiavira Itir Godin Dipenim akirizir bizir kabar gin, Isipin Atrivim Neko, apaniba ko, misoghasa Isipin midorozir gumaziba inigha Yufretisin Fanemin boroghin itir Karkemisin nguibar ekiamin ghu. Josaia bizir kamın akam baregha uan midorozir gumaziba inigha Isipia ko, misoghasa zui. ²¹ Ezi Atrivim Neko kamaghin Josaia bagha akam amaga ghaze, “O Judan atrivim, ki adariba nin puvati, egha ni ko misoghasa izir puvati. Kamaghin amizi, ni tizim bagha na misoghasa? God na ko ikia, egha apanibav soghasa nan avira, ezi ki mangi merara misoghasa. Kamaghin amizi, ni Godin anogoroghan marki. Puvatightima, a ni gasighasigham.”

²² God migirigiar kam Atrivim Nekon akamin Josaia ganingizi an a baregha, midorozim bagha bar ifuegha bar otoke. Kamaghin amizi, Isipia deragh an gan a gifogghan koghasa, an atrivir korotiam suegha, korotiar igharazim aru. Egha a uan midorozir gumaziba inigha misoghasa Megidon danganir zarim giraghugha, Isipia ko misosi. ²³ Me misogha, Isipian midorozir gumaziba uan barir pibar Judabar amadaghan asavamaga, egha Josaia gase.

Ezi a kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, “Ki kuram inigha gifa. Ia na inigh midorozir danganim ategh

mangi igharagh na atigh.” ²⁴ Ezi me karisin a itimin a inigha karisin igharazim gatigha, a inigha Jerusalem gh. Ezi an aremezima, me an kuam isa an inazir afeziabar mozibar boroghin anefa. Ezi Judaba ko, Jerusalem gumamaziziba, me bar Atrivim Josaian kuarkuvigha, a bagha puv azi. ²⁵ Ezi akam inigha izir gumazim Jeremaia, Atrivim Josaiia bagha azirakar ighiar mam osiri. Ezi dughiar kamin iza datirighin, gumaziba ko amizir azir akabagh amiba, me Atrivim Josaiia ginighnigha azirakar ighiar kam gamuavira iti. Ezi osimtizibar dughiabar, Israelia zurara arazir kamin gin ghua azirakar kam gami. Azirakar ighiar kam, Azir Akabar Akinafarimin iti. ²⁶⁻²⁷ Atrivim Josaiia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da dughiar an atrivir ingangarim faraghavira itimin ikegha ghua, an aremezir dughiamin tu, da akinafarir me kamaghin diborimin iti, Judaba ko, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. Akinafarir kam uaghan, Josaiia Ikiavira Itir Godin Akinafarimin Osirizir Arazibar gintigha amizir arazir aghuibagh eghari.

Apaniba kantri Juda gasighasiki

36

(Sapta 36)

Joahas Judan atrivimin iti

(2 Atriviba 23:30-35)

¹ Josaian ovevem gin, Judaba, an otarim Joahas inigha, borem an dapanim gingegha, anemisevezi a uan afeziamin danganim inigha men atrivimin oto. ² Joahas 23plan azeniba ikia Judabar atrivimin oto. Egha iakinir 3plara Jerusalem atrivimin ike. ³ Isipin Atrivim Neko Jerusalem iza, atrivir ingangarimin Joahas agifa. Ezi Joahas uam atrivimin itir puvati. Ezi Atrivim Neko Judan kantrin gumamazizibagh amima, me takisin min dagiaba

a ganidi, dar dibobonim, 3,400 kilogrem silva ko 34 kilogrem gol. ⁴ Ezi Atrivim Neko, Joahasin dozim Eliakim inigha a gamizi, a Joahasin danganim inigha Juda ko, Jerusalemin atrivimin oto. Neko Eliakimin ziam adeggha ziam Jehoiakim a gati. Egha gin, Neko Joahas inigha Isipin ghugha kalabuziar gumazimin min aneti.

Jehoiakin Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 23:36--24:7)

⁵ Jehoiakim 25plan azeniba ikia, Judabar atrivimin oto. Egha 11plan azenibar Jerusalemin atrivimin ike. Jehoiakim Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. ⁶ Jehoiakim Judabar atrivimin itir dughiamin, Babilonian Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko iza Judan kantri misosi. Egha Nebukatnesar me abiragha Atrivim Jehoiakimin suiragha kalabuziar gumazimin min senbar a ikegha, a inigha Babilonin nguibar ekiamin ghu. ⁷ Egha Nebukatnesar uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itarir ekiar maba ko, itarir dozir maba inigha Babilonin ghugha, uan atrivir dipenimin da ariki.

⁸ Atrivim Jehoiakim amizir bizir igharazibar eghaghaniba, akinafarir me kamaghin diborimin iti, Judaba ko, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. Akinafarir kam uaghan Jehoiakimin arazir kuraba ko, an amizir bizir bar kurar God bar aghuazibagh eghari. Ezi an otarim Jehoiakin, an danganim inigha atrivimin oto.

Jehoiakin Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 24:8-17)

⁹ Jehoiakin 8plan azeniba ikia, Judan atrivimin oto. Egha 3plan iakiniba ko, 10plan aruebara Jerusalemin

atrivimin ike. Egha a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. ¹⁰ Azenir kamin, orangtizimin dughiam givasava amima, Atrivim Nebukatnesar midorozir gumaziba amadazi, me ghua Jehoiakin isa kalabuziar gumazimin min, a inigha Babilonin ghu. Egha midorozir gumaziba uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir itarir aghuiba inigha Babilonin ghu. Egha Nebukatnesar Jehoiakinin afeziar dozim Sedekaia gamizi, a Juda ko Jerusalemin atrivimin oto.*

Babilonia Jerusalemia ko misogha nguibar ekiam ini
(2 Atriviba 24:18--25:21; Jeremaia 52:1-11)

¹¹ Sedekaia 21plan azeniba ikia, Judan atrivimin oto. Egha 11plan azenibar Jerusalemin atrivimin ike. ¹² Sedekaia Ikiavira Itir God, an Godin damazimin, arazir kurabagh ami. Ezi akam inigha izir gumazim, Jeremaia, Ikiavira Itir Godin akamin gun a migeima, a uabi abirava an akam barazir puvati. ¹³ Sedekaia bar akaba barazi puvatigha, navim giraghan aghuagha, Ikiavira Itir God, Israelian God bagh, uamategh izan aghua. Nebukatnesar faragha uabin gin mangasa Akar Gavgavimin Sedekaia gamizi, a pura Godin ziam dibora ghaze, a zurara Nebukatnesarin akamin gintigham. Egha Sedekaia uaghan Atrivim Nebukatnesarin akaba barazir puvatigha,

---

36:10: Jeremaia 22:24-30; 24:1-10; 29:1-2; 37:1; Esekial 17:12-13 * 36:10: 2 Eghaghaniba 36:9 kamaghin migei, Jehoiakin 8pla azenibara ikia egha atrivimin oto. Ezi 2 Atriviba 24:8 kamaghin migei, Jehoiakin 18pla azenibara ikia atrivimin oto. Ezi 2 Eghaghaniba 36:10 ghaze, Sedekaia a Jehoiakinin Avebam. Ezi 2 Atriviba 24:17 ghaze, Sedekaia a Jehoiakinin afeziar dozim. Fofozir gumazir aviribar nighnizim, akar 2 Atrivibar itim, a guizbangira, ezi akar 2 Eghaghanibar itim, a guizbangira puvati. 36:11: Jeremaia 27:1-22; 28:1-17 36:13: Esekial 17:15

uam an apengan itir puvati. ¹⁴ Ezi ofa gamir gumazibar dapaniba ko, gumazamiziba bar moghira akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha, kantrin igharazibar arazir bar kurar God bar aghuazibagh amua ghuavira iti. Me kamaghin amua, Ikiavira Itir Godin Dipenir Jerusalem in itir a ua baghavira inabazim gamima, an an damazimin mize. ¹⁵ Ezi men inazir afeziabar God, a uan Dipenim ko, uan gumazamizibar apangkuvigha, ivighvigha me mikimasa uan akam inigha izir gumaziba amangi. ¹⁶ Ezi gumazamiziba, akam inigha izir gumazibar akabar aghuagha dar abara me dipovavira iti, ezi Ikiavira Itir Godin aningagharim oto. Egha an aningagharir kam an gumazamizibar ikiavira iti, ezi me a gitaviraghan tuaviba puvati.

¹⁷ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Babilonin atrivim amadazi, a uan midorozir gumaziba ko iza midorozir sababar Judabagh asighasiki. Egha me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua gumazir igiabav soghezi me ariaghire. Atrivim gumazir igiaba ko, amizir igiaba ko, gumazamizir ghuriba ko, amughamughiziba sara, bar tong men apangkuvizir puvati. Ikiavira Itir God bar Judaba isa Babilonin atrivimin dafarim gati. ¹⁸ Ezi Babilonin atrivim, Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir itarir ekiaba ko, itarir doziba ko, bizir bar aghuiba, ko, Judan atrivim ko, an gumazir dapanibar bizir bar aghuiba, a bar da inigha Babilonin ghua. ¹⁹ Ezi Babilonia Godin Dipenim gaborogha Jerusalem avinizir divaziba bar ada akaraghariki. Egha nguibamin aven atrivir dipenim ko, dipenir aghuir igharaziba bar dagh apongezi da isi. Egha bizir iveziba bar pin kozibagh asighasiki. ²⁰ Babilonin atrivim gumazamizir midorozimin ariaghirezir puvatiziba inigha ghua Babilonin kalabuziar gumazamizibar min me ariki. Ezi

me pura men ingangarir gumazamizir kinibar min ikia ghua, kantri Persia tughu gavgavigha, Babilon dikabirazir dughiam oto. ²¹ Israelia fomira uan nguazimin ikia, egha 7plan azenibar vaghvaghda dar aven azenir vamira avughsazim nguazim ganingizir puvati. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God faragha Jeremaian akam garugha mikemezir akam, guizbangiram otivasa, Israelia ghua 70plan azenibar Babilonin kalabuziabar min iti. Ezi men nguazim puram avughsa iti.†

Atrivim Sairus kamaghin migei, Judaba uamategh uan nguibamin mangi

(*Esra 1:1-3*)

²² Sairus kantri Persian atrivimin itir dughiamin, an azenir faraghavira zuimin, Ikiavira Itir God, akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezir akam damighti, a guizin otivasa, a Sairusin nighnizim fezi, an akar kam osirigha, a isa nguazir an ativagha gariba bagha bar da amangi. Eghti akar kam nguazir an ativaziba bar dar mangiti, gumazir akar kam inigha zuiba, gumazamiziba bagh a diponam. ²³ Kar Persian atrivim Sairusin migirigiam, “Ikiavira Itir God, a Godin uan Nguibamin itim, a nguazimin itir kantriba bar na ganingizi, ki dagh atifa. Egha Judan Distrighin aven Jerusalem in nguibar ekiamin, uan Dipenimin ingarasa na amisefe. Ikiavira Itir God, a Israelia ian God, ia an gumazamiziba, ezi a ia ko iti. Kamaghin amizi, ia uamategh Jerusalem in nguibamin mavanangam.”

36:21: Jeremaia 25:11; 29:10 † 36:21: Ni Ofa Gami 26:33-35, ko Jeremaia 25:11 ko 29:10 in gan. 36:23: Aisaia 44:28

Godin Eghaghanim: Akar Gavgavir Dikirizir Ghurim ko
Ighiam

The Holy Bible in the Aruamu language of Madang Province, Papua
New Guinea

Buk Baibel long tokples Aruamu long Madang Provins long Niugini
copyright © 2004 Pioneer Bible Translators and the Bible Society of Papua New Guinea

© Faith Comes by Hearing

Language: Aruamu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Contributor: The Seed Company

GOD'S STORY in the Aruamu Language of Papua New Guinea

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons
Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format,
provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for
use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective
copyright owners.

2021-02-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 17 Feb 2021 from source files dated 17 Feb
2021

8f6beb37-6783-55d5-91ed-8321cc3f5eea